

Ariadne2

Developing and supporting multidisciplinary police reporting procedures to prevent and respond to domestic violence against migrant / refugee women

(GA no 881702 — ARIADNE2)

D2.4 Integrated Primary Research Findings Report

Συνθετική Έκθεση Αποτελεσμάτων Πρωτογενούς Έρευνας

Ερευνητική Ομάδα:

Μαρία Στρατηγάκη (ΚΕ.ΜΕ.Α.)

Στέλλα Παπαμιχαήλ (Κ.Ε.Θ.Ι.)

Ντιάνα Μάνεση (Κέντρο Γυναικείων Μελετών και Ερευνών – Διοτίμα)

Μαρία Μουρτζάκη (Action Aid Hellas)

Ελλη Χριστούλα (ΚΕΜΕΑ)

Δημήτριος Αλειφέρης (ΚΕ.ΜΕ.Α.)

ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2021

Project funded by the Rights, Equality and Citizenship Programme 2014 – 2020 of the European Union.

Only the 881702 - ARIADNE2 Project Consortium is responsible for the content of this publication and under no-circumstances can it be considered as reflecting the views of the European Commission.

The ARIADNE2 Project Consortium

ΚΕΝΤΡΟ ΜΕΛΕΤΩΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ
CENTER FOR SECURITY STUDIES
Project Coordinator

ΚΕΝΤΡΟ ΜΕΛΕΤΩΝ ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΙΣΟΤΗΤΑΣ
RESEARCH CENTER FOR GENDER EQUALITY

ΚΕΝΤΡΟ ΓΥΝΑΙΚΕΙΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΩΝ
ΔΙΟΤΙΜΑ
CENTRE FOR RESEARCH ON WOMEN'S ISSUES (CRWI)
ΔΙΟΤΙΜΑ

ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ
MUNICIPALITY OF ATHENS

ACTIONAID HELLAS
ACTIONAID HELLAS

ΚΕΝΤΡΟ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ
WOMEN'S CENTER OF KARDITSA

Περιεχόμενα

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	4
EXECUTIVE SUMMARY.....	9
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	13
1. ΈΡΕΥΝΑ ΣΤΟ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ.....	14
1.1. ΠΟΣΟΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ.....	14
1.2 ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ (FOCUS GROUPS).....	29
2. ΈΡΕΥΝΑ ΜΕ ΕΜΠΛΕΚΟΜΕΝΑ ΜΕΡΗ (STAKEHOLDERS).....	33
2.1. ΠΟΣΟΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ.....	33
2.2. ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ (FOCUS GROUPS).....	42
3. ΈΡΕΥΝΑ ΣΕ ΠΡΟΣΦΥΓΙΣΣΕΣ ΕΠΙΖΩΣΕΣ ΕΜΦΥΛΗΣ ΒΙΑΣ.....	49
3.1. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	49
3.2. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	50
4. ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ.....	66
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	70

Περίληψη

Ο στόχος του Ariadne 2 είναι να αναπτύξει μια πολυεπίπεδη προσέγγιση στη διαδικασία αναφοράς αδικημάτων ενδοοικογενειακής βίας με σκοπό να καλλιεργήσει ένα αποτελεσματικότερο σύστημα απόκρισης και πρόληψης της ενδοοικογενειακής βίας στο προσφυγικό και μεταναστευτικό πληθυσμό. Στο Πακέτο εργασίας 2 έχουν προβλεφθεί δράσεις για τη διενέργεια πρωτογενούς επιτόπιας έρευνας, η οποία αποτελεί το αντικείμενο της παρούσας έκθεσης. Η έρευνα διεξήχθη σε τρία επίπεδα με διακριτούς στόχους και άτομα αναφοράς, ως εξής:

1. Καταγραφή αναγκών του **αστυνομικού προσωπικού** στη διαχείριση των περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας με θύματα γυναίκες μετανάστριες/προσφύγισσες με στόχο την αποτελεσματικότερη δια-τομεακή συνεργασία και υποστήριξη των γυναικών
2. Καταγραφή αναγκών **των εργαζομένων και εκπροσώπων των δομών και υπηρεσιών** αρωγής θυμάτων έμφυλης βίας, όπως και των στελεχών των οργανώσεων της Κοινωνίας των Πολιτών που δραστηριοποιούνται στο πεδίο της έμφυλης βίας εις βάρος μεταναστριών/προσφυγισσών με στόχο την ανάπτυξη και υποστήριξη της διατομεακής συνεργασίας μεταξύ των φορέων.
3. Καταγραφή των εμπειριών των επιζώνων ενδοοικογενειακής βίας **μεταναστριών/προσφυγισσών** από τις υπάρχουσες διαδικασίες αστυνομικής αναφοράς, των κενών στην διεπιστημονική συνεργασία και τον βαθμό κάλυψης των αναγκών τους από την παρέμβαση του συστήματος

Η έρευνα για το αστυνομικό προσωπικό διεξήχθη από την ερευνητική ομάδα του ΚΕΘΙ και του ΚΕΜΕΑ από τις 24/1/21 έως τις 6/2/21, με χρήση τυχαίου δείγματος 130 ερωτηματολογίων, ενώ διεξήχθη και ποιοτική διερεύνηση μέσω ομάδας εστιασμένης συζήτησης 9 ατόμων (ημερομηνία διεξαγωγής focus group 29/1/2021). Εξ' αιτίας των περιοριστικών μέτρων για την αποφυγή της διασποράς του COVID 19 η έρευνα πραγματοποιήθηκε αποκλειστικά με ηλεκτρονικό τρόπο.

Η έρευνα για το προσωπικό των φορέων και των εκπροσώπων των δομών και υπηρεσιών διεξήχθη από την ερευνητική ομάδα του ΚΕΘΙ, από τις 18/1/21 έως τις 25/2/21 και στηρίχθηκε σε ποσοτική ανάλυση 96 απαντήσεων σε ερωτηματολόγια που διανεμήθηκαν σε μη τυχαίο τρόπο και μέσω ομάδας εστιασμένης συζήτησης 12 ατόμων για την εις βάθος διερεύνηση ζητημάτων που αναδείχθηκαν ως σημαντικά κατά την ποσοτική έρευνα (ημερομηνία διεξαγωγής focus group 26/2/2021). Εξ' αιτίας των περιοριστικών μέτρων για την αποφυγή της διασποράς του COVID 19 η έρευνα πραγματοποιήθηκε αποκλειστικά με ηλεκτρονικό τρόπο.

Η έρευνα για τις γυναίκες προσφύγισσες που επέζησαν ενδοοικογενειακής βίας διεξήχθη από την ερευνητική ομάδα του Κέντρου Γυναικείων Μελετών και Ερευνών Διοτίμα και της Action Aid, τον Ιανουάριο και Φεβρουάριο 2021 και έγινε μέσω συνεντεύξεων (13 γυναίκες) με διερμηνεία. Λόγω των μέτρων περιορισμού στα πλαίσια του COVID-19 οι συνεντεύξεις διεξήχθησαν εξ' αποστάσεως, τηλεφωνικά ή διαδικτυακά (μέσω whatsapp και viber).

Η έρευνα στο **αστυνομικό προσωπικό** χαρακτηρίζεται από πλούτο πληροφοριών και ενδιαφερόντων ευρημάτων από τα οποία ξεχωρίζουν δύο βασικά θέματα που αναμένεται να τροφοδοτήσουμε σε χρήσιμες πληροφορίες το σχέδιο δράσης του Ariande 2. Το πρώτο θέμα αφορά στη συνεργασία της αστυνομίας με τις μετανάστριες/προσφύγισσες θύματα ενδοοικογενειακής βίας. Όπως προκύπτει, οι συμμετέχοντες/ουσες στην έρευνα αστυνομικοί υπάλληλοι δεν έχουν μεγάλη εμπειρία συνεργασίας με τον συγκεκριμένο πληθυσμό. Εκτιμούν ότι οι μετανάστριες/προσφύγισσες είτε, λόγω άγνοιας του νόμου και των διαδικασιών, είτε επιρροών από το πολιτισμικό τους υπόβαθρο, είτε ακόμα λόγω της κατάστασης παραμονής τους στη χώρα (αναμονή για άσυλο/άδεια παραμονής) δεν προσέρχονται συχνά στην αστυνομία για να καταγγείλουν ένα περιστατικό ενδοοικογενειακής βίας. Όταν όμως αυτό συμβαίνει, οι αστυνομικοί δηλώνουν ότι συναντούν μεγάλα και πολλές φορές ανυπέβλητα εμπόδια στην επικοινωνία μαζί τους. Η έλλειψη διαθέσιμων διερμηνέων και πολιτισμικών διαμεσολαβητών/τριών καθιστά την επικοινωνία δύσκολη και την υποβολή μήνυσης ακόμη δυσκολότερη. Επίσης, οι αστυνομικοί αναφέρουν ότι λόγω έλλειψης ειδικών γνώσεων και απουσίας συγκεκριμένων δεξιοτήτων, στέκονται συχνά αμήχανοι απέναντι σε ένα θύμα, που βρίσκεται σε άσχημη ψυχολογική, ενδεχομένως και σωματική κατάσταση, δεν επικοινωνεί σε καμία γλώσσα κοινής συνεννόησης και χρειάζεται στήριξη και προστασία. Για το λόγο αυτό, οι αστυνομικοί παρουσιάζονται δεκτικοί/ές απέναντι σε επιμορφωτικές δράσεις, αλλά και πρωτοβουλίες που μπορεί να ενισχύσουν ένα δίκτυο συνεργασίας με εμπλεκόμενους στο πεδίο φορείς.

Το δεύτερο σημαντικό θέμα που αναδείχθηκε από την έρευνα αφορά στο χαμηλό βαθμό συνεργασίας των αστυνομικών υπηρεσιών με φορείς, οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών και δομές του Δικτύου αρωγής και στήριξης θυμάτων έμφυλης βίας. Προκαλεί εντύπωση ότι συχνά συναντάται τα κατά τόπους αστυνομικά τμήματα να μην έχουν αναπτύξει ένα δίκτυο συνεργασίας με φορείς που δραστηριοποιούνται σε τοπικό επίπεδο και γι' αυτό το λόγο υπάρχει πολύ χαμηλός αριθμός παραπομπών των γυναικών θυμάτων από την αστυνομία σε συμβουλευτικά κέντρα, ή άλλες υπηρεσίες ψυχοκοινωνικής τους στήριξης. Το έλλειμμα της διατομεακής συνεργασίας αξιολογείται από τους αστυνομικούς ως σημαντικό, καθώς οι ίδιοι πιστεύουν ότι η αστυνομική παρέμβαση μπορεί να είναι αποτελεσματική και επωφελής για τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας, όταν υπάρχει η δυνατότητα συνεργασίας με εξειδικευμένους φορείς για την αντιμετώπιση της ψυχικής και σωματικής βλάβης των θυμάτων, την ενδυνάμωσή τους, τη νομική συμπαράσταση, τη φιλοξενία τους σε ξενώνες για την ασφάλεια των ίδιων και των εξαρτώμενων μελών της οικογένειας. Συνεπώς, μετά τη διαπίστωση και την αναγνώριση της ανάγκης, απαιτείται παρέμβαση προς αυτή την κατεύθυνση, δηλαδή την ενδυνάμωση της διατομεακής συνεργασίας, με την αστυνομία να εμφανίζεται έτοιμη για αυτή την παρέμβαση.

Η έρευνα σε **εργαζόμενους/ες και εκπροσώπους των δομών και υπηρεσιών** αρωγής θυμάτων έμφυλης βίας ανέδειξε θέματα που σε μεγάλο βαθμό ταυτίζονται με τα θέματα που ανέδειξε η έρευνα στο αστυνομικό προσωπικό, ιδωμένα όμως από άλλη ματιά. Συγκεκριμένα, ένα σημαντικό θέμα που αναδείχθηκε είναι η έλλειψη ειδικής

εκπαίδευσης του αστυνομικού προσωπικού στη μεταχείριση θυμάτων έμφυλης βίας, γεγονός που ερμηνεύει την πλημμελή τους απόδοση. Για το λόγο αυτό, οι προτάσεις των συμμετεχόντων/ουσών αφορούν στην εκπαίδευση και τη διαρκή επιμόρφωση των αστυνομικών σε θέματα έμφυλης και ενδοοικογενειακής βίας, όπως και στη μεταχείριση των γυναικών θυμάτων. Ειδικότερα δε για τον πληθυσμό των μεταναστριών/προσφυγισσών προτείνεται η διαπολιτισμική εκπαίδευση, με στόχο την άρση των προκαταλήψεων, την εξάλειψη των διακρίσεων και την προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ειδικότερα στο θέμα της εκπαίδευσης αναδεικνύεται ως πρόταση η από κοινού εκπαίδευση-κατάρτιση, των αστυνομικών υπαλλήλων και των στελεχών των υπηρεσιών αρωγής και στήριξης θυμάτων βίας (εργαζόμενοι σε συμβουλευτικά κέντρα, ξενώνες κλπ.) στη βάση της ανταλλαγής γνώσης, εμπειριών, καλών πρακτικών και με στόχο την ενδυνάμωση της συνεργασίας για την αποτελεσματικότερη διαχείριση των περιστατικών.

Στον τομέα της διατομεακής συνεργασίας, αξίζει να αναφερθεί ότι οι συμμετέχοντες/ουσες στη συζήτηση δηλώνουν ότι είναι λιγότερο συχνή και αποτελεσματική η συνεργασία τους με την Αστυνομία. Κατά την αιτιολόγηση αυτής της διαπίστωσης, οι λόγοι που αναφέρθηκαν είναι ποικίλοι. Αρχικά σημειώνεται ότι σπάνια η Αστυνομία παραπέμπει κάποια κακοποιημένη γυναίκα σε συμβουλευτικό κέντρο και κυρίως τις μετανάστριες/προσφύγισσες θύματα ενδοοικογενειακής βίας. Οι γυναίκες που έρχονται σε επαφή με την αστυνομία πριν επισκεφτούν τα συμβουλευτικά κέντρα αναφέρουν συνήθως ότι αντιμετωπίζουν μια αδιάφορη και αρνητική συμπεριφορά από την πλευρά των αστυνομικών υπαλλήλων, οι οποίοι τις αποθαρρύνουν από το να μηνύσουν το δράστη κακοποίησης. Αυτή η στάση των αστυνομικών υπαλλήλων έχει διαπιστωθεί ότι είναι πιο έντονη απέναντι στις μετανάστριες/προσφύγισσες. Αν λάβει κανείς υπόψη του και το γεγονός ότι η επικοινωνία δεν μπορεί να γίνει σε γλώσσα που γνωρίζουν και οι δύο πλευρές, τότε γίνεται αντιληπτό ότι η συνεργασία αστυνομίας – θυμάτων είναι πολύ δύσκολη. Ειδικά για τις γυναίκες μετανάστριες/προσφύγισσες τα στελέχη που ασχολούνται με τη νομική συμπαράστασή τους αναφέρουν ότι η αντιμετώπιση των θυμάτων επηρεάζεται από τα στερεότυπα και τις προκαταλήψεις των αστυνομικών υπαλλήλων απέναντί τους, οι οποίοι θεωρούν ότι λόγω πολιτισμικού υπόβαθρου οι γυναίκες έχουν αποδεχτεί την ενδοοικογενειακή βία. Για την ενίσχυση της διατομεακής συνεργασίας και τη δικτύωση των φορέων αρωγής θυμάτων βίας με την αστυνομία, τονίστηκε ότι θα πρέπει να αφορά καθολικά τους εμπλεκόμενους φορείς, να είναι στοχευμένη, να χαρακτηρίζεται από περιοδικότητα και σταθερότητα, στοιχεία που μπορούν να προβλεφθούν σε ειδικά πρωτόκολλα συνεργασίας της αστυνομίας με τους stakeholders.

Η έρευνα στις **μετανάστριες/ προσφύγισσες** ανέδειξε την αδυναμία του συστήματος της αστυνομίας να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά την ενδοοικογενειακή βία που υφίστανται οι προσφύγισσες ιδιαίτερα όσες ζουν σε camps. Πιο συγκεκριμένα μέσα από τις αφηγήσεις των επιζωσών αναδύθηκε μία γενικευμένη σύγχυση ως προς τις πληροφορίες που τους έχουν δοθεί, λανθασμένης πληροφόρησης ή και παραπληροφόρησης όσον αφορά τη διαδικασία αναφοράς ενδοοικογενειακής βίας (ειδικότερα, την ύπαρξη ή μη παραβόλου και τη διαδικασία του αυτόφωρου) αλλά και

το τι προβλέπει ο νόμος περί ενδοοικογενειακής βίας (π.χ. όταν υπάρχει πρόκληση βαριάς σωματικής βλάβης). Καμία γυναίκα δεν ανέφερε ότι ήρθε σε επαφή με τις εξειδικευμένες υπηρεσίες της αστυνομίας για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας που λειτουργούν σε όλη την επικράτεια. Η συνεργασία της αστυνομίας με τις δικηγόρους και τις/τους διερμηνείς (όταν παρέχονταν από τις ΜΚΟ) στη περίπτωση προσφυγισσών επιζώσων ήταν αποτελεσματική στο να γίνεται η μήνυση χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν ανέκυπταν παρατυπίες και δυσλειτουργίες. Από την άλλη, μετανάστριες επιζώσες δεν ανέφεραν να υπάρχει κάποιου είδους συνεργασία μεταξύ των δικηγόρων τους και της αστυνομίας. Στις περισσότερες περιπτώσεις, οι μετανάστριες βρέθηκαν και αυτές στο αυτόφωρο κατόπιν κατηγοριών του κακοποιητή εναντίον τους.

Οι περισσότερες γυναίκες στρέφονταν στην αστυνομία γιατί δεν είχαν κάπου άλλου να πάνε - ειδικά οι μετανάστριες- και επειδή η αστυνομία εκπροσωπεί τον φορέα που θα μπορούσε να τις προστατεύσει σε τέτοιες συνθήκες βίας. Στη πορεία, και παρά την πλημμελή ενημέρωση / στήριξη από την αστυνομία συνέχισαν να πηγαίνουν επειδή η/ο δικηγόρος τους τις είχε συμβουλέψει να υποβάλλουν τις καταγγελίες μιας και αυτό θα ενισχύσει το φάκελό τους ενώπιον του δικαστηρίου. Επομένως, απευθύνονταν στην αστυνομία κατόπιν προτροπής του/της δικηγόρου ή δικής τους πρωτοβουλίας προκειμένου να έχουν στα χέρια τους κάποιο αποδεικτικό στοιχείο. Σε όλες τις επαφές τους με την αστυνομία οι επιζώσες κλήθηκαν να υπερασπιστούν τα βιώματα τους και τη θέση τους και προχώρησαν στο να εγκαλέσουν την αστυνομία για μη εφαρμογή της ουσίας του νόμου, ενώ ταυτόχρονα υποχρεώθηκαν να συγκρούονται με ένα ογκόλιθο εξουσιών που περιλαμβάνει: δομική βία, ηγεμονικούς λόγους ελληνικότητας και πατριαρχικές αφηγήσεις.

Συμπερασματικά, οι τρεις διακριτές έρευνες που υλοποιήθηκαν στο πλαίσιο του έργου Αριάνδη 2, κατέληξαν σε τρεις βασικές κοινές διαπιστώσεις, οι οποίες τεκμηριώνονται από τα ευρήματα και των τριών ερευνών παρόλο που αυτές έχουν διεξαχθεί σε διαφορετική ομάδα ερωτωμένων (αστυνομικοί, εργαζόμενοι/ες σε φορείς, προσφύγισες/μετανάστριες θύματα βίας) και με διαφορετικές ερευνητικές μεθόδους (ερωτηματολόγια, ομάδες εστίασης, συνεντεύξεις).

Η πρώτη κοινή διαπίστωση είναι ότι ο τρόπος που η πολιτεία είναι θεσμικά και πρακτικά οργανωμένη να αντιμετωπίσει την ενδοοικογενειακή βία δηλαδή να γίνει αρωγός στις γυναίκες ώστε να απομακρυνθούν από το κακοποιητικό περιβάλλον και να τιμωρηθούν οι δράστες, παρουσιάζει σημαντικές ελλείψεις. Οι υπάρχουσες διαδικασίες δεν οδηγούν σε ικανοποιητικά αποτελέσματα ούτε για τις ίδιες τις γυναίκες ούτε για τα παιδιά του τυχόν έχουν, ιδιαίτερα όταν αυτές είναι μετανάστριες/προσφύγισες, ζουν συχνά σε camps, και καλούνται να αντιμετωπίσουν και άλλα προβλήματα καθημερινής επιβίωσης. Η έρευνα στους αστυνομικούς εντόπισε πολλές δυσκολίες στη συνεργασία με τα θύματα λόγω γλώσσας, η έρευνα στους/στις εργαζόμενους/ες σε φορείς εντόπισε ανεπάρκειες στην κατάρτιση αστυνομικών και άλλων κρατικών λειτουργών και η έρευνα στις ίδιες τις μετανάστριες/ προσφύγισες εικονογράφησε την σύγχυση που δημιουργείται ως τις οδηγίες για το πού πρέπει να απευθυνθούν και με ποιον τρόπο.

Η δεύτερη κοινή διαπίστωση αφορά πιο συγκεκριμένα την διατομεακή συνεργασία η οποία φαίνεται ότι είναι πολύ περιορισμένη ώστε να μπορεί να ανταπεξέλθει το πολύπλοκο θεσμικό και πρακτικό πλαίσιο των πολιτικών αντιμετώπισης της ενδοοικογενειακής βίας κατά των γυναικών, και ιδιαιτέρως των μεταναστριών/προσφυγισσών. Η πρώτη έρευνα στους αστυνομικούς διαπίστωσε τον μικρό βαθμό συνεργασίας της αστυνομίας με άλλους αρμόδιους φορείς, η δεύτερη έρευνα στους/στις εργαζόμενους/ες στους αρμόδιους φορείς εντόπισε την απροθυμία της αστυνομίας να παραπέμψει τις κακοποιημένες γυναίκες στους φορείς υποστήριξης και η έρευνα στις μετανάστριες /προσφύγισες επισήμανε την αδυναμία των φορέων να συνεργασθούν, ώστε να εξασφαλίσουν από κοινού τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την υποβολή μήνυσης, όπως είναι η διερμηνεία και η νομική βοήθεια.

Η τρίτη κοινή διαπίστωση είναι η συμφωνία των ερωτωμένων ότι θα πρέπει να ληφθούν μέτρα τα οποία να αντιμετωπίσουν τις ελλείψεις των ισχυουσών διαδικασιών, θα βελτιώσουν την αποτελεσματικότητα της διατομεακής συνεργασίας στην αντιμετώπιση των προσφυγισσών/μεταναστριών που υφίστανται ενδοοικογενειακή βία. Οι συγκεκριμένες δυσλειτουργίες που εντοπίστηκαν και αναλύθηκαν από τις τρεις έρευνες είναι επαρκώς τεκμηριωμένες, ώστε να γίνουν αντικείμενο μελέτης ενόψει του επανασχεδιασμού των διαδικασιών. Ζητούμενο όλων των μερών είναι να ενθαρρυνθούν οι προσφύγισες/μετανάστριες να απευθυνθούν στην αστυνομία και να καταγγείλουν την ενδοοικογενειακή βία και η ελληνική πολιτεία, ως σύνολο φορέων και θεσμών, να γίνει πιο αποτελεσματική στην προστασία των γυναικών και την τιμωρία των δραστών του εγκλήματος, ενός εγκλήματος που διαπράττεται στον κλειστό χώρο της οικογένειας και ως εκ τούτου συχνά μένει στην αφάνεια.

Executive Summary

The scope of Ariadne 2 is to develop a multilevel approach to the reporting procedure for domestic violence crimes, targeting at the cultivation of a more effective system to respond to and prevent domestic violence amongst the migrant and refugee population. Work package 2 has provided actions for the delivery of primary on-site research, which will constitute the object of the present report. The research was carried out in three levels, with discreet targets and people of reference, as follows:

1. To record the needs of **police personnel** for the management of domestic violence incidents against migrant/refugee women, aiming at more effective multidisciplinary cooperation and support for women.
2. To record the needs of **employees and representatives of centers and services** that aid victims of gender violence, such as the executives of the Civil Society, who are active in the field of gender violence against migrant/refugee women, aiming at the development and support of multidisciplinary cooperation among the entities.
3. To record the experiences of **migrant/refugee women** survivors regarding the existing procedures of police reporting, the gaps in multidisciplinary cooperation, and the extent to which the system's intervention met their needs.

The research among the police personnel was carried out by the KETHI and KEMEA research team, from 24/1/21 to 6/2/21, by use of a random sample of 130 questionnaires, while a qualitative approach was carried out as well through a 9-people focus group (date of the focus group research: 29/1/2021). Due to the restrictive measures against the spreading of the COVID 19, the entire research was conducted electronically.

The research among the personnel of the entities and representatives of centers and services was conducted by the KETHI team, from 18/1/21 to 25/2/21, on the basis of the qualitative analysis of 96 answers to questionnaires which were handed out in a non-random way, as well as through a 12-people focus group for the in-depth examination of issues that arose as significant from the quantitative research (date of the focus group research: 26/2/2021). Due to the restrictive measures against the spreading of the COVID 19, the entire research was conducted electronically.

The research among the migrant/refugee women who survived domestic violence was conducted by the research team of Action Aid and the Center for Research on Women's Issues Diotima, in January and February 2021, and carried out through interviews (13 women) with interpretation. Due to the restrictive measures against the spreading of the COVID 19, the interviews were distant, conducted over the phone or electronically (via whatsapp and viber).

The research among the **police personnel** is characterized by a wealth of information and interesting findings, of which two basic issues stand out and are expected to provide the ARIADNE2 action plan with interesting information. The first issue concerns cooperation between the police and migrant/refugee women victims of domestic violence. As transpired, the police employees who participated in the research have no extensive

experience in working with this specific population. They estimate that migrant/refugee women do not often turn to the police to report an incident of domestic violence, either due to ignorance of the law and procedures, or influences from their cultural background, or even due to their resident status in the country (pending asylum/residence permit). Yet, when this happens, police officers state that they face great and most often insurmountable problems communicating with them. The lack of available interpreters and cultural mediators renders communication difficult and the filling of a law-suit even more so. In addition, police officers report that due to the lack of special knowledge and absence of specific skills, they often remain awkward before a victim who is in dire psychological state, and probably physical as well, does not communicate in any language of common understanding, and is in need of support and protection. For this reason, police officers appear receptive to educational actions, as well as initiatives that may enhance a network of cooperation with the parties involved in the field.

The second important issue that arose from the research concerns the low degree of police cooperation with entities and organizations of the Civil Society and the centers of the Network for the aid and support of gender violence victims. It is surprising that local police stations frequently appear not to they have developed a network of cooperation with entities that are active at local level and, for this reason, the number of women victims who are referred by the police to advisory centers, or other services for their psychological support, is very low. The lack in multidisciplinary cooperation is deemed important by police officers, as they believe that police intervention can be effective and beneficial for domestic violence victims, when it is possible to collaborate with entities specialized in the treatment of the victims' psychological and physical injury, their empowerment, legal support, accommodation in guest houses for their own safety and that of dependent family members. Therefore, upon the determination and acknowledgment of the necessity, it is required to intervene in that direction, namely to strengthen multidisciplinary cooperation, and the police appears ready for this intervention.

The research in **employees and representatives of centers and services** that aid victims of gender violence, highlighted issues that to a great degree align with the ones identified by the research among police personnel, yet seen from a different perspective. In particular, an important issue that arose was the lack of specialized training of police personnel in the handling of gender violence victims, a fact which accounts for their poor performance. For this reason, the proposals made by the participants concern education and on-going training for police officers on issues of gender and domestic violence, as well as the response to female victims. For the migrant/refugee women population especially, a multi-cultural training is proposed, with a view to the lifting of prejudices, elimination of discriminations, and defense of human rights. On the issue of education, particularly, one suggestion is joint education-training of police officers and the personnel of the centers and services which aid and support violence victims (personnel of advisory centers, guest houses etc), based on the exchange of knowledge, experiences, good practices and the aim to strengthen cooperation for a more effective handling of incidences.

In the sector of multidisciplinary cooperation, it is worth mentioning that participants in the discussion state that their cooperation with the police is less frequent and effective. The reasons given to explain this finding were various. Initially, it is noted that the Police rarely refers an abused woman to an advisory center, especially migrant/refugee women who are victims of domestic violence. The women who contact the police before visiting the advisory centers usually report that they face indifferent and negative behavior from police officers, who discourage them from suing the abuse culprit. This attitude by police officers has been observed to be more intense towards migrant/refugee women. If one also takes into consideration the fact that communication cannot be achieved in a language that both sides know, then it is clear that police-victim cooperation is very difficult. Especially for migrant/refugee women, the executive officers involved in their legal aid report that response to the victims is influenced by police stereotypes and prejudices against them, as they deem that due to their cultural background the women have accepted domestic violence. Towards the enhancement of multidisciplinary cooperation and networking between the police and entities that aid violence victims, it was stressed that it must address all the entities involved, be targeted, characterized by periodicity and stability, elements which can be provided for in special cooperation protocols between the police and stakeholders.

The research among **migrant/refugee women** highlighted the inability of the police system to effectively tackle the domestic violence inflicted upon migrant/refugee women, especially those residing in camps. More specifically, through the narrations of survivors arose a generalized confusion regarding the information given to them, incorrect information or even misinformation regarding the procedure to report domestic violence (particularly the existence or not of an administrative fee and the in flagrante delicto procedure), as well as what the law provides for domestic violence (e.g. when severe physical damage has been caused). No woman reported coming to contact with the police services specializing in the combating of domestic violence that operate throughout the country. Police cooperation with lawyers and interpreters (when provided by NGOs) in the case of refugee women survivors was effective in resulting to a lawsuit being filed, yet not without irregularities or dysfunctions. On the other hand, migrant women survivors did not report any kind of cooperation between their lawyers and the police. In most cases, migrant women found themselves in flagrante delicto as well, following accusations made by their abuser against them.

Most women resort to the police because they had nowhere else to turn to – especially migrant women – and because the police represents the body which could protect them from such violent conditions. In the process, and despite poor information/support from the police, they continued to go there because their lawyer had advised them to file complaints, as that would strengthen their file before court. Thus, they turned to the police following prodding by their lawyer or their own initiative in order to have some evidence in hand. In all their contacts with the police, women survivors were called to defend their experiences and position and they went on to accuse the police for not applying the gist of the law, while at the same time they were made to clash with

immense powers including: structural violence, reasons of hegemonic Greekness, and patriarchal narrations.

In conclusion, the three discreet researches which were carried out in the context of the ARIDNE 2 Project, resulted in three basic common findings, which are substantiated by the findings of all three researches, despite the fact that they were conducted with different groups of interviewees (police officers, entities' personnel, migrant/refugee women victims of violence) and different research methods (questionnaires, focus groups, interviews).

The first common finding is that the manner in which the state is institutionally and practically organized to respond to domestic violence – namely, to aid women so that they will remove themselves from the abusive environment and punish the culprits – demonstrates significant shortcomings. Existing procedures do not lead to satisfactory results, neither for the women themselves nor the children they may have, especially when those are migrant/refugee women, often live in camps, and are called to face additional problems of everyday survival. The research among police officers detected many difficulties in cooperating with the victims due to language, the research among entities' employees detected deficiencies in the training of police officers and other state officers, and research among the migrant/refugee women themselves illustrated the confusion created with regard to guidelines on where to turn to and in which way.

The second common finding regards multidisciplinary cooperation more specifically, as it seems to be too limited to cope with the complex institutional and practical framework of the policies to combat domestic violence against women and especially migrant/refugee women. The first research among police officers determined the low degree of cooperation between the police and other competent entities, the second research among employees of the competent entities detected police reluctance to refer abused women to support entities, and the research among the migrant/refugee women highlighted the entities' inability to cooperate in order to jointly ensure the necessary requirements for the filing of a lawsuit, such as interpretation and legal help.

The third common finding is the agreement among interviewees that measures should be taken to tackle the shortcomings in existing procedures, improve the effectiveness of multidisciplinary cooperation in the treatment of migrant/refugee women who suffer from domestic abuse. The specific malfunctions which were detected and analyzed by the three researches are adequately substantiated, in order to become the object of a study in view of the procedures' redesign. The desideratum of all parties is that migrant/refugee women will be encouraged to turn to the police and report domestic violence, and that the Greek state, as a set of services, becomes more effective in protecting women and punishing perpetrators of a crime that is committed within a family's closed space and thus often remains obscure.

Εισαγωγή

Ο στόχος του Ariadne 2 είναι να αναπτύξει μια πολυεπίπεδη προσέγγιση στη διαδικασία αναφοράς αδικημάτων ενδοοικογενειακής βίας με σκοπό να καλλιεργήσει ένα αποτελεσματικότερο σύστημα απόκρισης και πρόληψης της ενδοοικογενειακής βίας στο προσφυγικό και μεταναστευτικό πληθυσμό. Στο Πακέτο εργασίας 2 έχουν προβλεφθεί δύο δράσεις: Η πρώτη δράση (2.1.) αφορά την συλλογή και ανάλυση δεδομένων σχετικά με το υπάρχον Πρωτόκολλο (SOP) της αστυνομίας για την προστασία και υποστήριξη μεταναστριών και προσφυγισσών θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας σε εθνικό επίπεδο. Η δεύτερη δράση είναι η διενέργεια πρωτογενούς επιτόπιας έρευνας η οποία αποτελεί το αντικείμενο της παρούσας έκθεσης.

Η έρευνα διεξήχθη σε τρία επίπεδα με διακριτούς στόχους και άτομα αναφοράς, ως εξής:

4. Καταγραφή αναγκών του **αστυνομικού προσωπικού** στη διαχείριση των περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας με θύματα γυναίκες μετανάστριες/προσφύγισσες με στόχο την αποτελεσματικότερη δια-τομεακή συνεργασία και υποστήριξη των γυναικών
5. Καταγραφή αναγκών **των εργαζομένων και εκπροσώπων των δομών και υπηρεσιών** αρωγής θυμάτων έμφυλης βίας, όπως και των στελεχών των οργανώσεων της Κοινωνίας των Πολιτών που δραστηριοποιούνται στο πεδίο της έμφυλης βίας εις βάρος μεταναστριών/προσφυγισσών με στόχο την ανάπτυξη και υποστήριξη της διατομεακής συνεργασίας μεταξύ των φορέων.
6. Καταγραφή των εμπειριών των επιζωσών ενδοοικογενειακής βίας **μεταναστριών/προσφυγισσών** από τις υπάρχουσες διαδικασίες αστυνομικής αναφοράς, των κενών στην διεπιστημονική συνεργασία και τον βαθμό κάλυψης των αναγκών τους από την παρέμβαση του συστήματος

Η έρευνα για το αστυνομικό προσωπικό διεξήχθη από την ερευνητική ομάδα του ΚΕΘΙ και του ΚΕΜΕΑ τον Ιανουάριο και Φεβρουάριο 2021, με χρήση τυχαίου δείγματος 130 ερωτηματολογίων, ενώ διεξήχθη και ποιοτική διερεύνηση μέσω ομάδας εστιασμένης συζήτησης 9 ατόμων. Η έρευνα για το προσωπικό των φορέων και των εκπροσώπων των δομών και υπηρεσιών διεξήχθη από την ερευνητική ομάδα του ΚΕΘΙ και στηρίχθηκε σε ποσοτική ανάλυση 96 απαντήσεων σε ερωτηματολόγια που διανεμήθηκαν σε μη τυχαίο τρόπο και μέσω ομάδας εστιασμένης συζήτησης 12 ατόμων για την εις βάθος διερεύνηση ζητημάτων που αναδείχθηκαν ως σημαντικά κατά την ποσοτική έρευνα. Η έρευνα για τις γυναίκες προσφύγισσες που επέζησαν ενδοοικογενειακής βίας διεξήχθη από την ερευνητική ομάδα του Κέντρου Γυναικείων Μελετών και Ερευνών Διοτίμα και της Action Aid και έγινε μέσω συνεντεύξεων (13 γυναίκες) με διερμηνεία. Στα επόμενα κεφάλαια παρουσιάζονται τα ευρήματα των τριών διακριτών ερευνών και στη συνέχεια ανακεφαλαιώνονται τα βασικότερα αποτελέσματα των τριών ερευνών.

1. Έρευνα στο αστυνομικό προσωπικό

1.1. Ποσοτική έρευνα

Στόχος της έρευνας: Η διάγνωση των αναγκών του αστυνομικού προσωπικού στη διαχείριση των περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας με θύματα γυναίκες μετανάστριες/προσφύγισες.

Μέθοδος δειγματοληψίας: Ακολουθήθηκε η μέθοδος μη τυχαίας δειγματοληψίας με την τεχνική της δειγματοληψίας σκοπιμότητας (Purposive sampling), η οποία αφορά στην επιλογή υποομάδων του πληθυσμού έρευνας που ικανοποιούν ορισμένες υποθέσεις. Τα ξεχωριστά άτομα επιλέχθηκαν από έναν πληθυσμό σύμφωνα με υποκρυπτόμενο ενδιαφέρον για κάποια συγκεκριμένη ομάδα. Εν προκειμένω και για τις ανάγκες της έρευνας, το ενδιαφέρον επικεντρώθηκε στους αστυνομικούς υπαλλήλους που στελεχώνουν τα νεοσύστατα Γραφεία αντιμετώπισης της Ενδοοικογενειακής Βίας και ιδιαίτερα στις γεωγραφικές περιοχές παρέμβασης του Έργου.

Αξίζει να σημειωθεί ότι στην τεχνική δειγματοληψίας σκοπιμότητας, τα πράγματα δεν αφήνονται να ακολουθήσουν τον πιθανολογικό τους δρόμο αλλά η δειγματοληψία σχεδιάζεται και με "χειρουργικό" τρόπο επιλέγονται τα άτομα στο δείγμα για να προβούμε μετά σε εκτιμήσεις για τον πληθυσμό από τον οποίο προέρχονται (Φαρμάκης, 2015).

Στη συγκεκριμένη έρευνα και για την εύρεση του δείγματος, ζητήθηκε από τη Δ/ση Γενικής Αστυνόμευσης του Αρχηγείου της Ελληνικής Αστυνομίας (ΑΕΑ) και ειδικότερο από το Τμήμα αντιμετώπισης της ενδοοικογενειακής βίας, καθώς και τη Διεύθυνση εκπαίδευσης και ανάπτυξης ανθρώπινων πόρων του ΑΕΑ, η αποστολή πρόσκλησης συμμετοχής στην ηλεκτρονική έρευνα (συμπεριλαμβανομένου και του ηλεκτρονικού συνδέσμου) στα Γραφεία Αντιμετώπισης της Ενδοοικογενειακής βίας που συστήθηκαν πρόσφατα (2019) και λειτουργούν στις διάφορες Αστυνομικές Διευθύνσεις της χώρας, καθώς και σε Αστυνομικά Τμήματα που διαχειρίζονται υποθέσεις ενδοοικογενειακής βίας των Διευθύνσεων Αστυνομίας Αθηνών, Θεσσαλονίκης, Λάρισας και Καρδίτσας. Ιδιαίτερα στα κριτήρια επιλογής του δείγματος, συμπεριλήφθηκε η συμμετοχή τουλάχιστον δύο αστυνομικών υπαλλήλων που έχουν προανακριτικά καθήκοντα και υπηρετούν στις ως άνω Αστυνομικές Διευθύνσεις (περιοχές παρέμβασης του έργου Αριάδη 2).

Το ερευνητικό εργαλείο: Για τις ανάγκες της έρευνας δημιουργήθηκε ερωτηματολόγιο αποτελούμενο από ανοικτές και κλειστές ερωτήσεις μοναδικής απάντησης και πολλαπλών επιλογών. Το ερωτηματολόγιο δομήθηκε σε τέσσερις ενότητες, εκ των οποίων η πρώτη αφορούσε στην καταγραφή χαρακτηριστικών του δείγματος, όπως το φύλο, η ηλικία, το εκπαιδευτικό υπόβαθρο, η Υπηρεσία εργασίας των αστυνομικών, η γεωγραφική περιοχή απασχόλησης και ο βαθμός τους στην ιεραρχία της αστυνομίας. Στη δεύτερη ενότητα διερευνάται η επαφή των αστυνομικών στο πλαίσιο άσκησης του έργου τους, με τις γυναίκες μετανάστριες- προσφύγισες θύματα ενδοοικογενειακής βίας. Σε αυτή την ενότητα συγκεντρώθηκαν πληροφορίες σχετικά με τις γυναίκες που έρχονται σε επαφή με την αστυνομία στο πλαίσιο αναφοράς περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας και συγκεκριμένα η ηλικία τους, η περιοχή καταγωγής τους, η

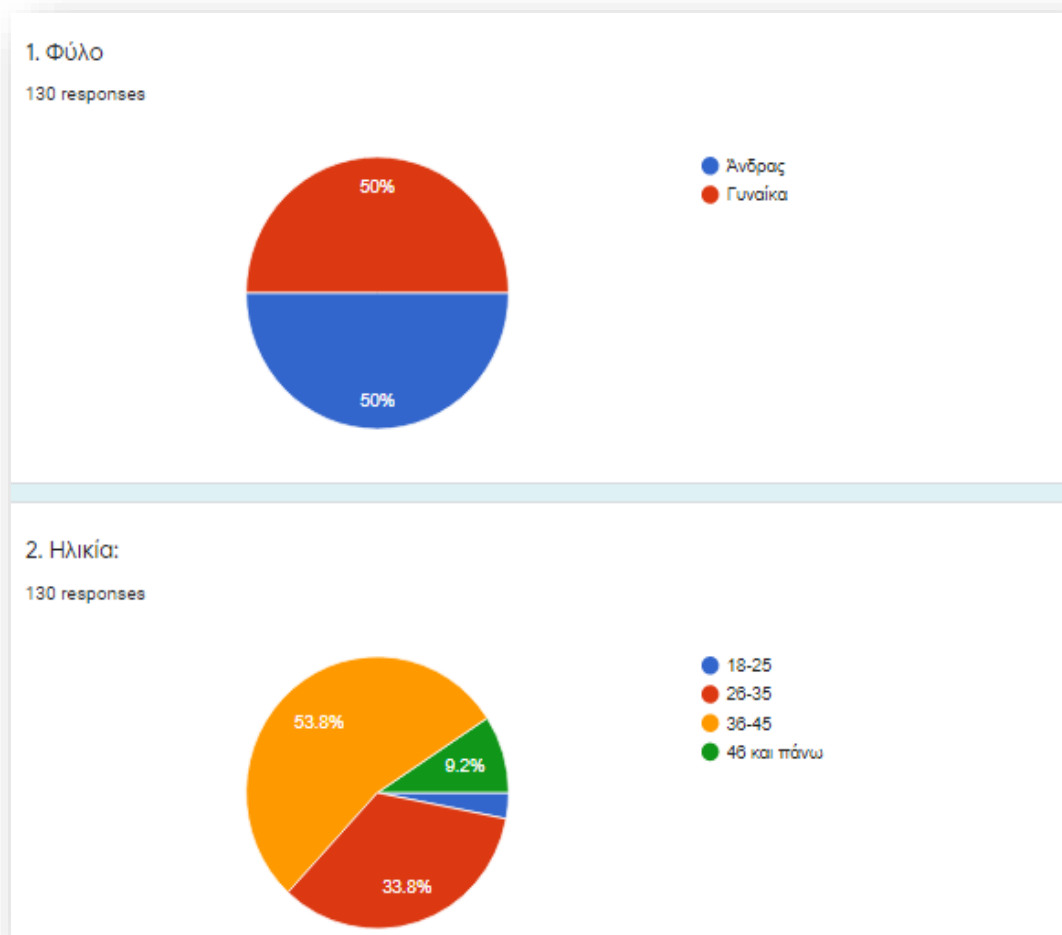
σχέση τους με το δράστη της κακοποίησης, η ύπαρξη κι άλλων θυμάτων στο οικογενειακό περιβάλλον, όπως επίσης και πληροφορίες για τη συχνότητα των περιστατικών και το τις ανάγκες των θυμάτων. Η τρίτη ενότητα διερευνά σε βάθος ζητήματα που αφορούν στη διαχείριση των περιστατικών από το αστυνομικό προσωπικό, όπως τον τρόπο και τα πιθανά εμπόδια κατά την επικοινωνία με το θύμα, τη συνεργασία των αστυνομικών υπαλλήλων με εκπροσώπους υπηρεσιών και φορέων αρωγής και στήριξης θυμάτων και την αξιολόγηση αυτής. Επιπλέον διερευνώνται οι απόψεις των αστυνομικών υπαλλήλων σχετικά με παράγοντες που επιδρούν στην απόφαση ενός θύματος να καταγγείλει τη βία που υφίσταται, όπως το πολιτισμικό και θρησκευτικό του υπόβαθρο, το φύλο του αστυνομικού υπαλλήλου με τον/την οποίο/α έρχεται σε επαφή, η συνεργασία της Αστυνομίας με εξειδικευμένους φορείς στήριξης των θυμάτων, οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών και Υπηρεσίες υγείας. Στην τέταρτη ενότητα δίνεται η ευκαιρία στους συμμετέχοντες/ουσες να αναπτύξουν ελεύθερα τις απόψεις και τις προτάσεις τους σχετικά με τις αλλαγές και βελτιώσεις τις οποίες θεωρούν ότι πρέπει να γίνουν για την προστασία των προσφυγισσών / μεταναστριών θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας.

Χρόνος διεξαγωγής έρευνας και τρόπος συλλογής δεδομένων: Από τις 24/1/21 έως τις 6/2/21 ήταν σε λειτουργία ηλεκτρονικός σύνδεσμος για τη συμμετοχή του αστυνομικού προσωπικού στην έρευνα. Εξ' αιτίας των περιοριστικών μέτρων για την αποφυγή της διασποράς του COVID 19 η έρευνα πραγματοποιήθηκε αποκλειστικά με ηλεκτρονικό τρόπο. Δημιουργήθηκε ηλεκτρονικός σύνδεσμος όπου κατά την ενεργοποίησή του οι συμμετέχοντες/ ουσες είχαν τη δυνατότητα να προσπελάσουν το σύνολο των ερωτήσεων του ερωτηματολογίου, αφού είχαν λάβει ενημέρωση για το αντικείμενο και τους στόχους της έρευνας και είχαν ενημερωθεί και συναινέσει για τον τρόπο επεξεργασίας και διασφάλισης των προσωπικών τους δεδομένων. Η μέση εκτιμώμενη διάρκεια συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου ήταν 15 λεπτά.

Τα αποτελέσματα της ποσοτικής έρευνας:

Δημογραφικά στοιχεία δείγματος: Στην έρευνα συμμετείχαν 130 αστυνομικοί (μέγεθος δείγματος: n), εκ των οποίων το 50% ήταν άνδρες και το 50% ήταν γυναίκες. Οι ηλικίες των συμμετεχόντων εντάσσονται κατά πλειοψηφία στην ηλικιακή ομάδα 36-45 ετών (54%) και ακολούθως (34%) στην ηλικιακή ομάδα 26-35 ετών.

Γράφημα 1: Φύλο και ηλικία ερωτώμενων

Στη μεγάλη πλειοψηφία τους (73%) οι συμμετέχοντες/ συμμετέχουσες δεν κατείχαν άλλες ανώτατες σπουδές πέραν των σπουδών της Αστυνομικής Ακαδημίας. Το 63% υπηρετεί στα Γραφεία της Ελληνικής Αστυνομίας για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακή βίας, ενώ το 33% σε διάφορα Αστυνομικά Τμήματα (ΑΤ). Το 61,5% αυτών είναι Υπαξιωματικοί της ΕΛΑΣ και το 38,5% είναι Αξιωματικοί της ΕΛΑΣ. Αναφορικά με τη γεωγραφική περιοχή στην οποία δραστηριοποιούνται υπάρχει μια εκτεταμένη διασπορά σε σχεδόν όλες τις Περιφέρειες της χώρας, με το 21% των ερωτώμενων να δραστηριοποιούνται σε Υπηρεσίες της ΕΛΑΣ στην Περιφέρεια Αττικής, το 16% στην Περιφέρεια Θεσσαλίας και το 13% στην Περιφέρεια της Κεντρικής Μακεδονίας, περιοχές παρέμβασης του Έργου. Το υπόλοιπο 50% υπηρετεί στις

Περιφέρειες της Δυτικής Ελλάδας, της Πελοποννήσου, των Ιονίων νήσων, της Στερεάς Ελλάδας και της Ηπείρου.

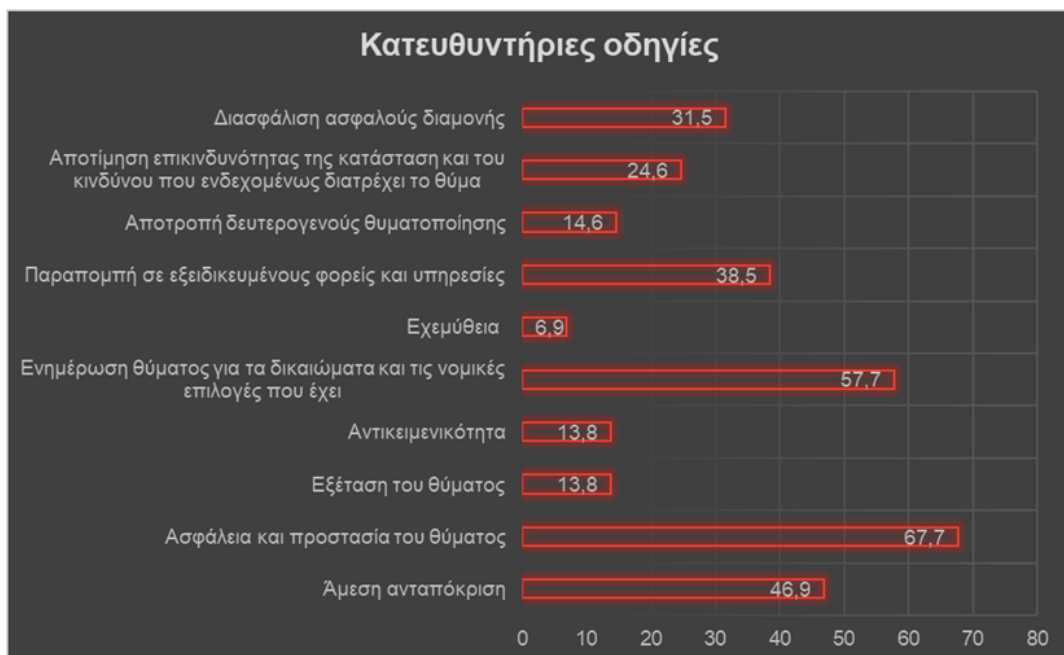
Τέλος αξιοσημείωτη είναι η παρατήρηση ότι η μεγάλη πλειοψηφία των συμμετεχόντων/ συμμετεχουσών αστυνομικών υπαλλήλων στην παρούσα έρευνα (88,5%) δεν έχει παρακολουθήσει σε παρελθόντα χρόνο το εκπαιδευτικό πρόγραμμα του Έργου ARIADNE1: «Υποστήριξη δια-τομεακών διαδικασιών αστυνομικής αναφοράς για την πρόληψη και την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας κατά των γυναικών», γεγονός που καταδεικνύει ότι στην παρούσα έρευνα συμμετέχουν αστυνομικοί υπάλληλοι που έρχονται σε επαφή για πρώτη φορά με τη θεματολογία και το αντικείμενο παρέμβασης του έργου ARIADNE2.

Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι απαντήσεις των ερωτώμενων στους τρεις θεματικούς άξονες του ερωτηματολογίου.

Θεματικός Άξονας 1: Επαφή με μετανάστριες/ προσφύγισες στο πλαίσιο του αστυνομικού έργου.

Οι συμμετέχοντες/ συμμετέχουσες αστυνομικοί κλήθηκαν να καταδείξουν (με δυνατότητα μέχρι 3 επιλογών) από έναν κατάλογο 10 κατευθυντήριων οδηγιών που τους δόθηκε, τις κατευθυντήριες οδηγίες, τις οποίες θεωρούν σημαντικότερες στην περίπτωση που το θύμα ενδοοικογενειακής βίας είναι μετανάστρια ή προσφύγισσα. Από τις απαντήσεις προκύπτει ότι πρωτεύουσα σημασία έχει η ασφάλεια και προστασία του θύματος (68%), η ενημέρωσή του για τις νομικές επιλογές (58%), η άμεση ανταπόκριση (47%) και η διασφάλιση της ασφαλούς του διαμονής (31,5%). Η εχεμύθεια (7%), η αντικειμενικότητα και η εξέταση του θύματος (14%), όπως και η αποτροπή της δευτερογενούς θυματοποίησης (15%) αξιολογούνται ως δευτερευόντως σημαίνουσες διαδικασίες.

Γράφημα 2: Κατευθυντήριες οδηγίες στο αστυνομικό έργο που αξιολογούνται ως σημαντικές στη περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας εις βάρος μετανάστριας / προσφύγισας

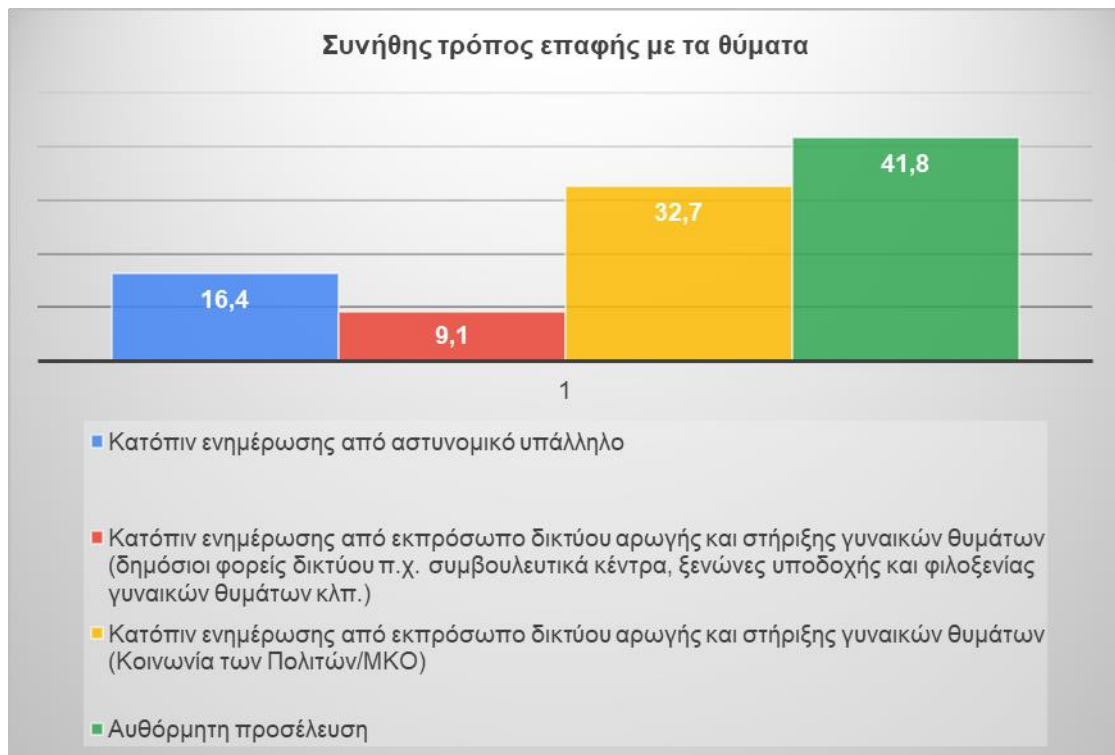

Ακολουθώντας και για τις ανάγκες εμπάθυνσης στο αντικείμενο του αστυνομικού έργου στις περιπτώσεις ενδοοικογενειακής θυματοποίησης των μεταναστριών/προσφυγισσών ζητήθηκε από τον πληθυσμό του δείγματος να δηλώσει την εμπειρία του από τη διαχείριση περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας (σε ετήσια βάση) με θύματα μετανάστριες / προσφύγισες. Από τις απαντήσεις προκύπτει ένα μικρό ποσοστό σχετικής εμπειρίας, καθώς το 59% του δείγματος δεν είχε καμία εμπειρία, ενώ το 22,3% δήλωσε ότι είχε διαχειρηστεί 1-2 σχετικά περιστατικά σε ετήσια βάση. Το υπόλοιπο ποσοστό μοιράζεται κυρίως μεταξύ των 3-5 περιστατικών και των άνω από 10 σε ετήσια βάση.

Κατά συνέπεια, οι ερωτήσεις που ακολουθούν απαντήθηκαν από τους /τις αστυνομικούς υπαλλήλους που είχαν εμπειρία στη διαχείριση περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας με θύματα μετανάστριες / προσφύγισες, οι οποίοι και αποτελούν το 41% του αρχικού δείγματος της έρευνας.

Σύμφωνα με αυτούς, το 42% των μεταναστριών/ προσφυγισσών θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας προσέρχεται στην Υπηρεσία τους αυθόρμητα, το 33% κατόπιν ενημέρωσης από εκπρόσωπο φορέα της Κοινωνίας των Πολιτών/ΜΚΟ, το 16,4% κατόπιν ενημέρωσης από αστυνομικό υπάλληλο και το 9% κατόπιν ενημέρωσης από εκπρόσωπο του Δικτύου αρωγής και στήριξης γυναικών θυμάτων (δημόσιοι φορείς δικτύου π.χ. συμβουλευτικά κέντρα, ξενώνες υποδοχής και φιλοξενίας γυναικών θυμάτων κλπ.).

Γράφημα 3: Συνήθης τρόπος με τον οποίο η μετανάστρια / προσφύγισα θύμα ΕΒ προσέρχεται/ παραπέμπεται στην Αστυνομική Υπηρεσία

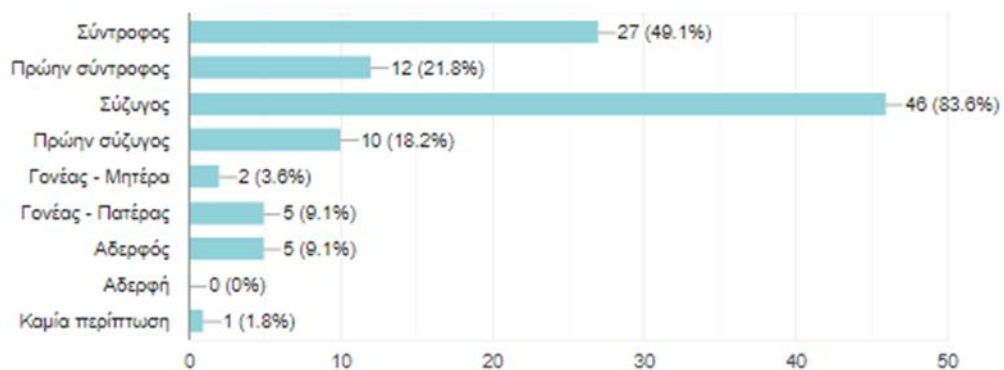

Κατά δήλωση των αστυνομικών που έχουν διαχειριστεί περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας με θύματα γυναίκες μετανάστριες /προσφύγισσες, σε μεγαλύτερη συχνότητα το τελευταίο έτος (2020) ήρθαν σε επικοινωνία με γυναίκες που προέρχονται από τη Μέση Ανατολή, την Ανατολική Ευρώπη, την Ασία, τη Δυτική Ευρώπη και την Αφρική. Το 67% των μεταναστριών/προσφυγισσών ήταν ηλικίας 26-35 ετών, το 38% ήταν 18-25 ετών ενώ το 13% περίπου ήταν ανήλικες. Οι δράστες της ενδοοικογενειακής βίας στη μεγάλη πλειοψηφία τους είναι οι σύζυγοι/σύντροφοι των γυναικών.

Γράφημα 4: Σχέση δράστη – θύματος ενδοοικογενειακής βίας

6. Προσδιορίστε τη σχέση της μετανάστριας / προσφύγισσας θύματος με το δράστη στις υποθέσεις ενδοοικογενειακής βίας που κληθήκατε να διαχειριστείτε το τελευταίο έτος (2020): Μπορείτε να κάνετε περισσότερες από 1 επιλογές.

55 responses

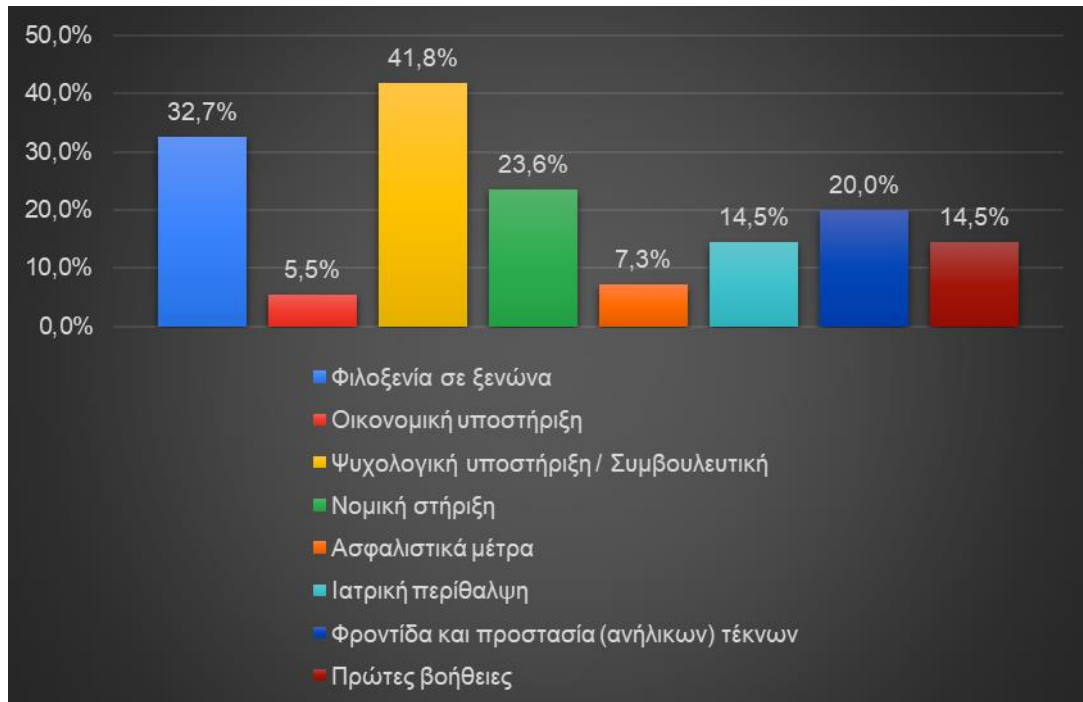
Τα θύματα, στην πλειοψηφία τους (60%) είναι οι αποδέκτες της βίας του συζύγου/συντρόφου τους, ενώ σε ποσοστό 47,5% συνυπάρχει και βία κατά των παιδιών της γυναίκας (κόρες 25.5% και γιοί 22%).

Γράφημα 5: Άσκηση βίας σε άλλα άτομα εκτός της καταγγέλλουσας, που περιλαμβάνονται στις περιπτώσεις του νόμου περί ενδοοικογενειακής βίας (Ν.3500/2006).

Αναφορικά με το είδος της υποστήριξης που ζήτησαν να λάβουν οι μετανάστριες / προσφύγισες – θύματα στις υποθέσεις ενδοοικογενειακής βίας που διαχειρήστηκαν οι αστυνομικοί κατά το τελευταίο έτος, το 42% χρειαζόταν ψυχολογική υποστήριξη και συμβουλευτική, το 33% είχε ανάγκη φιλοξενίας σε ξενώνα και το 24% νομικής στήριξης. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι στο 20% των περιπτώσεων απαιτείτο η φροντίδα και προστασία των ανηλίκων τέκνων του θύματος και το 14,5% των θυμάτων χρειάστηκε ιατρική περίθαλψη.

Γράφημα 6: Είδος υποστήριξης για τα θύματα

Θεματικός Άξονας 2: Ζητήματα διαχείρισης περιστατικών με θύματα μετανάστριες / προσφύγισες.

Στο συγκεκριμένο θεματικό άξονα επιχειρήθηκε η διερεύνηση μιας σειράς ζητημάτων στην αστυνομική διαχείριση των περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας στον πληθυσμό αναφοράς, τα οποία συνδέονται με την επικοινωνία και συνεργασία της Αστυνομίας με τα θύματα, αλλά και τους υπόλοιπους φορείς και οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στο πεδίο της αρωγής και υποστήριξης των θυμάτων.

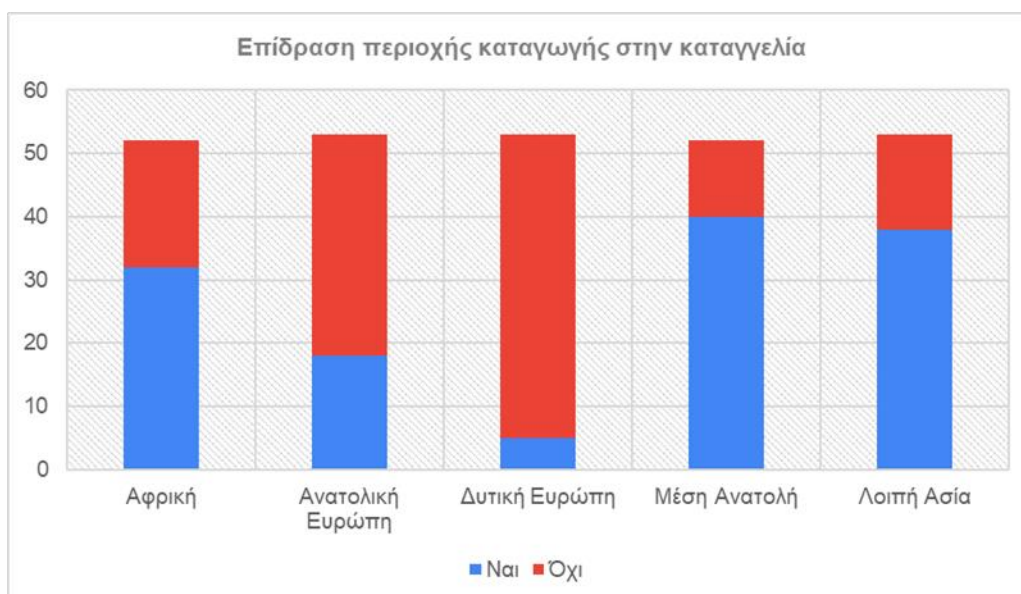
Ένα σημαντικό θέμα κατά τη συνεργασία της Αστυνομίας με μεταναστευτικό/προσφυγικό πληθυσμό είναι τα γλωσσικά εμπόδια στην επικοινωνία. Στην παρούσα έρευνα οι ερωτώμενοι δήλωσαν ότι η επικοινωνία τους με τις γυναίκες θύματα συναντάει εμπόδια και πραγματοποιείται με τη βοήθεια διερμηνέων και διαμεσολαβητών. Συγκεκριμένα, η επικοινωνία με τα θύματα γίνεται με τη συνδρομή: α) διερμηνέα που επιλέγεται από τη λίστα εμπειρογνομόνων της Τοπικής Εισαγγελικής Αρχής β) αστυνομικού υπαλλήλου, ο/η οποίος/α γνωρίζει τη γλώσσα του θύματος ή μια γλώσσα κοινής συνεννόησης με το θύμα, και γ) διαμεσολαβήτριας/-βητή, σε συνεργασία με Φορέα της Κοινωνίας των Πολιτών /ΜΚΟ. Από τους τρεις παραπάνω τρόπους, αυτός

που φαίνεται να αξιολογείται ως πιο ικανοποιητικός είναι η συνδρομή διαμεσολαβήτριας/-βητή μετά από συνεργασία της Αστυνομίας με ΜΚΟ.

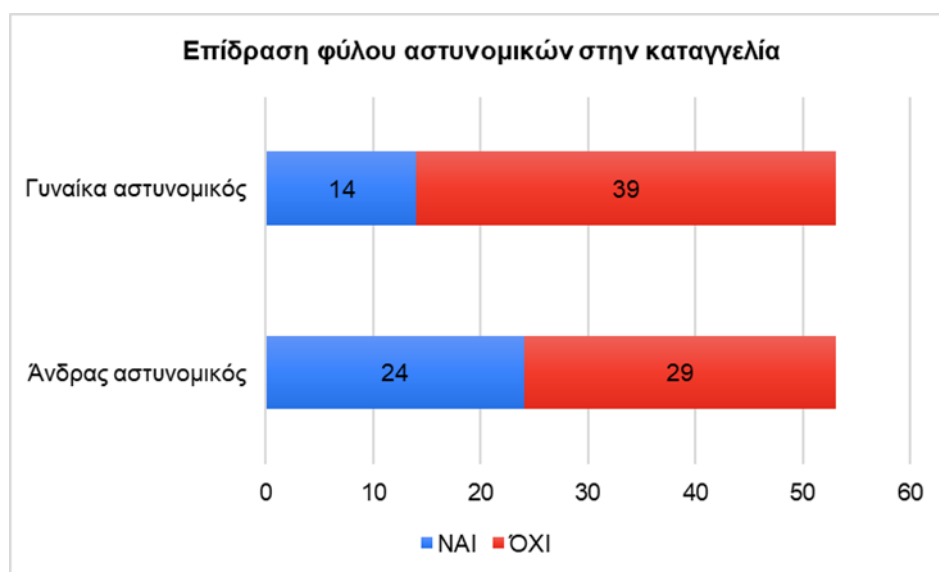
Στη συνέχεια εξετάστηκαν μια σειρά παράγοντες των οποίων ο βαθμός επίδρασης στην απόφαση των θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας για αναφορά-καταγγελία της κακοποίησής τους στην Αστυνομία θεωρήθηκε απαραίτητο να εξεταστεί. Τέτοιοι παράγοντες είναι η περιοχή καταγωγής του θύματος, το θρήσκευμά του, καθώς και το φύλο του αστυνομικού που αναλάμβανε την επικοινωνία με το θύμα.

Αναφορικά με την επίδραση της χώρας – περιοχής καταγωγής του θύματος στην απόφασή του για αναφορά-καταγγελία της ενδοοικογενειακής βίας, από τις απαντήσεις των ερωτώμενων προκύπτει πράγματι, ότι θεωρούν την περιοχή καταγωγής του θύματος, δηλαδή το πολιτισμικό του υπόβαθρο, πράγματα που επιδρά σημαντικά σε αυτή την απόφαση, με τις γυναίκες από τη Μέση Ανατολή, την υπόλοιπη Ασία και την Αφρική να θεωρούνται περισσότερο επηρεασμένες από την καταγωγή τους σε σχέση με τις γυναίκες της Ανατολικής και πολύ περισσότερο της Δυτικής Ευρώπης. Αυτή η άποψη ενισχύεται και από το γεγονός ότι οι ερωτώμενοι, στην πλειοψηφία τους (58,5%) θεωρούν ότι και το θρήσκευμα των γυναικών θυμάτων αποτελεί έναν παράγοντα που ενισχύει ή εμποδίζει την απόφασή τους να καταγγείλουν τη βία που υφίστανται.

Γράφημα 7: Περιοχή καταγωγής του θύματος και καταγγελία ενδοοικογενειακής βίας

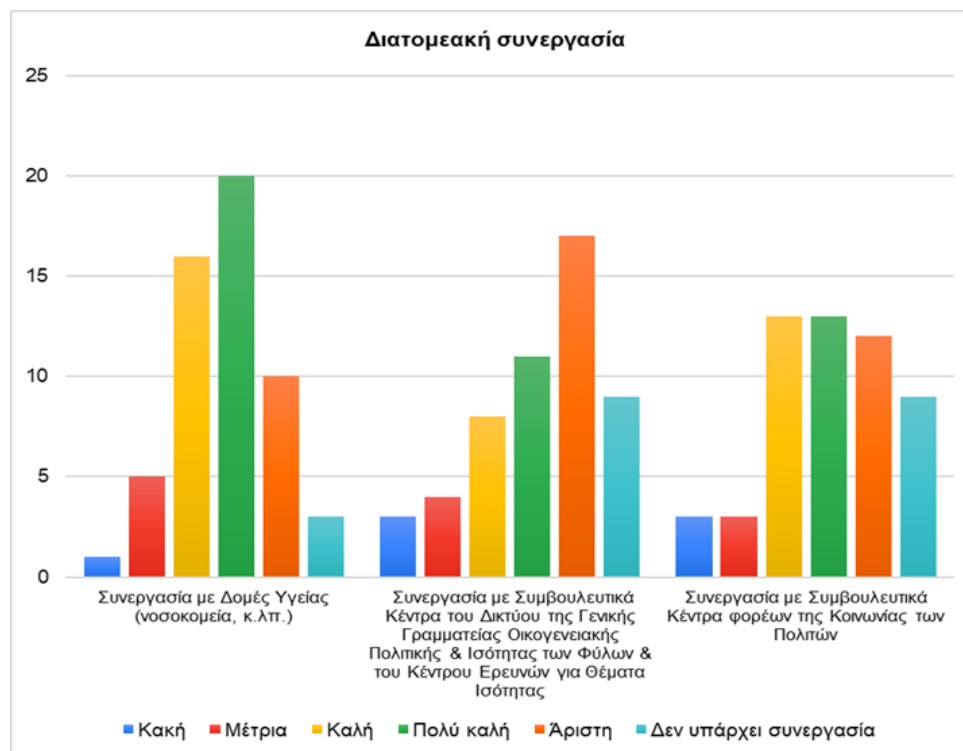

Τέλος, το φύλο του αστυνομικού που συνεργάζεται με τη γυναίκα θύμα φαίνεται σύμφωνα με τους ερωτώμενους να μην επιδρά σημαντικά στην απόφαση για καταγγελία της ενδοοικογενειακής βίας, με μικρή αρνητική επίδραση σε αυτή την απόφαση του ανδρικού έναντι του γυναικείου φύλου.

Γράφημα 8: Φύλο αστυνομικού υπαλλήλου και καταγγελία ενδοοικογενειακής βίας

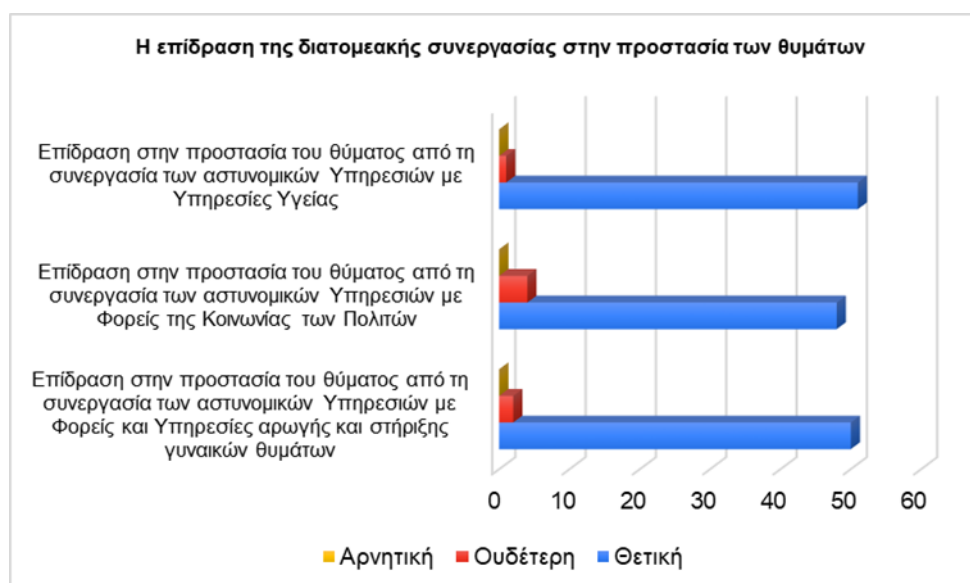
Στη συνέχεια, διερευνώντας τον κεντρικό πυρήνα παρέμβασης του έργου ARIANDE 2, ζητήθηκε από τους ερωτώμενους να αξιολογήσουν τη συνεργασία της Υπηρεσίας τους με άλλους Φορείς για την προστασία των προσφυγισσών / μεταναστριών θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας. Αρχικά σημειώνεται ότι ορισμένοι εκ των ερωτώμενων δήλωσαν ότι δεν έχουν συνεργασία με τις δομές του Δικτύου της Γενικής Γραμματείας Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων, ούτε με τα Συμβουλευτικά Κέντρα φορέων της Κοινωνίας των Πολιτών κι αυτό από μόνο του είναι αξιοσημείωτο. Στη συνέχεια και αποτιμώντας την ποιότητα της συνεργασίας με άλλες Υπηρεσίες, όπου αυτό ήταν εφικτό, παρατηρείται ότι υπάρχει ένας υψηλός βαθμός ικανοποίησης των αστυνομικών από τη συνεργασία η οποία αποτιμάται από πολύ καλή, μέχρι άριστη. Σε λίγες μεμονωμένες απαντήσεις καταγράφεται μια δυσαρέσκεια κυρίως ως προς τη συνεργασία με τις δομές Υγείας.

Γράφημα 9: Αποτίμηση της συνεργασίας της Αστυνομίας με άλλες Υπηρεσίες και Φορείς για την προστασία των προσφυγισσών / μεταναστριών θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας.

Αναφορικά με την επίδραση της διατομεακής συνεργασίας στην προστασία των προσφυγισσών / μεταναστριών θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας, οι συμμετέχοντες/ συμμετέχουσες στην έρευνα αστυνομικοί υπάλληλοι την αποτίμησαν ως απολύτως θετική (δεν εκφράστηκε καμία αρνητική άποψη) υποδηλώνοντας με αυτό τον τρόπο τη σημασία της συνεργασίας και την πεποίθησή τους ότι πρόκειται για μια επωφελή διαδικασία με πολλούς αποδέκτες.

Γράφημα 10: Αποτίμηση της διατομεακής συνεργασίας σε σχέση με την προστασία μεταναστριών / προσφυγισσών θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας.

Θεματικός Άξονας 3: Προτάσεις για την προστασία των προσφυγισσών / μεταναστριών θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας.

Στο συγκεκριμένο θεματικό άξονα ζητήθηκε από τους/τις συμμετέχοντες/συμμετέχουσες στην έρευνα αστυνομικού υπαλλήλους, να αξιοποιήσουν την εμπειρία τους και να διατυπώσουν τις προτάσεις τους – σε μια ανοικτού τύπου ερώτηση- σχετικά με τις αλλαγές και τις βελτιώσεις τις οποίες θεωρούν ότι πρέπει να γίνουν για την προστασία των προσφυγισσών / μεταναστριών θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας. Αξίζει να σημειωθεί ότι υπήρξε μεγάλη ανταπόκριση και σχεδόν όλοι οι ερωτώμενοι/ες διατύπωσαν τους προβληματισμούς τους και τις προτάσεις τους, όπως παρουσιάζονται στη συνέχεια.

Αρχικά να σημειωθεί ότι οι αστυνομικοί υπάλληλοι, όπως φαίνεται από τις απαντήσεις τους, προσεγγίσουν το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας εις βάρος των μεταναστριών/ προσφυγισσών με αυξημένη ανησυχία, εκπορευόμενη προφανώς εκ του ρόλου τους για την ασφάλεια των θυμάτων και των παιδιών τους. Φαίνεται ότι τα θέματα ασφάλειας, στήριξης και προστασίας των θυμάτων τους απασχολούν ιδιαίτερα, ενώ παρουσιάζονται ευαίσθητοποιημένοι απέναντι στο κοινωνικό πρόβλημα της ενδοοικογενειακής βίας. Προς αυτή την κατεύθυνση διατυπώθηκαν από πολλούς/πολλές προτάσεις για την καλύτερη αντιμετώπιση των θυμάτων, την ενδυνάμωσή τους, την ψυχολογική υποστήριξή τους, τη νομική συμπαράσταση, αλλά και την άμεση τοποθέτησή τους σε περιπτώσεις ανάγκης σε ασφαλές περιβάλλον, όπως αυτό των ειδικών χώρων φιλοξενίας θυμάτων βίας. Μάλιστα σε αυτό το σημείο έγινε εκτεταμένη αναφορά στο έλλειμα δομών φιλοξενίας των θυμάτων βίας του πληθυσμού αναφοράς, ιδιαίτερα στις διάφορες Περιφέρειες της χώρας. Επισημάνθηκε δε ότι στο μεταναστευτικό/ προσφυγικό πληθυσμό αυτό το έλλειμα λειτουργεί αρνητικά σε μεγαλύτερο βαθμό από ότι στις Ελληνίδες κι αυτό γιατί οι προσφύγισες και μετανάστριες δεν έχουν συχνά κανένα κοινωνικό δίκτυο υποστήριξης, ούτε οικογενειακό – συγγενικό περιβάλλον ώστε να αναζητήσουν βοήθεια. Συγκεκριμένα αναφέρθηκε: «... οι μετανάστριες / προσφύγισες δεν έχουν περίγυρο για να φιλοξενηθούν και ιδίως όταν το θρήσκευμά τους τις περιορίζει, ακόμα και αν υπάρχουν συγγενείς, τις διώχνουν και τις αποθαρρύνουν να αποφύγουν τον κακοποιητή τους. Το ζήτημα είναι η άμεση φιλοξενία, αμέσως μετά την καταγγελία...». Σημειώνουν ότι η ύπαρξη δομών φιλοξενίας μπορεί να λειτουργήσει ως κίνητρο για τα θύματα ώστε να καταγγέλλονται τα περιστατικά, ιδιαίτερα όταν τα θύματα γνωρίζουν ότι υπάρχει κρατική μέριμνα για την άμεση απομάκρυνση αυτών και των ανηλίκων τέκνων τους από το μέρος διαμονής τους, σε τόπο άγνωστο στο δράστη.

Στο πλαίσιο της υποστήριξης των θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας οι ερωτώμενοι/ες αναφέρονται εκτεταμένα στον τρόπο λειτουργίας των δημοσίων δομών και υπηρεσιών όπως και όσων λειτουργούν οι φορείς – οργανώσεις της Κοινωνίας των πολιτών, εκφράζοντας προβληματισμούς και τις προτάσεις οι οποίες αναπτύσσονται σε τρία επίπεδα:

- α) Λειτουργία των Υπηρεσιών αρωγής και υποστήριξης των θυμάτων της βίας,
- β) Λειτουργία της Αστυνομίας και

γ) Διατομεακή συνεργασία.

α) Λειτουργία των Υπηρεσιών αρωγής και υποστήριξης των θυμάτων της βίας

Αναφορικά με τους προβληματισμούς και τις προτάσεις που διατυπώθηκαν, καταγράφεται η αναγκαιότητα σύνδεσης και σταθερής συνεργασίας των φορέων δημόσιων, δημοτικών και ιδιωτικών που ασχολούνται με την εξάλειψη όλων των μορφών έμφυλης βίας (Συμβουλευτικά Κέντρα δήμων, Μ.Κ.Ο. κ.ά) με τις Δομές Φιλοξενίας Προσφύγων όπου σε συνεργασία με διερμηνείς και διαμεσολαβητές θα προσφέρουν ψυχολογική υποστήριξη, νομική συμβουλευτική και κοινωνική στήριξη τόσο σε άνδρες όσο και σε γυναίκες πρόσφυγες-μετανάστες προκειμένου προληφθούν και αντιμετωπιστούν κατά περίπτωση περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας. Αυτή η διαρκής επικοινωνία και υποστήριξη θεωρείται ότι δημιουργεί ένα κλίμα εμπιστοσύνης, ώστε να καταγγέλλονται – αναφέρονται περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας και οι επαγγελματίες στο πεδίο να υποστηρίζουν έμπρακτα τον πληθυσμό που βρίσκεται σε κίνδυνο λόγω βίαιων συμπεριφορών.

Ένας πολύ μεγάλος αριθμός αστυνομικών υπαλλήλων κάνει λόγο για την ανάγκη ενημέρωσης των μεταναστριών- προσφυγισσών θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας για την κείμενη νομοθεσία, τα δικαιώματά τους, τις παρεχόμενες υπηρεσίες και τη δυνατότητα διαμονής τους σε ξενώνες φιλοξενίας. Η ενημέρωσή τους αυτή θα πρέπει να περιλαμβάνει πληροφορίες και για τα διαδικαστικά θέματα, αναφορικά με την ποινική μεταχείριση των δραστών και την ασφάλεια των θυμάτων μέσα από την εφαρμογή των διατάξεων της νομοθεσίας για τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας. Αυτή η ενημέρωση μπορεί να γίνεται από τους επαγγελματίες στο πεδίο σε συνεργασία με τις αστυνομικές Αρχές. Στις προτάσεις περιλαμβάνονται καμπάνιες ενημέρωσης με τη χρήση όλων των διαθέσιμων μέσων (τύπος, τηλεόραση, διαδίκτυο, φόρουμ συζητήσεων και διανομή έντυπου υλικού) σε γλώσσες που κατανοεί το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού, λαμβάνοντας υπόψη και τις διαφορετικές πολιτισμικές επιρροές του. Η στόχευση της ενημέρωσης μεταξύ άλλων θα πρέπει να είναι και η αφύπνιση των γυναικών προς τη διεκδίκηση της ισότητας, αξιοπρεπούς και με σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα συμπεριφοράς εντός και εκτός του οικογενειακού τους περιβάλλοντος. Η ενημέρωση αυτή θεωρείται ιδιαίτερα σημαντική και για τις γυναίκες που βρίσκονται σε καθεστώς μη νόμιμης διαμονής στη χώρα ενώ ταυτόχρονα είναι θύματα βίας, προκειμένου να γνωρίζουν τις προστατευτικές διατάξεις του νόμου και να μπορούν να κάνουν χρήση αυτών. Χαρακτηριστικά αναφέρεται: «... το γεγονός ότι πολλά από τα θύματα τυγχάνουν σε καθεστώς μη νόμιμης διαμονής στην χώρα, αποτελεί ανάχωμα και λειτουργεί αποτρεπτικά σε περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας καθ' ότι θεωρούν ότι η καταγγελία θα οδηγήσει στην διοικητική απέλαση/επιστροφή τους... Θα ενημερώνονται για την εκ του Νόμου ασυλία τους και τα λοιπά δικαιώματά τους ώστε να δύναται αυθόρμητα να προσέρχονται στις Αστυνομικές Αρχές χωρίς φόβο και δισταγμό...».

β) Λειτουργία της Αστυνομίας

Οι προβληματισμοί και οι προτάσεις που αναπτύχθηκαν από τους/τις ερωτώμενους αναφορικά με το ρόλο της Αστυνομίας στην πρόληψη και αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας, ιδιαίτερα αυτής που πλήττει τις γυναίκες

μετανάστριες/προσφύγισες περιστρέφονται γύρω από τους άξονες της διαρκούς επιμόρφωσης και εξειδίκευσής τους, όπως και της διευκόλυνσης του ρόλου τους μέσα από τη συνεργασία με άλλους επαγγελματίες που δρουν στο πεδίο. Πιο συγκεκριμένα, τονίστηκε η σημασία της εκπαίδευσής τους, καθώς όπως δηλώνουν τις περισσότερες φορές οι αστυνομικοί είναι οι πρώτοι αποδέκτες περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας, χωρίς όμως να έχουν τις γνώσεις και την εμπειρία να αντιμετωπίσουν κατάλληλα το θύμα, πέραν της αστυνομικής πρακτικής, προκειμένου να το ηρεμήσουν και να το ενθαρρύνουν στην καταγγελία του δράστη. Συχνά νοιώθουν αμήχανοι/ες απέναντι στον ανθρώπινο πόνο, αίσθηση που εντείνεται όταν δεν υπάρχουν δομές και υποστηρικτικές υπηρεσίες στην περιοχή που εδρεύει η Υπηρεσία τους, ώστε να παραπέμψουν το θύμα και να ζητήσουν τη συνδρομή τους. Αρκετοί αστυνομικοί προτείνουν τη διαρκή ενημέρωση και εκπαίδευση από ειδικούς επιστήμονες (μεταξύ αυτών και των αστυνομικών με ειδικότητα ψυχολόγου) και επαγγελματίες στο πεδίο, των αστυνομικών που υπηρετούν κυρίως σε θέσεις αξιωματικού υπηρεσίας και ενδέχεται να έρθουν αντιμέτωποι/ες με μετανάστριες / προσφύγισες θύματα ενδοοικογενειακής βίας. Όσον αφορά στο αντικείμενο της εκπαίδευσής τους, προτείνουν μια θεματολογία συνδεδεμένη με τη διαχείριση των θυμάτων και των δραστών ενδοοικογενειακής βίας, με πρακτικά παραδείγματα και εφαρμογές, όπως και απόκτηση γνώσεων σε θέματα διαπολιτισμικότητας, διαφορετικής κουλτούρας, κλπ.

Επίσης, ένα πρόβλημα που αντιμετωπίζουν κατά δήλωσή τους είναι η επικοινωνία με τα θύματα στη γλώσσα τους, στην περίπτωση που δεν μιλούν την ελληνική γλώσσα, ή δεν γνωρίζουν μια άλλη γλώσσα κοινής συνεννόησης, όπως την αγγλική. Σε αυτή την περίπτωση αναζητούν διερμηνείς και διαπολιτισμικούς διαμεσολαβητές ή οποίοι όμως δεν είναι πάντοτε διαθέσιμοι και ιδιαίτερα σε κάποιες Περιφέρειες της χώρας δεν υπάρχουν. Θεωρώντας ότι η επικοινωνία με το θύμα είναι υψίστης σημασίας για την έκβαση μιας υπόθεσης κατά την αναφορά περιστατικού ενδοοικογενειακής βίας και διερεύνησης του κινδύνου στον οποίο βρίσκεται το θύμα ώστε να λάβει προστασία για την ίδια και τα παιδιά της, προτείνεται η ανάπτυξη Υπηρεσιών διερμηνείας στις κατά τόπους αστυνομικές αρχές, όπως και η ενίσχυση της συνεργασίας με οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών για διάθεση διερμηνέων όταν υπάρξει η ανάγκη. Επίσης, τονίζεται ότι λόγω της διαφορετικής κουλτούρας των θυμάτων μεταναστριών/ προσφυγισσών θα ήταν χρήσιμο η επαφή τους με την Αστυνομία να γίνεται με παρουσία από ομοεθνείς συνδέσμους κατάλληλα εκπαιδευμένους, διαπολιτισμικούς διαμεσολαβητές- διερμηνείς.

Τέλος, προτείνεται η Αστυνομία να έχει τακτική ενημέρωση και άποψη επί των συνθηκών διαβίωσης των προσφύγων στα ΚΥΤ και στις λοιπές δομές φιλοξενίας μεταναστών/προσφύγων, κυρίως ως προς τη διαβίωση των μητέρων με ανήλικα τέκνα, ώστε να αναγνωρίζονται έγκαιρα οι περιπτώσεις ενδοοικογενειακής βίας και να διώκονται οι δράστες αυτεπάγγελτα. Επιπλέον, σε περιπτώσεις καταγγελιών περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας, θα ήταν σημαντική η παρακολούθηση της εξέλιξης των υποθέσεων, ώστε να αποφευχθεί η δευτερογενής θυματοποίηση.

γ) Διατομεακή συνεργασία

Αναφορικά με το πεδίο της διατομεακής συνεργασίας και της αλληλεπίδρασης των αστυνομικών υπαλλήλων με επαγγελματίες που εργάζονται στο πεδίο, προερχόμενοι από τις δομές του Δικτύου αρωγής και στήριξης θυμάτων έμφυλης βίας, όσο και από τις οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών, οι ερωτώμενοι/ες υπογραμμίζουν τη σημασία και αξία της. Συγκεκριμένα αναφέρεται ότι η αστυνομική παρέμβαση μπορεί να είναι αποτελεσματική και επωφελής για τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας όταν υπάρχει η δυνατότητα συνεργασίας με εξειδικευμένους φορείς για την αντιμετώπιση της ψυχικής και σωματικής βλάβης των θυμάτων, την ενδυνάμωσή τους, την καλύτερη επικοινωνία τους όταν πρόκειται για αλλοδαπά άτομα, τη νομική συμπαράσταση, τη φιλοξενία τους σε ξενώνες για την ασφάλεια των ίδιων και των εξαρτώμενων μελών της οικογένειας κλπ. Ειδικότερα για τις γυναίκες μετανάστριες/ προσφύγιες κρίνεται απαραίτητη η συνδρομή με διερμηνείς, διαμεσολαβητές, ψυχολόγους και κοινωνικούς λειτουργούς για την πολύπλευρη υποστήριξη του θύματος. Χαρακτηριστικά αναφέρεται: «... Άμεση δραστηριοποίηση των κοινωνικών φορέων προστασίας θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας, καλύτερη συνεργασία των φορέων με την αστυνομία και καλύτερη-άμεση επικοινωνία των φορέων για καταγγελία περιστατικών...», «... Συντονισμός υπηρεσιών και από κοινού δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του πληθυσμού...».

Επίσης, προτείνεται η, σε συνεργασία με την αστυνομία, συχνή επικοινωνία και οι επισκέψεις φορέων αρωγής θυμάτων έμφυλης βίας στα Κέντρα Υποδοχής & Ταυτοποίησης και στις δομές φιλοξενίας γυναικών μεταναστών/ προσφυγισσών και η συνεργασία με τη Διοίκηση των δομών αυτών, καθώς και με τις οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών που δραστηριοποιούνται εντός αυτών. Επιπρόσθετα προτείνεται η δημιουργία Γραφείων Ενδοοικογενειακής Βίας εντός των δομών φιλοξενίας προσφύγων/μεταναστών, στελεχωμένων από αστυνομικό προσωπικό.

Μεταξύ των προτάσεων που διατυπώθηκαν υπήρξαν και επισημάνσεις για τη διαπιστωμένη ανάγκη της ανάπτυξης εξειδικευμένων υπηρεσιών ανάλογα με τις ανάγκες και τα ειδικά χαρακτηριστικά των θυμάτων, όπως για παράδειγμα η δημιουργία διαφορετικών δομών φιλοξενίας για τις ασυνόδευτες γυναίκες μετανάστριες / προσφύγιες, για τις ηλικιωμένες γυναίκες, για τις μητέρες με ανήλικα τέκνα, τα ΑΜΕΑ με την επισημάνση οι δομές φιλοξενίας να βρίσκονται κοντά σε συμβουλευτικά κέντρα και άλλες κοινωνικές υπηρεσίες. Προβληματισμός επικρατεί αναφορικά με το έλλειμμα υπηρεσιών και δομών ιδιαίτερα στις ημιαστικές περιοχές και την ελληνική περιφέρεια, για τις καθυστερήσεις στην απονομή της δικαιοσύνης, ενώ διατυπώνεται και πρόταση για αλλαγή του νομοθετικού πλαισίου και την αυστηροποίηση των ποινών για τους δράστες ενδοοικογενειακής βίας.

Επίσης, για την ολιστική προσέγγιση του κοινωνικού φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας, καταγράφηκαν προτάσεις που αναφέρονται «... στην υλοποίηση δράσεων που βασίζονται σε υψηλού επιπέδου συντονισμό και οργάνωση μέσω της δημιουργίας μιας ενιαίας βάσης δεδομένων για τις αναφορές ενδοοικογενειακής βίας, στην οποία θα έχουν πρόσβαση όλοι οι συνδεδεμένοι φορείς, με απόλυτη προσοχή ως προς την προστασία των προσωπικών δεδομένων. Εκτιμάται ότι η χρήση της, σε συνδυασμό με

μέτρα οικονομικής και εκπαιδευτικής στήριξης, θα μπορούσε να παίξει καταλυτικό ρόλο στην αντιμετώπιση των θυμάτων βίας, αφού θα διευκόλυνε σε μεγάλο βαθμό την συνεργασία μεταξύ των ειδικών επαγγελματιών και θα έχει θετικό αντίκτυπο στην ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών».

Τέλος, ιδιαίτερη βαρύτητα αποδόθηκε από αρκετούς ερωτώμενους/ες στην κοινωνική ένταξη, την εκπαίδευση και την ενδυνάμωση των γυναικών μεταναστριών/προσφυγισσών, θυμάτων βίας, καθώς και στην προσπάθεια που πρέπει να καταβληθεί από όλους τους φορείς και οργανώσεις στο πεδίο, συμπεριλαμβανομένης και της Ελληνικής Αστυνομίας για την εμπέδωση από την πλευρά των θυμάτων ότι η ελληνική Πολιτεία αντιμετωπίζει με σεβασμό και αξιοπρέπεια κάθε θύμα ανεξαρτήτως φυλετικών ή άλλων διακρίσεων.

1.2 Ποιοτική έρευνα (focus groups)

Σε συνέχεια της ποσοτικής έρευνας στο αστυνομικό προσωπικό, οργανώθηκε ομάδα εστιασμένης συζήτησης (focus group) με τη συμμετοχή αστυνομικών υπαλλήλων προκειμένου να συζητηθούν περεταίρω θέματα σημαντικά για την έρευνα και τους στόχους του έργου. Λόγω των περιορισμών για την αποφυγή της διασποράς του COVID 19, η συζήτηση διεξήχθη, διαδικτυακά με τη χρήση της πλατφόρμας MS Teams/ Office 365, στις 29/1/2021 και είχε διάρκεια δύο ώρες (13:00-15:00).

Στη συζήτηση συμμετείχαν 9 αστυνομικοί υπάλληλοι, έξι γυναίκες και τρεις άνδρες, υπό το συντονισμό εκπροσώπου της Κοινοπραξίας εταίρων του έργου ARIADNE2. Οι αστυνομικοί υπάλληλοι προέρχονταν από τα Γραφεία αντιμετώπισης της ενδοοικογενειακής βίας των αστυνομικών Δ/νσεων Αθηνών, Βορειοανατολικής Αττικής, Γενικής Αστυνομικής Δ/ση Αττικής, Θεσσαλονίκης, Δυτικής Αττικής, Πειραιά και εκπρόσωποι του Γραφείου αντιμετώπισης ενδοοικογενειακής βίας από το Αρχηγείο της ΕΛΑΣ.

Η συζήτηση δομήθηκε πάνω σε τρεις άξονες, όπως παρουσιάζεται ακολούθως. Μετά την απαραίτητη εισαγωγή και τη σύντομη αναφορά στο αντικείμενο και του σκοπούς του έργου ARIADNE 2, όπως και την ενημέρωση για τον σκοπό διεξαγωγής, τη σημασία και τους κανόνες οργάνωσης της ομάδας εστιασμένης συζήτησης, ακολούθησε η γνωριμία των μελών της ομάδας και ξεκίνησε η συζήτηση.

Κατά τον πρώτο άξονα συζήτησης οι συμμετέχοντες κλήθηκαν βάσει της εμπειρίας τους να παρουσιάσουν τα ποσοτικά και ποιοτικά χαρακτηριστικά της ενδοοικογενειακής βίας σε βάρος των γυναικών μεταναστριών/προσφυγισσών και να αναφερθούν ειδικότερα στα ποιοτικά χαρακτηριστικά των περιστατικών που διαχειρίστηκαν (εθνικότητα δράστη και θύματος, μορφές βίας και σοβαρότητα περιστατικών, τρόπος παραπομπής των περιστατικών στην Αστυνομία κλπ.). Οι συμμετέχοντες αν και δεν έρχονται σε επαφή με τα περιστατικά σε επιχειρησιακό επίπεδο, συνεργάζονται με Αστυνομικά Τμήματα και έχουν μια διαμορφωμένη άποψη σχετικά με τη συχνότητα των καταγγελλόμενων περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας από μετανάστριες/ προσφύγισσες. Αναφέρεται ότι η ενδοοικογενειακή βία εις βάρος αυτού του πληθυσμού είναι καλά κρυμμένη και πολλές φορές δεν καταγγέλλεται για πολλούς λόγους, κυρίως πολιτισμικούς. Οι γυναίκες – προσφύγισσες βάσει του πολιτισμικού τους υπόβαθρου συχνά δεν αναγνωρίζουν τα βίαια περιστατικά εις βάρος τους ως κακοποιητική συμπεριφορά, στο πλαίσιο των παραδοσιακών ρόλων για τα δύο φύλα στις πατριαρχικές κοινωνίες από τις οποίες προέρχονται. Συνεπώς και σε συνδυασμό με το φόβο, την άγνοια νόμου, το ασθενές έως ανύπαρκτο κοινωνικό δίκτυο που έχουν τα θύματα, δεν καταγγέλλουν συχνά την κακοποίησή τους. Κι αν τα ποσοστά μεταξύ Ελληνίδων και αλλοδαπών θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας φαίνεται να μην διαφέρουν σημαντικά, εκτιμάται ότι πρέπει να διατηρείτε μια επιφύλαξη για την πραγματική διάσταση του φαινομένου. Αύξηση των καταγγελιών για ενδοοικογενειακή βία σημειώνεται σε Περιφέρειες όπου υπάρχουν πολυπληθής δομές φιλοξενίας μεταναστών/ προσφύγων, όπως για παράδειγμα στο Βόρειο Αιγαίο.

Κατά τους αστυνομικούς, οι γυναίκες μετανάστριες- προσφύγισες έχουν υποστεί πολλαπλή βία και εκτός οικογενειακού περιβάλλοντος, ως μέρος της μεταναστευτικής/ προσφυγικής τους εμπειρίας. Πολλές φορές θεωρείται ότι τα προβλήματά που έχουν να αντιμετωπίσουν εξ' αιτίας της κατάστασης στην οποία βρίσκονται (εύρεση στέγης, τροφής, ασφαλούς περιβάλλοντος, εργασίας, νομιμοποίηση στη χώρα υποδοχής, αβεβαιότητα για το μέλλον) αξιολογούνται από τις ίδιες ως σοβαρότερα από τη βία που μπορεί να υφίσταται στο γάμο τους. Οι ίδιες όταν φτάσουν σε σημείο να καταγγείλουν το σύζυγο/σύντροφό τους για κακοποίηση, το κάνουν στις περιπτώσεις σοβαρής σωματικής βίας ή/και όταν υπάρχουν παιδιά. Τα περιστατικά σεξουαλικής βίας καταγγέλλονται συνήθως από τρίτα άτομα. Ένας πολύ σημαντικός παράγοντας διακοπής της βίας ή και καταγγελίας αυτής κατά τους συμμετέχοντες είναι η ύπαρξη νομοθετικού πλαισίου για τα εγκλήματα ενδοοικογενειακής βίας, κάτι που συχνά μπορεί να απουσιάζει στις χώρες προέλευσης του μεταναστευτικού/ προσφυγικού πληθυσμού, όπως και ο φόβος του δράστη να του απαγγελθούν κατηγορίες και να χάσει τη δυνατότητα παραμονής στη χώρα.

Οι συμμετέχοντες φαίνεται να συμφωνούν ότι η ύπαρξη κρατικής στήριξης, σχετικής νομοθεσίας, ειδικών δομών αρωγής και υποστήριξη θυμάτων έμφυλης βίας και ειδικών αστυνομικών γραφείων για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας, συμβάλλουν καθοριστικά στην αύξηση των καταγγελιών από τις γυναίκες. Μάλιστα σημειώνεται ότι τον τελευταίο χρόνο, εξ' αιτίας εκτεταμένης καμπάνιας ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης του κοινού για τη νομοθεσία και τις δομές στήριξης των θυμάτων βίας, όπως και τη δημιουργία ειδικών γραφείων από την ΕΛΑΣ, βοηθούν στην αφύπνιση, ενεργοποίηση του κοινού και αύξηση των καταγγελιών ενδοοικογενειακής βίας από τα ίδια τα θύματα αλλά και τρίτα πρόσωπα. Στον αντίποδα αυτής της εξέλιξης σημειώνεται ότι υπάρχουν περιπτώσεις όπου γυναίκες μετανάστριες/ προσφύγισες υποβάλουν ψευδείς μηνύσεις κατά συγγενικών τους προσώπων για βίαιη συμπεριφορά προκειμένου να επωφεληθούν των διατάξεων του νόμου και να αποφύγουν την απέλαση ή να λάβουν άδεια παραμονής στη χώρα για ανθρωπιστικούς λόγους. Το θέμα απασχολεί εντόνως τον τελευταίο καιρό το Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής και αναμένονται νομοθετικές ρυθμίσεις.

Στον δεύτερο άξονα συζήτησης την ομάδα απασχόλησαν θέματα που συνδέονται με τη διαχείριση περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας με θύματα μετανάστριες / προσφύγισες, και τους παράγοντες που επηρεάζουν το αστυνομικό έργο. Κατά γενική ομολογία, το μεγαλύτερο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι αστυνομικοί υπάλληλοι σε όλη την Ελλάδα κατά την άσκηση του προανακριτικού τους ρόλου, είναι τα γλωσσικά εμπόδια στην επικοινωνία με το θύμα. Το θύμα συχνά δεν μπορεί να επικοινωνήσει στην ελληνική γλώσσα ή σε άλλη ευρωπαϊκή γλώσσα και απαιτείται η παρουσία διερμηνέα. Η έλλειψη ικανοποιητικού αριθμού διερμηνέων και διαθεσιμότητάς τους ιδιαίτερα στις Περιφέρειες της χώρας είναι ένα θέμα που αναδεικνύεται ως πολύ σημαντικό, όχι μόνο για την προανάκριση και την καταγραφή της καταγγελίας, αλλά και για την ψυχολογική στήριξη του θύματος, την καθησύχασή του, την παραπομπή του σε ιατροδικαστικές υπηρεσίες, σε συμβουλευτικά κέντρα και ξενώνες θυμάτων. Σημειώνεται ότι στις μεγάλες πόλεις όπως είναι η Θεσσαλονίκη και η Αθήνα υπάρχει καταρτισμένος κατάλογος με διερμηνείς των οποίων τη συνδρομή

μπορούν να ζητήσουν οι αστυνομικοί. Αντίθετα, σε αρκετές Περιφέρειες το πρόβλημα είναι μεγάλο, καθώς δεν υπάρχει η δυνατότητα για διερμηνεία όχι μόνο στα περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας, αλλά και σε όλα τα περιστατικά που μπορεί να εμπλέκονται αλλοδαποί. Επίσης, ένα πολύ σημαντικό πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι αστυνομικοί κατά τη διαχείριση περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας με θύματα μετανάστριες / προσφύγισες είναι η ανεπάρκεια χώρων φιλοξενίας των θυμάτων προκειμένου να υπάρξει προστασία των ίδιων ή/και των παιδιών τους. Οι αστυνομικοί συχνά βρίσκονται σε αδιέξοδο όταν από τη μία πλευρά υπάρχουν επείγουσες περιπτώσεις και από την άλλη ξενώνες χωρίς διαθέσιμη θέση ή ακόμη και καμία σχετική δομή στην περιοχή.

Οι αστυνομικοί επίσης αντιμετωπίζουν δυσκολία στη διαχείριση της ψυχολογικής κατάστασης των θυμάτων, καθώς συχνά καλούνται να υπερβούν το ρόλο τους προκειμένου να ηρεμίσουν και να καθησυχάσουν το θύμα. Η εκπαίδευσή τους δεν είναι σχετική και επαρκής, ενώ αντιμετωπίζουν και σύγκρουση ρόλων. Θεωρούν ότι ένας αστυνομικός δεν είναι το κατάλληλο άτομο να παρέχει ψυχολογική υποστήριξη στο θύμα, καθώς ο ρόλος του αστυνομικού και του ψυχικού συμπαραστάτη δεν πρέπει να αλληλοπλέκονται. Ο αστυνομικός τη στιγμή μιας καταγγελίας πρέπει να είναι ανακριτικός υπάλληλος, ο οποίος με ευαισθησία προσεγγίζει το θύμα για να το καθησυχάσει, αλλά για την περαιτέρω στήριξη απαιτείται εξειδικευμένο προσωπικό.

Στον τρίτο άξονα η συζήτηση επικεντρώθηκε στη συνεργασία της Αστυνομίας με τις συναρμόδιες Υπηρεσίες και τους φορείς αρωγής και στήριξης γυναικών θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας. Τα ειδικά θέματα που συζητήθηκαν συνδέονται με το περιεχόμενο και την αξιολόγηση της συνεργασίας, τον εντοπισμό δυσκολιών και την κατάθεση προτάσεων για τη βελτίωση του επιπέδου συνεργασίας. Αρχικά οι συμμετέχοντες αναφέρουν ότι οι αστυνομικοί υπάλληλοι αντιμετωπίζουν πρόβλημα σχετικά με τη συνδρομή των υπευθύνων των δομών φιλοξενίας μεταναστών/προσφύγων μέσω της κατάθεσής τους ως μάρτυρες σε περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας. Οι αστυνομικοί εκτιμούν ότι η απροθυμία τους να δώσουν κατάθεση οφείλεται είτε στην πεποίθησή τους ότι η ενδοοικογενειακή βία είναι ιδιωτική υπόθεση, είτε στο φόβο τους για αντεκδικητική συμπεριφορά από το δράστη και άλλα άτομα που διανέμουν στις δομές.

Οι αστυνομικοί που συμμετείχαν στη συζήτηση είχαν διαφορετικό βαθμό συνεργασίας με τις δομές του Δικτύου αρωγής θυμάτων βίας και με τις οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών. Όλοι γνώριζαν και συνεργάζονταν με την εθνική γραμμή βοήθειας των θυμάτων -15900- που λειτουργεί από τη Γενική Γραμματεία Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων (ΓΓΟΠΙΦ), ενώ κάποιες εκ των Υπηρεσιών τους συνεργάζονταν με δομές του Δικτύου που συντονίζει ο ίδιος φορέας. Το Αρχηγείο της ΕΛΑΣ διατηρεί μια σταθερή συνεργασία με τη ΓΓΟΠΙΦ, την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες, το Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας και οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών που αναπτύσσουν δράση στο πεδίο, όπως χαρακτηριστικά αναφέρθηκε η «Διοτίμα». Αντιθέτως, πολλές εκ των Αστυνομικών Δ/σεων και ειδικότερα τα νεοσύστατα γραφεία αντιμετώπισης της ενδοοικογενειακής βίας της ΕΛΑΣ δεν έχουν αναπτύξει ικανοποιητική συνεργασία με τους αντίστοιχους φορείς,

καθώς όπως σημείωσαν ότι δεν υπήρχε αρκετός χρόνος από τη σύστασή τους για να εδραιωθούν συνεργασίες, όπως επίσης υπήρξε και μια αναβολή στην ανάπτυξη δράσεων επικοινωνίας και συνεργασίας λόγω της πανδημίας του COVID 19. Εντούτοις, όπως αναφέρθηκε, τα κατά τόπους Αστυνομικά Τμήματα διασυνδέονται με δομές και υπηρεσίες που λειτουργούν σε τοπικό επίπεδο, κυρίως για την παραπομπή θυμάτων που χρήζουν φιλοξενία. Επίσης, έχουν γίνει προσπάθειες διασύνδεσης με τις Κοινωνικές Υπηρεσίες των δήμων, οι οποίες όμως στις περισσότερες περιπτώσεις δεν έχουν ειδικό τμήμα για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας.

Όλοι σχεδόν οι συμμετέχοντες συμφώνησαν ότι πρέπει να επιδιωχθεί μεγαλύτερη διασύνδεση και συνεργασία με τους φορείς που παρέχουν υπηρεσίες αρωγής και στήριξης των θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας. Η συνεργασία πρέπει να είναι σταθερή, τακτική και να έχει οικοδομηθεί σε κοινούς στόχους και αλληλοσυμπληρωματικές δράσεις. Σε αυτό το πλαίσιο διατυπώθηκαν και προτάσεις που αφορούν στην από κοινού οργάνωση με την Αστυνομία δράσεων ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του μεταναστευτικού/προσφυγικού πληθυσμού και των ευάλωτων ομάδων οι οποίες θα λαμβάνουν χώρα εντός των δομών φιλοξενίας με τη συνεργασία των οργανώσεων της Κοινωνίας των Πολιτών που δρουν εντός αυτών, όπως και εκπροσώπων φορέων αρωγής θυμάτων βίας. Η Αστυνομία θα μπορούσε να καταγράψει τα προβλήματα που υπάρχουν, να ενημερώσει τον πληθυσμό για την ελληνική νομοθεσία για την ενδοοικογενειακή βία, για τα δικαιώματα των θυμάτων και τις διαδικασίες που πρέπει να ακολουθηθούν κατά την καταγγελία σχετικών περιστατικών. Στη συνέχεια θα ακολουθεί ενημέρωση για τις παρεχόμενες υπηρεσίες ψυχοκοινωνικής υποστήριξης, νομικής συμπαράστασης κ.ο.κ.

Τέλος, στις προτάσεις που διατυπώθηκαν περιλαμβάνονται η δημιουργία εργαστηρίων με τη συμμετοχή εκπροσώπων φορέων, επαγγελματιών στο πεδίο και αστυνομικών, εστιασμένα στην καταγραφή των αναγκών και στην επεξεργασία λύσεων, όπως και η ανάπτυξη ευκαιριών για αλληλεπίδραση και συνεργασία των αστυνομικών με επαγγελματίες στο πεδίο.

2. Έρευνα με εμπλεκόμενα μέρη (stakeholders)

2.1. Ποσοτική έρευνα

Στόχος της έρευνας: Η διακρίβωση αναγκών για την ανάπτυξη και υποστήριξη της διατομεακής συνεργασίας μεταξύ αστυνομικών αρχών και λοιπών συναρμόδιων φορέων στην αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας εις βάρος μεταναστριών/προσφυγισσών.

Μέθοδος δειγματοληψίας: Ακολουθήθηκε η μέθοδος μη τυχαίας δειγματοληψίας με την τεχνική της δειγματοληψίας σκοπιμότητας (Purposive sampling), η οποία αφορά στην επιλογή υποομάδων του πληθυσμού έρευνας που ικανοποιούν ορισμένες υποθέσεις. Τα ξεχωριστά άτομα επιλέχθηκαν από έναν πληθυσμό σύμφωνα με υποκρυπτόμενο ενδιαφέρον για κάποια συγκεκριμένη ομάδα. Εν προκειμένω και για τις ανάγκες της έρευνας, το ενδιαφέρον επικεντρώθηκε σε στελέχη, εκπροσώπους και εργαζόμενους/ες σε δομές, υπηρεσίες και φορείς του δημοσίου/ ιδιωτικού τομέα και οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών, οι οποίες δραστηριοποιούνται στο πεδίο της αρωγής και στήριξης θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας, με έμφαση στις μετανάστριες/ προσφύγισες.

Στη συγκεκριμένη έρευνα και για την εύρεση του δείγματος, αξιοποιήθηκε ο κατάλογος του ΚΕΘΙ με τις ηλεκτρονικές διευθύνσεις των συμβουλευτικών κέντρων για κακοποιημένες γυναίκες, των ξενώνων φιλοξενίας και άλλων δομών και υπηρεσιών που αποτελούν μέλη του Δικτύου Φορέων για την αρωγή θυμάτων έμφυλης βίας. Επίσης αξιοποιήθηκε το δίκτυο των εταίρων της Κοινοπραξίας του έργου Ariande 2 και ειδικότερα των εταίρων που έχουν εμπειρία στο πεδίο, όπως του Κέντρου Γυναικείων Μελετών Διοτίμα, της Action Aid και του δήμου Αθηναίων.

Το ερευνητικό εργαλείο: Για τις ανάγκες της έρευνας δημιουργήθηκε ερωτηματολόγιο αποτελούμενο από ανοικτές και κλειστές ερωτήσεις μοναδικής απάντησης και πολλαπλών επιλογών. Το ερωτηματολόγιο δομήθηκε σε τρεις ενότητες, εκ των οποίων η πρώτη αφορούσε στην καταγραφή χαρακτηριστικών του δείγματος, όπως το φύλο, η ηλικία, η επαγγελματική και επιστημονική ιδιότητα, η Υπηρεσία εργασίας, η γεωγραφική της εμβέλεια και τα έτη εμπειρίας των εργαζομένων. Στη δεύτερη ενότητα επιδιώκεται η καταγραφή της υπάρχουσας κατάστασης όσον αφορά στο είδος των παρεχόμενων υπηρεσιών στις γυναίκες μετανάστριες- προσφύγισες θύματα ενδοοικογενειακής βίας, τη συχνότητα διαχείρισης των περιστατικών και τη διατομεακή συνεργασία μεταξύ των φορέων που δρουν στο πεδίο, συμπεριλαμβανομένων και των Αστυνομικών Αρχών που αποτελούν και την εστίαση του έργου. Στην τρίτη ενότητα επιχειρείται η αξιολόγηση της συνεργασίας μεταξύ των φορέων (και της Αστυνομίας), του υφιστάμενου θεσμικού πλαισίου για την προστασία των μεταναστριών/προσφυγισσών θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας, ενώ διερευνάται αν υπάρχουν, κατά πόσο είναι γνωστά και σε χρήση, πρωτόκολλα συνεργασίας μεταξύ αστυνομικών αρχών και φορέων αρωγής και στήριξης γυναικών θυμάτων. Τέλος, υπήρχε η πρόβλεψη για τη διατύπωση από τους συμμετέχοντες/ ουσες, προτάσεων σχετικών με την ενίσχυση της συνεργασίας αστυνομικών αρχών και φορέων αρωγής/

στήριξης γυναικών θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας με στόχο την προστασία μεταναστριών / προσφυγισσών θυμάτων.

Χρόνος διεξαγωγής έρευνας και τρόπος συλλογής δεδομένων: Από τις 18/1/21 έως τις 25/2/21 ήταν σε λειτουργία ηλεκτρονικός σύνδεσμος για τη συμμετοχή των stakeholders στην έρευνα. Εξ' αιτίας των περιοριστικών μέτρων για την αποφυγή της διασποράς του COVID 19 η έρευνα πραγματοποιήθηκε αποκλειστικά με ηλεκτρονικό τρόπο. Δημιουργήθηκε ηλεκτρονικός σύνδεσμος όπου κατά την ενεργοποίησή του οι συμμετέχοντες/ ουσες είχαν τη δυνατότητα να προσπελάσουν το σύνολο των ερωτήσεων του ερωτηματολογίου, αφού είχαν λάβει ενημέρωση για το αντικείμενο και τους στόχους της έρευνας και είχαν ενημερωθεί και συναινέσει για τον τρόπο επεξεργασίας και διασφάλισης των προσωπικών τους δεδομένων. Η μέση εκτιμώμενη διάρκεια συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου ήταν 15 λεπτά.

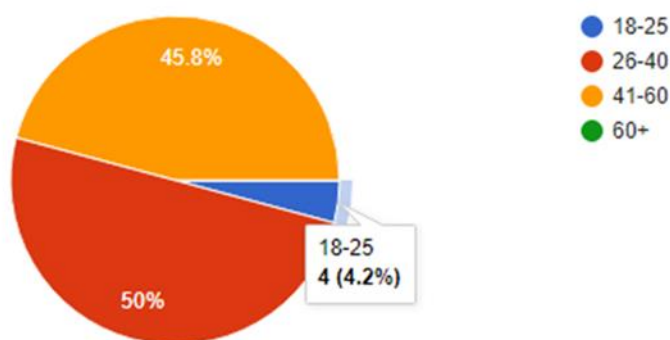
Τα αποτελέσματα της έρευνας:

Δημογραφικά στοιχεία δείγματος: Στην έρευνα συμμετείχαν 96 άτομα (μέγεθος δείγματος: n), εκ των οποίων το 95% ήταν γυναίκες και το 5% ήταν άνδρες, ποσόστωση που ισχύει κατά γενική ομολογία στην κατά φύλο κατανομή των εργαζομένων σε φορείς και υπηρεσίες που διαχειρίζονται θέματα πρόνοιας, φροντίδας και υποστήριξης ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού. Οι ηλικίες των συμμετεχόντων είναι σχεδόν ισομερώς κατανομημένες σε δύο ηλικιακές κατηγορίες, με το 50% αυτών να ανήκει στην κατηγορία 26-40 ετών και το 46% αυτών να ανήκει στην κατηγορία 41-60 ετών.

Γράφημα 11: Ηλικία ερωτώμενων

2. Ηλικία:

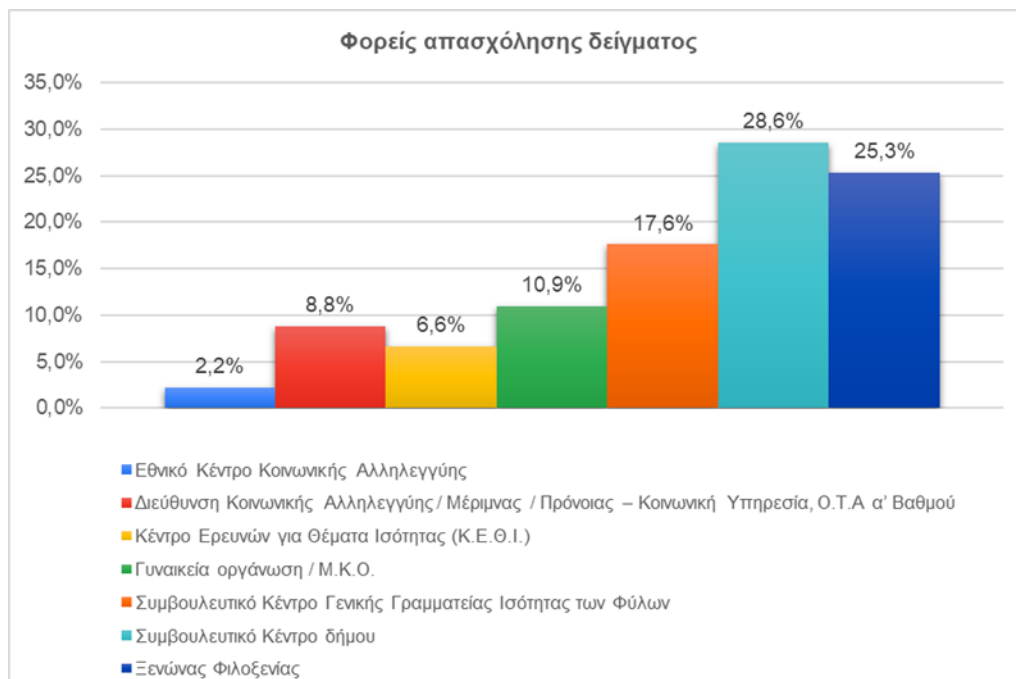
96 responses

Στην πλειοψηφία τους οι ερωτώμενοι/ες απασχολούνται σε συμβουλευτικά κέντρα της Γενικής Γραμματείας Ισότητας και Διαφόρων Δήμων της χώρας, καθώς και σε ξενώνες φιλοξενίας θυμάτων έμφυλης βίας. Στην έρευνα συμμετείχαν επίσης στελέχη γυναικείων οργανώσεων (11%), Κοινωνικών Υπηρεσιών δήμων (9%) και του Κέντρου Ερευνών για θέματα Ισότητας (7%). Οι φορείς είναι εθνικής εμβέλειας (23%) και Περιφερειακής εμβέλειας (32%) με ευρύτητα στη διασπορά, καλύπτοντας τις

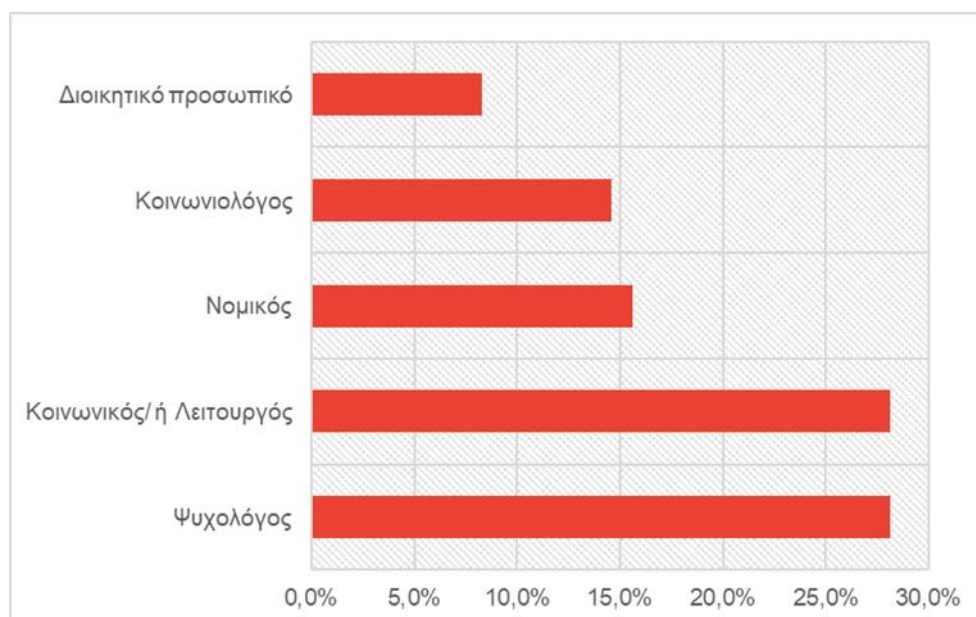
Περιφέρειες Αττικής, Κεντρικής Ανατολικής και Δυτικής Μακεδονίας, Θεσσαλίας, Στερεάς Ελλάδας, Δυτικής Ελλάδας και Δωδεκανήσων.

Γράφημα12: Φορέας απασχόλησης ερωτώμενων

Οι ερωτώμενοι/ες έχουν στην πλειοψηφία τους την ειδικότητα του/της κοινωνικού/ής λειτουργού και του/της ψυχολόγου (28% εκάστη ειδικότητα), είναι νομικοί (16%) και κοινωνιολόγοι (15%). Οι μισοί αυτών έχουν εργασιακή εμπειρία στο φορέα πάνω από 6 έτη.

Γράφημα 12: Ειδικότητες ερωτώμενων

Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι απαντήσεις των ερωτώμενων στους θεματικούς άξονες του ερωτηματολογίου.

Θεματικός Άξονας: Καταγραφή υπάρχουσας κατάστασης

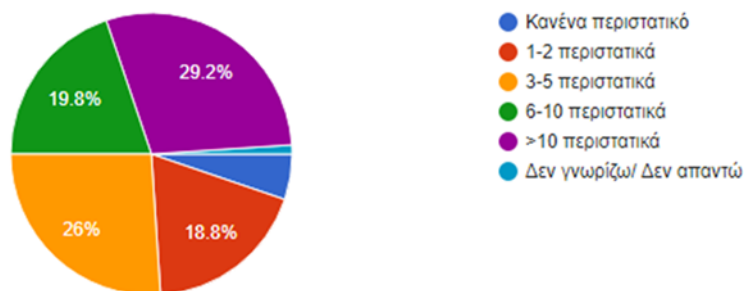
Οι φορείς στους οποίους απασχολούνται οι ερωτώμενοι/ες, εκ της αποστολής τους, παρέχουν κυρίως υπηρεσίες συμβουλευτικής υποστήριξης (κοινωνικής, ψυχολογικής, ή/και επαγγελματικής συμβουλευτικής), νομικής βοήθειας και φιλοξενίας στις γυναίκες θύματα ενδοοικογενειακής βίας, συμπεριλαμβανόμενες και τις μετανάστριες/ προσφύγισσες (κι όχι αποκλειστικά αυτές).

Αναφορικά με τη συχνότητα διαχείρισης περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας με θύματα μετανάστριες / προσφύγισσες, το 29% των ερωτώμενων δήλωσε ότι κατά το τελευταίο έτος διαχειρίστηκε περισσότερες από 10 υποθέσεις, το 26% διαχειρίστηκε 3-5 υποθέσεις και το 20% διαχειρίστηκε 6-10 υποθέσεις.

Γράφημα 13: Συχνότητα διαχείρισης περιστατικών κατά το τελευταίο έτος

9. Παρακαλώ επιλέξτε τη συχνότητα διαχείρισης περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας με θύματα μετανάστριες / προσφύγισσες κατά το τελευταίο έτος:

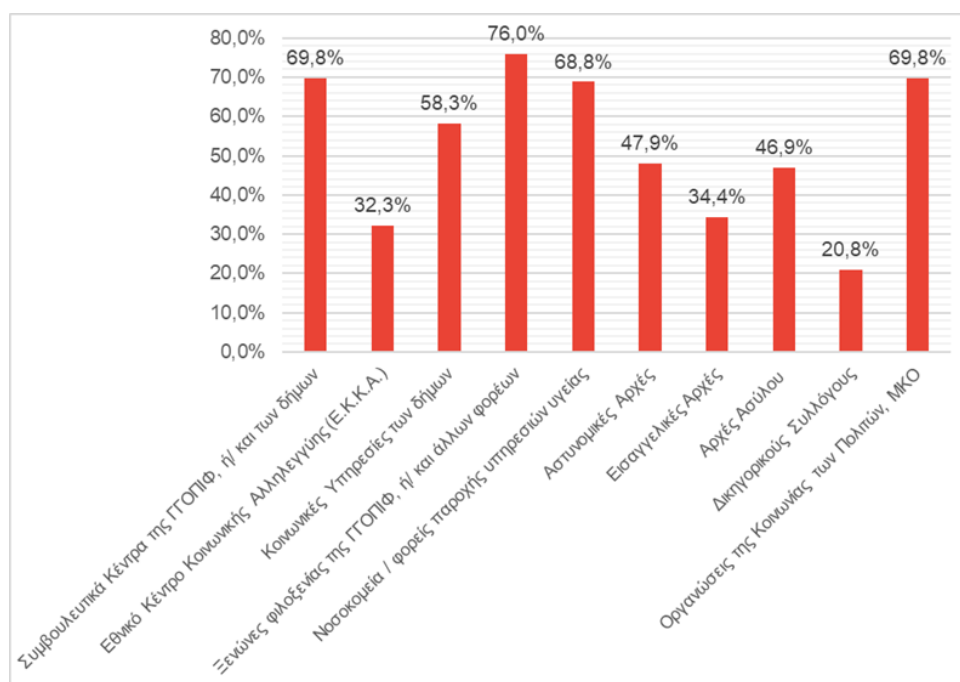
96 responses

Οι επαγγελματίες των διαφόρων δομών και υπηρεσιών δηλώνουν ότι συνεργάζονται (στο πλαίσιο του ρόλου τους για την υποστήριξη και αρωγή των μεταναστριών / προσφυγισσών θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας) συχνότερα¹ με τους ξενώνες φιλοξενίας της ΓΓΟΠΙΦ, ή/ και άλλων φορέων (76%), τα Συμβουλευτικά Κέντρα της ΓΓΟΠΙΦ, ή/ και των δήμων και με τις οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών/ΜΚΟ (70%), τα νοσοκομεία και άλλους φορείς παροχής υπηρεσιών υγείας (69%), καθώς και με τις Κοινωνικές Υπηρεσίες των δήμων (58%).

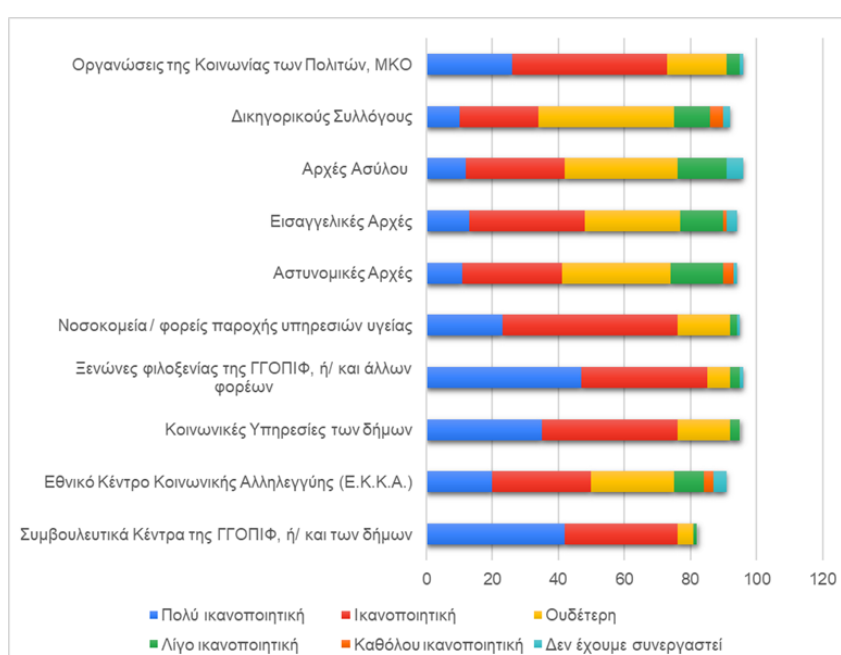
¹ Ερώτηση με δυνατότητα πολλαπλών απαντήσεων.

Γράφημα 14: Φορείς συχνότερης συνεργασίας

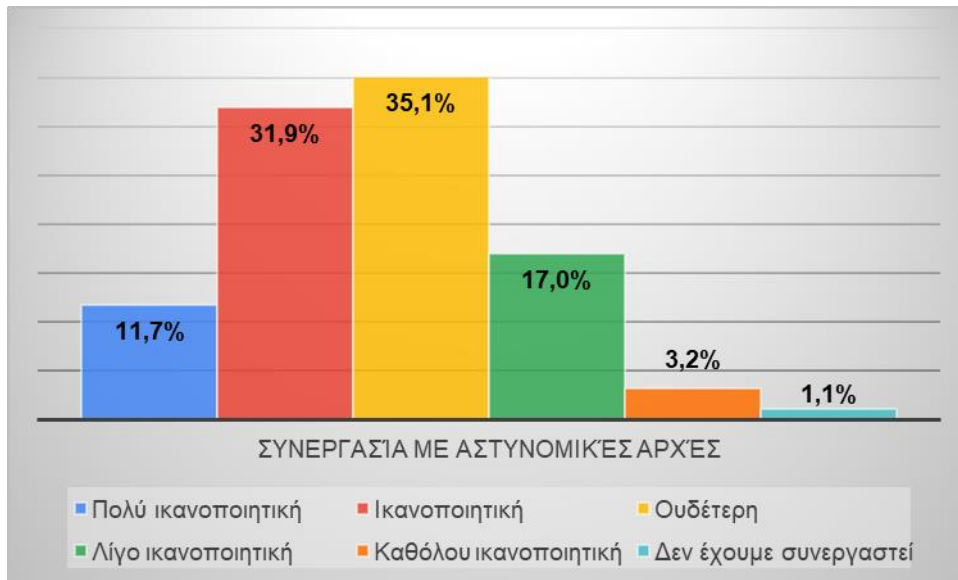
Σχετικά με την αξιολόγηση της συνεργασίας μεταξύ των φορέων, προκύπτει ένας υψηλός βαθμός ικανοποίησης από τη συνεργασία με τους ξενώνες φιλοξενίας της ΓΓΟΠΙΦ, ή/ και άλλων φορέων και τα Συμβουλευτικά Κέντρα της ΓΓΟΠΙΦ, ή/ και των δήμων, ένας ικανοποιητικός βαθμός συνεργασίας με τα νοσοκομεία και άλλους φορείς παροχής υπηρεσιών υγείας, με τις οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών/ΜΚΟ και με τις Κοινωνικές Υπηρεσίες των δήμων. Η συνεργασία με τις Αστυνομικές και Εισαγγελικές Αρχές, τις Αρχές Ασύλου και τους δικηγορικούς συλλόγους αξιολογείται από ουδέτερη έως λιγότερο ικανοποιητική.

Γράφημα 15: Αξιολόγηση συνεργασίας φορέων

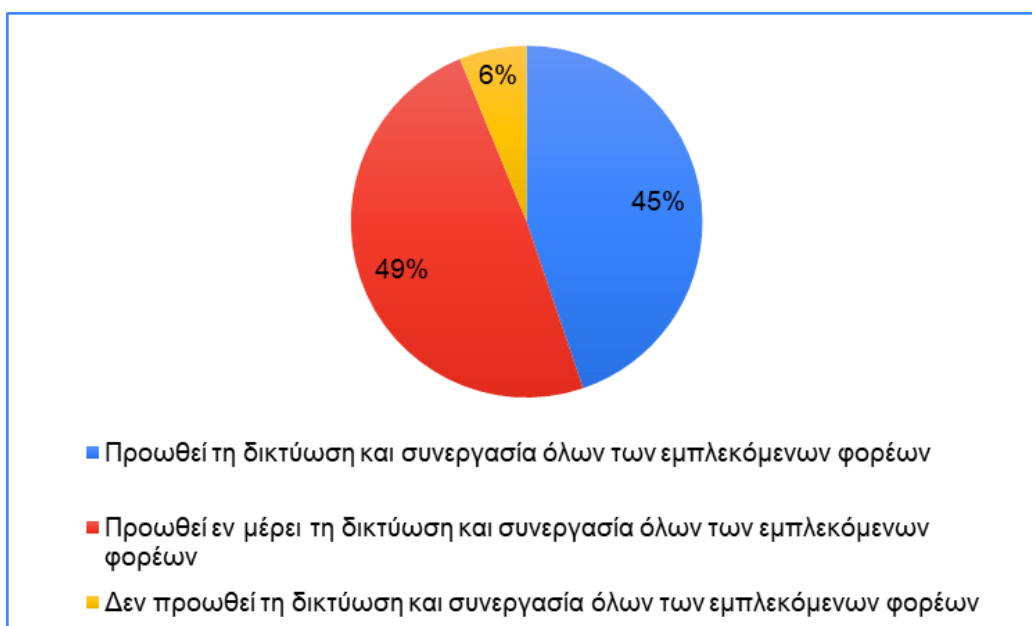
Ειδικότερα, η αξιολόγηση της συνεργασίας με τις Αστυνομικές Αρχές φαίνεται να συγκεντρώνει διαφορετικές κρίσεις, καθώς οι εκτιμήσεις των ερωτώμενων μοιράζονται μεταξύ της ουδετερότητας και της ικανοποίησης. Αξίζει να σημειωθεί το 20% των εκτιμήσεων που αναφέρονται σε λίγη έως καθόλου ικανοποίηση από τη συνεργασία των επαγγελματιών στο πεδίο με τις Αστυνομικές Αρχές.

Γράφημα 16: Αξιολόγηση συνεργασίας με τις Αστυνομικές Αρχές

Στη συνέχεια οι ερωτώμενοι/ες κλήθηκαν να αξιολογήσουν το βαθμό που το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο για την προστασία των μεταναστριών/προσφυγισσών θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας, προωθεί τη δικτύωση και συνεργασία όλων των εμπλεκόμενων φορέων στο πεδίο. Σχεδόν οι μισοί ερωτώμενοι (49%) εκτιμούν ότι το θεσμικό πλαίσιο προωθεί **εν μέρει** τη δικτύωση και συνεργασία όλων των εμπλεκόμενων φορέων.

Γράφημα 17: Θεσμικό πλαίσιο και προώθηση της συνεργασίας των φορέων

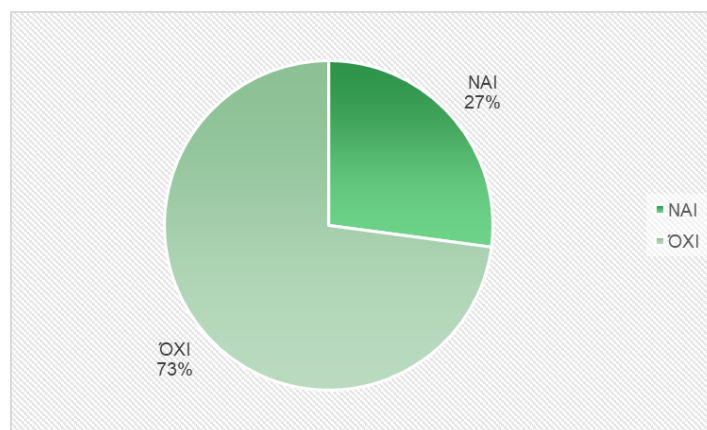

Ειδικότερα, οι ερωτώμενους/ες που διατύπωσαν επιφυλάξεις αναφέρουν ότι, υπάρχουν διάφορα εμπόδια στη συνεργασία που οφείλονται τόσο στις πολυσύνθετες ανάγκες του πληθυσμού των μεταναστριών/ προσφυγισσών, όσο και στις γραφειοκρατικές αγκυλώσεις και την εμπλοκή πολλών και διαφορετικών φορέων σε κάθε υπόθεση. Συγκεκριμένα αναφέρθηκε ότι η πολυπλοκότητα των αναγκών και των αιτημάτων των συγκεκριμένων πληθυσμιακών ομάδων (μετανάστριες/ προσφύγισσες) καθώς και η διαφορετικότητα αναφορικά με το προφίλ, τα χαρακτηριστικά, τις συνθήκες εισόδου και παραμονής στη χώρα, απαιτεί την τακτική συνεργασία των συνεργαζόμενων φορέων.

Η δικτύωση μεταξύ των φορέων προωθείται από το θεσμικό πλαίσιο και τα πρωτόκολλα συνεργασίας που συντάσσονται, ωστόσο σε κάποιες περιπτώσεις υπάρχει υπερεμπλοκή φορέων που τελικά μπορεί να αποβεί εις βάρος των γυναικών. Άλλοτε πάλι καταγράφεται έλλειψη αποτελεσματικού συντονισμού και ενημέρωσης των εμπλεκόμενων φορέων για τις υπηρεσίες που εκάστη παρέχει, με αποτέλεσμα να καταγράφονται ανεπιτυχείς παραπομπές υποθέσεων και έλλειμμα στην επικοινωνία. Μάλιστα, όπως αναφέρθηκε, τα στελέχη των δομών συχνά επικοινωνούν και συνεργάζονται σε μια υπόθεση, χωρίς όμως να υπάρχει οργανωμένο πλαίσιο, στο οποίο θα συμπεριλαμβάνονται όλοι οι αρμόδιοι φορείς, ούτε επίσης έλεγχος και συντονισμός των δράσεων. Τέλος, καταγράφεται η άποψη ότι δεν υπάρχει ενεργή συνεργασία-αλληλεπίδραση μεταξύ των δομών που έχουν άμεση εμπειρία με το συγκεκριμένο πληθυσμό (δομές στέγασης, φιλοξενίας, παροχής συμβουλευτικής) και της Αστυνομίας και της Εισαγγελίας όπου αναφέρονται τα περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας, ενώ απαιτείται και διαρκής επιμόρφωση.

Ένα ενδιαφέρον εύρημα της έρευνας συνδέεται με τη γνώση που έχουν οι επαγγελματίες για την ύπαρξη πρωτοκόλλων συνεργασίας μεταξύ αστυνομικών αρχών και φορέων αρωγής και στήριξης γυναικών θυμάτων, με το 27% των ερωτώμενων να δίνει καταφατική απάντηση. Ακόμη όμως και όσοι/ες γνωρίζουν για την ύπαρξη αυτών των πρωτοκόλλων, αξιολογούν την πρακτική τους εφαρμογή στο πλαίσιο προστασίας μεταναστριών / προσφυγισσών θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας από ουδέτερη (37,5%) και λίγο ικανοποιητική (19%) έως καθόλου ικανοποιητική (6,3%).

Γράφημα 18: Γνώση ύπαρξης πρωτοκόλλων συνεργασίας αστυνομικών αρχών και φορέων αρωγής και στήριξης γυναικών θυμάτων βίας

Προτάσεις για την ενίσχυση της συνεργασίας αστυνομικών αρχών και φορέων αρωγής/στήριξης γυναικών θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας με στόχο την προστασία μεταναστριών / προσφυγισσών θυμάτων .

Κατά την ολοκλήρωση της έρευνας, ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες / συμμετέχουσες στην έρευνα εργαζόμενους/ες, στελέχη και εκπροσώπους των εμπλεκόμενων μερών (stakeholders), να αξιοποιήσουν την εμπειρία τους και να διατυπώσουν τις προτάσεις τους – σε μια ανοικτού τύπου ερώτηση- για την ενίσχυση της διατομεακής συνεργασίας στον τομέα της αρωγής και προστασίας των προσφυγισσών / μεταναστριών θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας. Στη συνέχεια, παρουσιάζονται οι κυριότερες προτάσεις.

Η εκπαίδευση και η διαρκής επιμόρφωση των αστυνομικών σε θέματα έμφυλης και ενδοοικογενειακής βίας, όπως και στη μεταχείριση των γυναικών θυμάτων, αποτελεί μια από τις σταθερά καταγραφόμενες προτάσεις. Ειδικότερα δε για τον πληθυσμό των μεταναστριών/ προσφυγισσών προτείνεται η διαπολιτισμική εκπαίδευση, με στόχο την κατανόηση της επίδρασης της πολιτισμικής ιδιαιτερότητας στις αντιλήψεις και στάσεις του πληθυσμού, το σεβασμό στη διαφορετικότητα, την άρση των προκαταλήψεων, την εξάλειψη των διακρίσεων και την προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ειδικότερα στο θέμα της εκπαίδευσης αναδεικνύεται η από κοινού εκπαίδευση-κατάρτιση, των αστυνομικών υπαλλήλων και των στελεχών των υπηρεσιών αρωγής και στήριξης θυμάτων βίας (εργαζόμενοι σε συμβουλευτικά κέντρα, ξενώνες κλπ.) στη βάση της ανταλλαγής γνώσης, εμπειριών, καλών πρακτικών και με στόχο την ενδυνάμωση της συνεργασίας για την αποτελεσματικότερη διαχείριση των περιστατικών.

Ο τομέας της διατομεακής συνεργασίας και ειδικότερα της δικτύωσης και συνεργασίας των αστυνομικών αρχών με τα συμβουλευτικά κέντρα, τους ξενώνες φιλοξενίας και όλες τις λοιπές υπηρεσίες που εργάζονται για τη στήριξη, ενδυνάμωση και προστασία των γυναικών θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας, κρίνεται ως μια υψίστης σημασίας παράμετρος στη διαχείριση των περιστατικών. Ειδικότερα, για τον πληθυσμό των μεταναστριών/ προσφυγισσών η συνεργασία αυτή θα πρέπει να περιλαμβάνει και όλα τα σημεία υποδοχής και φιλοξενίας τους. Αρχής γενομένης, η συνεργασία αυτή, προκειμένου να είναι δεσμευτική, αποτελεσματική και στοχευμένη θα πρέπει να προσδιορίζεται και να εξειδικεύεται μέσα από Πρωτόκολλα συνεργασίας όλων των εμπλεκόμενων φορέων. Στο πλαίσιο αυτών θα αποσαφηνίζονται οι αρμοδιότητες κάθε φορέα, θα περιγράφονται αναλυτικά οι βασικές αρχές συνεργασίας και θα ορίζονται οι επιμέρους δράσεις, οι οποίες προτείνεται να περιλαμβάνουν:

- i. Τακτικές συναντήσεις ανταλλαγής πληροφοριών και αξιολόγησης περιστατικών. Στις πληροφορίες που ανταλλάσσονται θα πρέπει να περιλαμβάνεται και η ενημέρωση των τοπικών αστυνομικών αρχών για τις διαφορετικές πληθυσμιακές ομάδες που διαμένουν στην περιοχή αρμοδιότητάς τους (συνθήκες διαβίωσης, πολιτισμικές ιδιαιτερότητες κ.ο.κ.).
- ii. Από κοινού διοργάνωση δράσεων ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του γενικού πληθυσμού και των μεταναστριών/ προσφυγισσών, έκδοση πρακτικών οδηγιών στις γλώσσες του πληθυσμού αναφοράς.

- iii. Κατάρτιση πρακτικών οδηγών για την απλούστευση των διαδικασιών, μείωση της γραφειοκρατίας και των καθυστερήσεων στην παρέμβαση.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η έλλειψη διερμηνέων και διαπολιτισμικών διαμεσολαβητών/τριών, ιδιαίτερα κατά την αναφορά/καταγγελία περιστατικού ενδοοικογενειακής βίας, αναγνωρίζεται από τα εμπλεκόμενα μέρη ως ένα σημαντικό εμπόδιο στην άσκηση του αστυνομικού έργου. Σημειώνεται δε ότι, καθώς υπάρχει έλλειψη διερμηνέων τόσο στις Αστυνομικές Αρχές όσο και στις Δομές, κάποιες φορές δημιουργούνται συγκρούσεις μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων. Για την αντιμετώπιση αυτού του προβλήματος προτείνεται η ύπαρξη ενός δικτύου διερμηνέων και διαπολιτισμικών διαμεσολαβητών/τριών άμεσα διαθέσιμων στην ελληνική αστυνομία, όπως και η δημιουργία θέσεων διερμηνέων στο αστυνομικό σώμα.

Όσον αφορά τη στελέχωση και τον τρόπο λειτουργίας της αστυνομίας κατά την αντιμετώπιση υποθέσεων ενδοοικογενειακής βίας εις βάρος μεταναστριών/προσφυγισσών, οι ερωτώμενοι/ες θεωρούν ότι είναι αναγκαίο να ενισχυθεί περαιτέρω το αστυνομικό σώμα με ειδικότητες κοινωνικών επιστημόνων, εγκληματολόγων κ.ά. Επίσης προτείνεται η δημιουργία γραφείων αντιμετώπισης της ενδοοικογενειακής βίας σε κάθε αστυνομικό τμήμα, ο ορισμός σε κάθε βάρδια και για κάθε αστυνομικό τμήμα, αξιωματικών υπεύθυνων για τα περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας, καθώς και η δημιουργία επιτροπών ισότητας και στην ΕΛΑΣ. Περαιτέρω προτείνεται η δημιουργία εσωτερικών πρωτοκόλλων για τη διαχείριση περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας εκ μέρους των αστυνομικών αρχών με αναλυτική περιγραφή των βημάτων και ενεργειών που οφείλει να αναλαμβάνει η αστυνομία, με την παρακολούθηση της εφαρμογής τους και καταγραφή των προβλημάτων και ελλείψεων με στόχο την αντιμετώπισή τους. Και καθώς η αστυνομία πρέπει να εφαρμόζει στο ακέραιο την υφιστάμενη νομοθεσία, να υπάρξει λογοδοσία των αστυνομικών αρχών σε περιπτώσεις μη τήρησης των προβλεπόμενων από τον νόμο.

Τέλος προτείνεται η χωροταξική ενοποίηση των υπηρεσιών αρωγής στήριξης των θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας, στα πρότυπα του μοντέλου των «Family Justice Centers», που λειτουργεί με επιτυχία σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Η πρόταση περιλαμβάνει την πρόβλεψη παροχής των υπηρεσιών στήριξης σε θύματα βίας στο ίδιο κτίριο, ώστε να μην χρειάζεται το θύμα να επισκέπτεται πολλαπλές υπηρεσίες, όπως συμβαίνει επί του παρόντος, καθεμιά εκ των οποίων παίρνει το δικό της ιστορικό και σχεδιάζει το δικό της σχέδιο δράσης για το μικρό τμήμα της υπόθεσης που μπορεί να διαχειριστεί. Το συγκεκριμένο μοντέλο, όπου εφαρμόζεται, φαίνεται να είναι επιτυχημένο ως προς την αύξηση των αναφορών, την ενδυνάμωση των θυμάτων, την παροχή αποτελεσματικότερης προστασίας αλλά και την πρόληψη της επαναθυματοποίησης. Η πρόταση δεν αφορά μόνο μετανάστριες/προσφύγισες αλλά όλες τις γυναίκες και τα παιδιά που υφίστανται ενδοοικογενειακή βία και όπως αναφέρεται, έχει ήδη υποβληθεί στο Αρχηγείο της Αστυνομίας και στην ΓΓΟΠΙΦ.

2.2. Ποιοτική έρευνα (focus groups)

Σε συνέχεια της ποσοτικής έρευνας στα εμπλεκόμενα μέρη (stakeholders), οργανώθηκε ομάδα εστιασμένης συζήτησης (focus group) με τη συμμετοχή εργαζομένων σε δομές και υπηρεσίες αρωγής και στήριξης μεταναστών/προσφυγισσών θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας, προκειμένου να συζητηθούν περεταίρω θέματα σημαντικά για την έρευνα και τους στόχους του έργου. Λόγω των περιορισμών για την αποφυγή της διασποράς του COVID 19, η συζήτηση διεξήχθη, διαδικτυακά με τη χρήση της πλατφόρμας MS Teams/ Office 365, στις 26/2/2021 και είχε διάρκεια δύο ώρες (10:00-12:00).

Στη συζήτηση συμμετείχαν 12 άτομα, εννέα γυναίκες και τρεις άνδρες από τα συμβουλευτικά κέντρα της ΓΓΟΠΙΦ και ΚΕΘΙ στην Αθήνα, τον Πειραιά, την Τρίπολη, από τον ξενώνα φιλοξενίας θυμάτων έμφυλης βίας του δήμου Αθηναίων και την Action Aid. Οι συμμετέχοντες/ουσες έχουν την ειδικότητα των ψυχολόγων, κοινωνικών λειτουργών, νομικών και συμβούλων υποδοχής.

Η συζήτηση δομήθηκε πάνω σε τέσσερις άξονες, όπως παρουσιάζεται ακολούθως. Μετά την απαραίτητη εισαγωγή και τη σύντομη αναφορά στο αντικείμενο και του σκοπούς του έργου ARIANDE 2, όπως και την ενημέρωση για τον σκοπό διεξαγωγής, τη σημασία και τους κανόνες οργάνωσης της ομάδας εστιασμένης συζήτησης, ακολούθησε η γνωριμία των μελών της ομάδας και ξεκίνησε η συζήτηση.

Ο πρώτος άξονας συζήτησης αφορούσε στα ποσοτικά και ποιοτικά χαρακτηριστικά της ενδοοικογενειακής βίας σε βάρος γυναικών μεταναστριών/προσφυγισσών. Εντός αυτού του πλαισίου, τη συζήτηση απασχόλησαν θέματα όπως η συχνότητα και η σοβαρότητα του φαινομένου, ο βαθμός ενασχόλησης των εργαζομένων σε δομές και φορείς αρωγής θυμάτων έμφυλης βίας με υποθέσεις που αφορούν στον πληθυσμό αναφοράς, τα ποιοτικά χαρακτηριστικά αυτών των υποθέσεων (μορφές βίας, σοβαρότητα, σχέση με το δράστη, κ.ά.), όπως και ο τρόπος προσέλευσης ή παραπομπή των γυναικών στις αρμόδιες Υπηρεσίες.

Οι συμμετέχοντες/ουσες στη συζήτηση αναφέρθηκαν στο τραυματικό βίωμα της μεταναστευτικής/προσφυγικής εμπειρίας στις γυναίκες, οι οποίες έχουν βιώσει δύσκολες καταστάσεις στη χώρα καταγωγής τους, κατά τη μεταναστευτική τους πορεία και η οποία εξακολουθεί να τις ακολουθεί και στη χώρα εισόδου. Για μια γυναίκα μετανάστρια/προσφύγισσα δεν είναι μόνο η ενδοοικογενειακή βία που κάνει τη ζωή της δύσκολη ή αφόρητη, αλλά και μια σειρά άλλων παραγόντων που την απασχολούν και τη γεμίζουν ανασφάλεια. Η νομιμοποίηση της παραμονής της στη χώρα εισόδου, οι συνθήκες διαβίωσης, η αστεγία, η φτώχεια, η αβεβαιότητα για το μέλλον, η προκατάληψη με την οποία αντιμετωπίζεται, ο χαμηλός έως ανύπαρκτος βαθμός κοινωνικής ενσωμάτωσης και άλλες στρεσογόνες καταστάσεις διαμορφώνουν τον τρόπο με τον οποίο βιώνει την καθημερινότητά της και σχηματίζει την εικόνα για τον εαυτό της και τους άλλους. Αν σε αυτή την ήδη επιβαρυσμένη κατάσταση προσθέσει κανείς και την ύπαρξη ενδοοικογενειακής βίας, τότε αρχίζει να καταλαβαίνει ότι ο μεταναστευτικός/ προσφυγικός πληθυσμός είναι ένας πληθυσμός που χρειάζεται

διαρκή και πολυεπίπεδη υποστήριξη, προκειμένου να αντιμετωπίσει τα πολλά και σύνθετα προβλήματα.

Οι σύμβουλοι των κέντρων υποστήριξης θυμάτων έμφυλης βίας έρχονται συχνά αντιμέτωποι/ες με γυναίκες σε απελπισία και απόγνωση. Γυναίκες φοβισμένες, που δεν ξέρουν τι να κάνουν για να γλυτώσουν τις ίδιες και τα παιδιά τους (όπου υπάρχουν) όχι μόνο από τον κακοποιητικό τους σύζυγο, αλλά και από την ανέχεια και τη φτώχεια. Χωρίς στέγη, χωρίς υποστηρικτικό οικογενειακό και κοινωνικό δίκτυο, χωρίς να γνωρίζουν την ελληνική γλώσσα, χωρίς επάγγελμα και εισόδημα, προσέρχονται στα συμβουλευτικά κέντρα ζητώντας βοήθεια. Κύρια αιτήματα είναι η φιλοξενία σε δομές, η νομική υποστήριξη για την έκδοση άδειας παραμονής στην χώρα, η ψυχολογική στήριξη και η βοήθεια να απεγκλωβιστούν από μια κακοποιητική σχέση, να προστατευθούν και να νοιώσουν ασφαλείς. Οι εργαζόμενοι στα συμβουλευτικά κέντρα που έρχονται σε επαφή με τις κακοποιημένες γυναίκες μετανάστριες/προσφύγισες αναφέρουν ότι η βία που υφίστανται οι γυναίκες κυρίως από το σύζυγό τους είναι σωματική και ψυχολογική. Η κακοποιητική συμπεριφορά του συζύγου τους συνήθως προ-υπήρχε της άφιξης και διαμονής στην Ελλάδα και σε κάποιες περιπτώσεις μπορεί στην παρούσα φάση να μην είναι ενεργή. Κατά την άποψή τους η ενδοοικογενειακή βία που υφίστανται οι μετανάστριες/προσφύγισες δεν διαφέρει από τη βία που υφίστανται και οι Ελληνίδες θύματα κακοποίησης. Είναι όμως διαφορετικά τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν σε μια σειρά από άλλα θέματα, όπως η στέγασή τους, η κοινωνική δικτύωσή τους και η οικονομική και επαγγελματική τους κατάσταση. Σε συνδυασμό με το γεγονός ότι βρίσκονται σε μια ξένη χώρα, της οποίας δεν γνωρίζουν όχι απλά τη γλώσσα, αλλά και τον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας των δομών και υπηρεσιών της, τη νομοθεσία της και τις δυνατότητες που παρέχει για την προστασία των θυμάτων βίας, καθιστά την υποστήριξη και πλαισίωσή τους ένα πολύ σημαντικό θέμα.

Το βασικό αίτημα των γυναικών παραμένει η φιλοξενία τους, η εύρεση ενός ασφαλούς περιβάλλοντος για τις ίδιες και τα παιδιά τους, το οποίο πρέπει να βρίσκεται μακριά από τον κακοποιητικό σύζυγο και άλλα μέλη της κοινότητας. Οι κακοποιημένες γυναίκες που βρίσκονται στην πρωτεύουσα, κυρίως όταν είναι και μητέρες, κατά την προσπάθεια εύρεσης χώρου φιλοξενίας τους, αρνούνται να μετακινηθούν σε δομές της επαρχίας, πιστεύοντας ίσως ότι θα βρίσκονται μακριά από ευκαιρίες και εξελίξεις (κυρίως ως προς την έγκριση αίτησης ασύλου ή άλλων διαδικασιών νομιμοποίησης της κατάστασης παραμονής τους στη χώρα). Αυτό σύμφωνα με τα στελέχη των συμβουλευτικών κέντρων έχει δημιουργήσει μια εκρηκτική κατάσταση τουλάχιστον στην Αθήνα, καθώς δεν υπάρχει διαθεσιμότητα σε δομές φιλοξενίας των γυναικών και ιδιαίτερα στους ξενώνες φιλοξενίας κακοποιημένων γυναικών.

Ο τρόπος με τον οποίο οι μετανάστριες / προσφύγισες προσέρχονται στα συμβουλευτικά κέντρα ποικίλλει. Στο κέντρο των Αθηνών συναντάμε γυναίκες που προσέρχονται αυτοβούλως, ενώ σε άλλες περιοχές του λεκανοπεδίου, αλλά και στην Περιφέρεια, προσέρχονται μετά από παραπομπές οργανώσεων της Κοινωνίας των Πολιτών και ΜΚΟ. Οι οργανώσεις αυτές, οι οποίες μπορεί να έχουν ενεργή παρουσία και στις Δομές φιλοξενίας μετανατών/προσφύγων (Camps) συνήθως υποδέχονται τις

γυναίκες, καταγράφουν τα αιτήματά τους, αξιολογούν την κρισιμότητα της κατάστασής τους, παρέχουν ψυχοκοινωνική υποστήριξη ή νομικές συμβουλές και στη συνέχεια, για τις περιπτώσεις ενδοοικογενειακής βίας που υπάρχει ανάγκη για εξειδικευμένη υποστήριξη, παραπέμπουν τις γυναίκες σε εξειδικευμένα συμβουλευτικά κέντρα του Δικτύου αρωγής και υποστήριξης θυμάτων έμφυλης βίας της ΓΓΟΠΙΦ.

Αξίζει να σημειωθεί ότι σπάνια αναφέρθηκε η παραπομπή στα συμβουλευτικά κέντρα και τους ξενώνες του Δικτύου της ΓΓΟΠΙΦ από τις αστυνομικές Αρχές.

Η συζήτηση, κατά το δεύτερο άξονα, συνεχίζεται με ειδικές αναφορές στη διαχείριση των περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας με θύματα τις μετανάστριες / προσφύγισες. Εδώ το ενδιαφέρον στράφηκε στο είδος των αναγκών- αιτημάτων των γυναικών, τη σύνδεσή τους με τις παρεχόμενες υπηρεσίες και το βαθμό κάλυψης-ικανοποίησης των αιτημάτων. Ειδικά θέματα που απασχόλησαν τη συζήτηση ήταν ο βαθμός δυσκολίας στη διαχείριση των περιστατικών, οι παράγοντες που επηρεάζουν το έργο των επαγγελματιών στο πεδίο και η συνήθης εξέλιξη των υποθέσεων.

Όπως αναδεικνύεται από τη συζήτηση υπάρχουν πολλά και σημαντικά θέματα που απασχολούν τους εργαζόμενους στα συμβουλευτικά κέντρα και στους ξενώνες φιλοξενίας θυμάτων έμφυλης βίας, τα οποία λειτουργούν ως εμπόδια στη διαδικασία στήριξης και αρωγής αυτών. Μερικά από τα βασικά προβλήματα συνδέονται με το έλλειμμα που υπάρχει σε δομές και υπηρεσίες αντιμετώπισης και εξυπηρέτησης των αναγκών του μεταναστευτικού/ προσφυγικού πληθυσμού και συνδέονται αρχής γενομένης με τα προβλήματα κατά την επικοινωνία και επεκτείνονται σε κρίσιμα θέματα όπως, η στέγαση του πληθυσμού και η κοινωνική του ένταξη.

Σύμφωνα με τους/τις συμμετέχοντες/ουσες στη συζήτηση, η επικοινωνία με πληθυσμούς που δεν γνωρίζουν την ελληνική γλώσσα, αλλά ούτε άλλη ευρωπαϊκή γλώσσα είναι εξαιρετικά δύσκολη. Η γλώσσα δεν αφορά μόνο την κατανόηση απλών εννοιών και λέξεων αλλά ως πολιτισμικό σύμβολο αντανακλά διαφορετικές πολιτισμικές συνήθειες, τρόπους απόδοσης νοήματος, ερμηνείας λεκτικής και μη λεκτικής αλληλεπίδρασης. Φαίνεται ότι στις δομές του Δικτύου της ΓΓΟΠΙΦ για την περιοχή της Αττικής υπάρχει η δυνατότητα συνδρομής διερμηνέων ή/και διαπολιτισμικών διαμεσολαβητών/τριών, οι οποίοι/ες προέρχονται από το ΚΕΘΙ, από ΜΚΟ και άλλες οργανώσεις (Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ, Μετάδραση, Διοτίμα, κ.ο.κ.). Αυτό που δεν υπάρχει είναι η επάρκεια αυτών και η διαθεσιμότητά τους στα διάφορα στάδια της συμβουλευτικής διαδικασίας.

Ειδικότερα, τα πρόβλημα στους ξενώνες της Αττικής και κυρίως σύμφωνα με μαρτυρία των εργαζομένων στον ξενώνα της Αθήνας έγκειται στο γεγονός ότι οι δομές έχουν μετατραπεί σε δομές φιλοξενίας των μεταναστριών/προσφυγισσών και των παιδιών τους, οι οποίες καταλαμβάνουν για μεγάλο χρονικό διάστημα, που μπορεί να ξεπερνά και το ένα έτος, τις θέσεις που προορίζονται για γυναίκες θύματα ενδοοικογενειακής βίας. Χαρακτηριστικά όπως αναφέρθηκε, οι γυναίκες αυτές παραμένουν για μεγάλο χρονικό διάστημα στον ξενώνα, ενώ η κατάστασή τους από πλευράς δυνατοτήτων ανεξάρτησης διαβίωσης δεν βελτιώνεται, καθώς δεν υπάρχουν θέσεις σε προγράμματα στέγασης, επαγγελματικής αποκατάστασης, εισοδηματικής

στήριξης κ.ο.κ. Σε συνδυασμό με το γεγονός ότι δεν γνωρίζουν την ελληνική γλώσσα και δυσκολεύονται ακόμη και στην επικοινωνία τους με τους υπευθύνους του ξενώνα σε θέματα καθημερινότητας, δημιουργείται ένα περιβάλλον έντασης, συγκρούσεων, εχθρικότητας και ματαίωσης.

Εντύπωση προκαλεί η γλαφυρή εξιστόρηση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι εργαζόμενοι στον ξενώνα του δήμου Αθηναίων από εργαζόμενες στη δομή «.. στο 95% των περιπτώσεων οι παραπομπές των γυναικών σε εμάς και το αίτημα φιλοξενίας στον ξενώνα είναι στεγαστικό ... εμείς σαν ξενώνας Αθήνας έχουμε ζήσει το πρόβλημα να έχει καλυφθεί το 80% των θέσεων από γυναίκες πρόσφυγες, οι οποίες δεν ήταν κακοποιημένες, αλλά ήταν άστεγες και όταν κληθήκαμε για άμεσες εισαγωγές γυναικών θυμάτων βίας δεν είχαμε θέση και ψάχναμε να βρούμε ξενώνα να τις παραπέμψουμε ... Το πρόβλημα με τις φιλοξενούμενες που είναι άστεγες, αλλά δεν έχουν ενεργή ενδοοικογενειακή βία είναι ότι δεν βρίσκουμε μετά από δω (τον ξενώνα) τι θα τις κάνουμε, γιατί οι ίδιες προβάλλουν μια τεράστια αντίσταση ότι, όχι εδώ είναι το «Hotel» , όλοι το ξέρουνε καλά και προσπαθούμε να τις πείσουμε ότι δεν είναι ξενοδοχείο... και όταν μπουν εδώ μέσα περνάει το χρονικό διάστημα το οποίο επιτρέπεται και δίνουμε παρατάσεις. Φτάνουμε λοιπόν να μένουν οι γυναίκες ένα χρόνο ενάμιση και από κει και πέρα μπορεί να μην έχει ευδοκιμήσει κάποιο πρόγραμμα ΕΣΤΙΑ, ΗΛΙΟΣ και πρέπει κάποια στιγμή να αποχωρήσουν από το ξενώνα, αλλά δεν αποχωρεί καμία -έχουμε μεγάλο πρόβλημα- όπως επίσης και δεν θέλουν να μεταβούν σε κάποιον άλλον ξενώνα. Αυτό είναι πολύ δύσκολο για εμάς ... επίσης υπάρχει και ιδρυματοποίηση... βλέπουμε και περιπτώσεις γυναικών όπου επιστρέφουν στους ξενώνες και μένουν δύο-τρία χρόνια και μετά ζητούν να μεταβούν σε άλλους ξενώνες του δικτύου... πόσα χρόνια θα μένουν σε ξενώνες του δικτύου;».

Ένα εξίσου σημαντικό πρόβλημα, όπως αναδείχθηκε από τις εργαζόμενες στον ξενώνα κακοποιημένων γυναικών του δήμου Αθηναίων είναι αυτό της καθημερινής επικοινωνίας και συνεννόησης με τις γυναίκες που δεν μιλούν την ελληνική ή άλλη ευρωπαϊκή γλώσσα. Χαρακτηριστικά αναφέρουν: «... το μεγαλύτερο εμπόδιο για εμάς που μένουμε μαζί τους όλο το 24ωρο που είναι εδώ και δεν μπορούν να πάνε πουθενά είναι η επικοινωνία. Υπάρχουν διερμηνείς οι οποίοι είναι και διαμεσολαβητές και μας βοηθάνε πάρα πολύ, αλλά συνεργαζόμαστε και με απλούς διερμηνείς που κάνουν διερμηνεία τα λεγόμενα των επαγγελματιών και της γυναίκας χωρίς να μπορούμε να ξέρουμε τι μεταφέρεται στη γυναίκα... είναι απλά μια ξερή διερμηνεία ... Δεν έχουμε τη δυνατότητα να έχουμε πολλές ώρες διερμηνεία στο ξενώνα. Τον έχουμε δυο φορές τη βδομάδα από δυο ώρες, γιατί είναι ελάχιστοι οι διερμηνείς και εμείς δεν μπορούμε να καλυφθούμε. Οι ανάγκες των γυναικών είναι πάρα πολλές. Έχουμε πρόβλημα στο να συνοδεύουμε γυναίκες, γιατί συνοδεύουμε γυναίκες στο νοσοκομείο, σε ένα σχολείο και δεν έχουμε διερμηνείς. Ο ξενώνας έχει ανάγκη να υπάρχει ένας άνθρωπος 24 ώρες εδώ κι αν όχι 24 ώρες , τουλάχιστον ένα οχτάωρο ... και καταλαβαίνετε τι γίνεται τα Σαββατοκύριακα, τι γίνεται τις γιορτές και τις αργίες, τι γίνεται τις ημέρες που δεν έχουμε διερμηνεία εδώ... δεν μπορούμε να συνεννοηθούμε όταν μια γυναίκα για παράδειγμα είναι άρρωστη, όταν θέλει να μας ενημερώσει για κάτι που συμβαίνει στην ίδια ή στα παιδιά της... κάνουμε νοηματική βρίσκουμε τρόπους να μιλάμε, χρησιμοποιούμε εφαρμογές όπως το google translate, say hi και δεν ξέρω κι εγώ τι άλλο αλλά είμαστε χαμένες στην μετάφραση με όλη τη σημασία της λέξεως... Αυτό το πράγμα, λοιπόν, εμάς μας έρχεται μπουμερανγκ ,γιατί υπάρχει

νευρικότητα από τις γυναίκες, υπάρχει έντονη επιθετικότητα και δεν την εκφράζουν μόνο σε μας, αλλά την εκφράζουν και στο βοηθητικό προσωπικό, στους φύλακες, στις καθαρίστριες. Υπάρχει μια έντονη διαμαρτυρία ότι δεν τις βοηθάμε... όταν δεν μπορούμε να επικοινωνήσουμε σε καθημερινά πράγματα χάνεται η εμπιστοσύνη...».

Στην εξέλιξη της συζήτησης, διερευνάται η συνεργασία των φορέων αρωγής και στήριξης γυναικών θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας μεταξύ τους, αλλά και με οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών, ΜΚΟ, την Αστυνομία και άλλους συναρμόδιους φορείς και Υπηρεσίες (τρίτος άξονας). Όπως έχει ήδη διαφανεί από τη συζήτηση που προηγήθηκε, υπάρχει συνεργασία μεταξύ των συμβουλευτικών κέντρων και των ξενώνων φιλοξενίας που ανήκουν στο Δίκτυο της ΓΓΟΠΙΦ, όπως και μεταξύ αυτών των δομών και των ΜΚΟ που ασχολούνται με το μεταναστευτικό/προσφυγικό ζήτημα. Επίσης, όπου υπάρχει η ανάγκη, τα συμβουλευτικά κέντρα επικοινωνούν και συνεργάζονται με δομές υγείας, τις αστυνομικές και εισαγγελικές Αρχές. Αυτή η συνεργασία γίνεται στο πλαίσιο δικτύωσης των φορέων και όχι ακολουθώντας τυπικά ένα υπάρχον πρωτόκολλο. Για το λόγο αυτό δεν είναι σταθερή, διαρκής και καθοδηγούμενη από αρχές και διαδικασίες. Επίσης δεν είναι αξιολογούμενη, ούτε ως προς την ad hoc συνεργασία, αλλά ούτε και ως προς την εξέλιξη των υποθέσεων που απασχολούν τις διάφορες υπηρεσίες.

Από όλες τις συνεργασίες, οι συμμετέχοντες/ουσες στη συζήτηση αξιολογούν ως λιγότερο συχνή και αποτελεσματική τη συνεργασία τους με την Αστυνομία. Οι λόγοι ποικίλουν. Αρχικά σημειώνεται ότι σπάνια η Αστυνομία παραπέμπει κάποια κακοποιημένη γυναίκα σε συμβουλευτικό κέντρο και κυρίως τις μετανάστριες/προσφύγισσες θύματα ενδοοικογενειακής βίας. Οι γυναίκες που έρχονται σε επαφή με την αστυνομία πριν επισκεφτούν τα συμβουλευτικά κέντρα αναφέρουν συνήθως ότι αντιμετωπίζουν μια αδιάφορη και αρνητική συμπεριφορά από την πλευρά των αστυνομικών υπαλλήλων, οι οποίοι τις αποθαρρύνουν από το να μηνύσουν το δράστη κακοποίησης. Αυτή η στάση των αστυνομικών υπαλλήλων έχει διαπιστωθεί ότι είναι πιο έντονη απέναντι στις μετανάστριες/ προσφύγισσες, οι οποίες συνήθως δεν έχουν άδεια παραμονής στη χώρα και ενημερώνονται (παρά τη νομοθεσία) ότι μπορεί να απελαθούν, ή ότι σε περίπτωση που τις μηνύσει και ο δράστης, θα περάσουν τη διαδικασία του αυτοφώρου, θα σταλούν τα παιδιά τους σε ίδρυμα κ.ο.κ. Σε ένα τέτοιο κλίμα οι γυναίκες κάθε άλλο παρά υποστηρίζονται και ενθαρρύνονται να καταγγείλουν το δράστη. Αν λάβει κανείς υπόψη του και το γεγονός ότι η επικοινωνία δεν μπορεί να γίνει σε γλώσσα που γνωρίζουν και οι δύο πλευρές, τότε γίνεται αντιληπτό ότι η συνεργασία αστυνομίας – θυμάτων είναι ατελέσφορη. Ειδικά για τις γυναίκες μετανάστριες/προσφύγισσες τα στελέχη που ασχολούνται με τη νομική συμπαράστασή τους κατέθεσαν στην εμπειρία τους από τη συνεργασία με την αστυνομία και αναφέρουν ότι η αντιμετώπιση των θυμάτων επηρεάζεται από τα στερεότυπα και τις προκαταλήψεις των αστυνομικών υπαλλήλων απέναντί τους, οι οποίοι θεωρούν ότι λόγω πολιτισμικού υπόβαθρου οι γυναίκες έχουν αποδεχτεί την ενδοοικογενειακή βία. Δεν λείπει όπως αναφέρεται και η απαξιωτική στάση απέναντί τους, η οποία φαίνεται να μεταβάλλεται όταν το θύμα συνοδεύει στο αστυνομικό τμήμα δικηγόρος ή εκπρόσωπος συμβουλευτικού κέντρου. Επίσης αναφέρεται ότι η συμπαράσταση και βοήθεια στο θύμα δίνεται από την αστυνομία μόνο από λίγους υπαλλήλους, που

φαίνεται να έχουν μια πιο ανθρωποκεντρική προσέγγιση και ενσυναίσθηση. Όμως κάτι τέτοιο σύμφωνα με τις μαρτυρίες των επαγγελματιών δεν είναι συχνό φαινόμενο. Επίσης, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι δεν υπάρχουν διαθέσιμοι διερμηνείς στην αστυνομία, η επικοινωνία μεταξύ των δύο μερών είναι σχεδόν αδύνατη, πόσο μάλλον αν πρέπει να συνταχθεί μήνυση και να υπογραφεί από την καταγγέλλουσα.

Σε συνέχεια της συζήτησης που προηγήθηκε οδηγούμαστε στη διατύπωση προτάσεων (τέταρτος άξονας), βάσει των διαπιστωμένων αναγκών για την ενίσχυση της συνεργασίας αστυνομικών αρχών και φορέων αρωγής/στήριξης γυναικών θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας με στόχο την προστασία μεταναστριών / προσφυγισσών θυμάτων.

Χωρίς αμφιβολία, η εμπλοκή της αστυνομίας στην αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας αποτελεί συνθήκη εκ των ουκ άνευ. Ο ρόλος που μπορεί και πρέπει να διαδραματίζει η αστυνομία στη διαχείριση των υποθέσεων ενδοοικογενειακής βίας αξιολογείται από τα στελέχη των δομών και υπηρεσιών αρωγής θυμάτων ως σημαντικός. Παρόλα αυτά, δεν έχει καταφέρει να λειτουργήσει σωστά ούτε η δικτύωση και συνεργασία των φορέων, αλλά ούτε και η αυτοτελής παρέμβαση της αστυνομίας. Οι συμμετέχοντες/ουσες αναφέρουν χαρακτηριστικά ότι κατά το παρελθόν έχει γίνει πολύς λόγος για την ενίσχυση της συνεργασίας και αλλαγή της στάσης της αστυνομίας απέναντι στα θύματα έμφυλης βίας, αλλά λίγα έχουν γίνει στην πράξη. Αξιολογούν δε τα νεοσύστατα γραφεία αντιμετώπισης της ενδοοικογενειακής βίας στις Αστυνομικές Διευθύνσεις της χώρας ως μια προς την σωστή κατεύθυνση αλλαγή, η οποία ακόμη όμως δεν έχει λειτουργήσει καθώς τα γραφεία αυτά στελεχώθηκαν μεν, αλλά δεν έχουν επιχειρησιακή δράση και ασχολούνται με διοικητικής φύσεως θέματα.

Οι προτάσεις που διατυπώθηκαν στη συνέχεια βρίσκονται σε συμφωνία με τις προτάσεις που καταγράφηκαν στην έρευνα των stakeholders και περιλαμβάνουν στη συνεχή επιμόρφωση των αστυνομικών υπαλλήλων στην έμφυλη βία και ειδικότερα στην ενδοοικογενειακή βία, την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, το σεβασμό στη διαφορετικότητα και την αντιμετώπιση θυμάτων από διαφορετικό πολιτισμικό πλαίσιο χωρίς διακρίσεις. Η επιμόρφωση των αστυνομικών υπαλλήλων στην παραπάνω θεματολογία προτείνεται να γίνεται όχι μόνο από αξιωματικούς της ΕΛΑΣ, αλλά με τη συμμετοχή ειδικών επιστημόνων, επαγγελματιών στο πεδίο, εκπροσώπων ΜΚΟ. Τονίστηκε ότι όχι μόνο οι αστυνομικές Αρχές, αλλά και οι εισαγγελικές Αρχές είναι λιγότερο δεκτικές στις αλλαγές και στην επιμόρφωση από τρίτα μέρη, κάτι που πρέπει να αλλάξει. Μάλιστα από τους συμμετέχοντες/ουσες που είχαν συμμετάσχει στις εκπαιδεύσεις των αστυνομικών υπαλλήλων του έργου ARIANDE (2017-2018) αναφέρθηκε ως άριστη πρακτική που απέδωσε τα μέγιστα στην εκπαιδευτική διαδικασία, η επιλογή «εκπαιδευτικών διδύμων», δηλαδή εκπαιδευτών που προέρχονταν από την αστυνομία και από επαγγελματίες με εμπειρία στο πεδίο οι οποίοι κλήθηκαν κατά την εκπαίδευση να λειτουργήσουν συμπληρωματικά. Το μοντέλο αυτό φαίνεται να αποδίδει και να λειτουργεί σε πολλαπλά επίπεδα: επιτυγχάνονται οι στόχοι της εκπαίδευσης που συνδέονται με τον εμπλουτισμό της οπτικής κατά την παρέμβαση, αλλά και την απόκτηση γνώσεων για τους ειδικούς πληθυσμούς αναφοράς και

εμπεδώνεται το αίσθημα συνεργασίας και συνλειτουργίας των εμπλεκόμενων στην αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας φορέων.

Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι οι συμμετέχοντες/ουσες υπογράμμισαν πως δικτύωση χωρίς ευαισθητοποίηση, δεν μπορεί να αποδώσει. Και η ευαισθητοποίηση των αστυνομικών υπαλλήλων, η καλλιέργεια της ενσυναίσθησής τους προς τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας πρέπει να είναι στο επίκεντρο κάθε προσπάθειας. Αναφορικά με τη δικτύωση των φορέων, αυτή δεν θα πρέπει να εναπόκειται στις πρωτοβουλίες κάποιων στελεχών ή υπηρεσιών, αλλά θα πρέπει να αφορά καθολικά τους εμπλεκόμενους φορείς, να είναι στοχευμένη, να χαρακτηρίζεται από περιοδικότητα και σταθερότητα, στοιχεία που μπορούν να προβλεφθούν σε ειδικά πρωτόκολλα συνεργασίας της αστυνομίας με τους stakeholders. Τέλος πολύ σημαντική κρίνεται η εποπτεία, η αξιολόγηση και η λογοδοσία των αστυνομικών υπαλλήλων για τη σύννομη και αποτελεσματική λειτουργία τους στη διαχείριση υποθέσεων ενδοοικογενειακής βίας.

3. Έρευνα σε προσφύγισσες επιζώσες έμφυλης βίας

3.1. Μεθοδολογία έρευνας

Για τη συλλογή πρωτογενούς υλικού πραγματοποιήθηκαν συνεντεύξεις με δεκατρείς επιζώσες ενδοοικογενειακής βίας με τη βοήθεια των διερμηνέων/ διαπολιτισμικών διαμεσολαβητριών/-τών του Κέντρου Γυναικείων Μελετών και Ερευνών “Διοτίμα.” Το προφίλ των συμμετεχουσών ανταποκρίνεται στα παρακάτω κριτήρια: πρόκειται για επιζώσες ενδοοικογενειακής βίας που έχουν ή δεν έχουν έρθει σε επαφή με την αστυνομία, προσφύγισσες ή μετανάστριες, που διαμένουν σε ξενώνες, camps αλλά και ιδιωτικές κατοικίες στον αστικό ιστό της Αττικής και της Θεσσαλονίκης καθώς και στη Σάμο και τη Μυτιλήνη. Οι συνεντεύξεις ήταν διάρκειας 45 λεπτών- 1 ώρα. Λόγω των μέτρων περιορισμού στα πλαίσια του COVID-19 οι συνεντεύξεις διεξήχθησαν εξ’ αποστάσεως, τηλεφωνικά ή διαδικτυακά (μέσω whatsapp και viber). Οι γυναίκες που συμμετείχαν ήταν ηλικίας 19- 56 ετών με ή χωρίς παιδιά. Η σύνθεση των συμμετεχουσών έχει ως εξής: τρεις μετανάστριες από την Αλβανία, η Erlin, η Teouta και η Μαρία που είχε ελληνική ταυτότητα; μία μετανάστρια από τη Ρουμανία, η Andreea; μία μετανάστρια από το Περού με Ελληνική ταυτότητα, η Agacely; μία μετανάστρια μεικτής εθνικότητας, Ελληνο-Αργεντίνα, η Ζωή; τέσσερις προσφύγισσες από το Αφγανιστάν, η Angeza, η Sounita, η Rhazye και η Soraya; μία προσφύγισσα από το Ιράν, η Shima; μία προσφύγισσα από το Ιράκ, η Marwa και μία προσφύγισσα από τη Συρία, η Nilooofar. Όλες οι προσφύγισσες είναι αιτούσες άσυλο με εξαίρεση τη Soraya από το Αφγανιστάν που έχει λάβει άσυλο. Όλες οι γυναίκες είχαν βγει από την κακοποιητική σχέση ενώ πολλές εξακολουθούσαν να δέχονται απειλές και παρενοχλήσεις από τον πρώην σύζυγο-κακοποιητή. Επίσης, όλες οι γυναίκες με εξαίρεση 1 γυναίκα από το Αφγανιστάν είχαν έρθει σε επαφή με την αστυνομία.

Οι γυναίκες εντοπίστηκαν μέσα από τις υπηρεσίες του Κέντρου Διοτίμα και της ActionAid. Αφού οι γυναίκες ενημερώθηκαν για την έρευνα από τους case managers, τις δικηγόρους, τις ψυχολόγους και/ή τις κοινωνικούς λειτουργούς των παραπάνω φορέων, οι ερευνήτριες επικοινωνήσαν μαζί τους αρχικά για να τις ενημερώσουν για το περιεχόμενο και τους στόχους της έρευνας, να λάβουν την προφορική συναίνεση τους (για την ανώνυμη συμμετοχή τους στην έρευνα, και για την ηχογράφηση της συνομιλίας και στη συνέχεια την αξιοποίηση όσων στοιχείων καταγράφουν στο πλαίσιο της έρευνας) και προκειμένου να ορίσουν τη μέρα και ώρα για τη διεξαγωγή της συνέντευξης. Στην αρχή της συνέντευξης, ζητήθηκε και πάλι η συναίνεση των γυναικών (για την ανώνυμη συμμετοχή, την ηχογράφηση κ.λπ.). Οι γυναίκες ενημερώθηκαν επίσης για το δικαίωμά τους να αποχωρήσουν από τη συζήτηση εάν δεν επιθυμούν να συνεχίσουν καθώς και για το δικαίωμα τους να αποσύρουν τη συναίνεσή τους οποιαδήποτε στιγμή θελήσουν κατά τη διάρκεια της συνομιλίας (consent as a dynamic process). Οι συνεντεύξεις βασίστηκαν σε ένα αυστηρό ερευνητικό πρωτόκολλο, που καθόριζε ηθικά ζητήματα σχετικά με τη συμμετοχή των γυναικών, διασφαλίζοντας παράλληλα την προστασία τους και αποφεύγοντας τον δευτερογενή τραυματισμό τους. Η θέση (θεσιακότητα, positionality) και τα προνόμια της ερευνήτριας αποτέλεσαν επίσης αντικείμενο διαρκούς αναστοχασμού (reflection) καθ’ όλη τη διάρκεια διεξαγωγής της παρούσας έρευνας.

3.2. Αποτελέσματα έρευνας

Γλώσσα, και γραφειοκρατική/θεσμική βία

Η γλώσσα αποτελεί σημαντικό εμπόδιο στη διαδικασία αναφοράς περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας στις αστυνομικές αρχές καθώς τα αστυνομικά τμήματα δεν παρέχουν συνήθως υπηρεσίες διερμηνείας. Σε μελέτες σχετικά την ενδοοικογενειακή βία στην Ευρώπη (Freedman& Jamal, 2008; European Parliament, 2019) και στις ΗΠΑ (Orloff et al, 2003), το ζήτημα της γλώσσας καθώς και η έλλειψη πληροφόρησης και ενημέρωσης αποτελούν βασικό παράγοντα ρίσκου για τις επιζώσες ενδοοικογενειακής βίας. Στη μελέτη των Keygnaert κ.α. (2012) σχετικά με την έμφυλη και σεξουαλική βία προφυγισσών, αιτουσών άσυλου και μεταναστριών χωρίς χαρτιά στο Βέλγιο και την Ολλανδία, το 1/3 στο σύνολο των 66 συμμετεχουσών στην έρευνα αναφέρουν μεταξύ άλλων τη «μη γνώση της γλώσσας και της κουλτούρας του κράτους υποδοχής» ως βασική παράμετρο ρίσκου (Keygnaert et al, 2012). Στην έρευνα του Schoevers σχετικά με τη σεξουαλική βία κατά μεταναστριών στην Ολλανδία (Schoevers et al, 2010) το 19% των συμμετεχουσών (από το σύνολο των 100) αντιμετώπιζαν δυσκολίες γραφής και ανάγνωσης. Επομένως, η παραπληροφόρηση ή/και παρερμηνεία πληροφοριών που λαμβάνουν οι γυναίκες ταυτόχρονα και από διάφορες πηγές (δικηγόρους, εισαγγελείς, αστυνομία) αποτελούν συστατικό κομμάτι της ευαλωτότητάς τους (Bhuyan, 2012).

Στην περίπτωση της Ελλάδας, βάσει προγενέστερης μελέτης του Κέντρου Διοτίμα (2019), υπηρεσίες διερμηνείας παρέχονται στον αστικό ιστό από κρατικούς φορείς όπως το ΚΕΘΙ (στα Συμβουλευτικά κέντρα και τους ξενώνες) και από την τοπική αυτοδιοίκηση και συγκεκριμένα από το Κέντρο Συντονισμού για θέματα Μεταναστών και Προσφύγων του Δήμου Αθηνών και Πειραιά καθώς και από το Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής στα Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης και στο ΕΟΔΥ (πρώην ΚΕΛΠΝΟ). Υπηρεσίες διερμηνείας παρέχονται κατά βάση από τοπικές ΜΚΟ όπως η ΜΕΤΑδραση και άλλες διεθνείς ΜΚΟ που διορίζουν/παρέχουν τους δικούς τους διερμηνείς στα camps και τους δημόσιους ξενώνες. Στο σημείο αυτό πρέπει να σημειωθεί ότι δεν παρέχεται διερμηνεία 24/7 σε δημόσιες υπηρεσίες- νοσοκομεία και αστυνομικά τμήματα- και ότι ο αριθμός των γυναικών διερμηνέων παραμένει μικρός (Diotima, 2019).

Για τις προσφύγισσες επιζώσες που συμμετείχαν σε αυτήν την έρευνα, η έλλειψη διερμηνείας αποτελούσε βασικό εμπόδιο στη διαδικασία καταγγελίας περιστατικού ενδοοικογενειακής βίας στην αστυνομία. Οι περισσότερες πήγαιναν στα αστυνομικά τμήματα με τη συνοδεία δικηγόρου ή κοινωνικού λειτουργού ενώ διερμηνεία παρεχόταν από τον φορέα που είχε αναλάβει την υπόθεσή τους (είτε τηλεφωνικά είτε αυτοπροσώπως). Όσες προσφύγισσες απευθύνθηκαν στην αστυνομία χωρίς τη συνοδεία δικηγόρου συνάντησαν την απουσία προσοχής των αστυνομικών αρχών που είχε σαν αποτέλεσμα την αποδυνάμωση και απογοήτευσή τους και τον περαιτέρω εγκλωβισμό τους στην ενδοοικογενειακή βία αλλά και την επιδείνωση της ψυχολογικής τους κατάστασης. Σε πολλές περιπτώσεις, οι αστυνομικές αρχές «έδιωχναν» τις

γυναίκες ακόμη και όταν εμφανίζονταν σε ευάλωτη σωματική κατάσταση (με εκδορές, μώλωπες, γρατσουνιές) με το πρόσχημα ότι «πρέπει να φέρουν διερμηνέα». Η ιστορία της Angeza, μίας 30χρονης Αφγανής, είναι ενδεικτική του πώς η ανάγκη διερμηνείας αποτελεί κομμάτι της δομικής βίας που δέχονται οι προσφύγισες δηλαδή του πώς η γλώσσα πέρα από εμπόδιο για την πρόσβαση σε δημόσιες υπηρεσίες δρα και ως κανονικοποιητική συνθήκη της βίας την οποία βιώνουν στο πλαίσιο του κατά τόπους συστήματος αναφοράς (ενδοχώρα και νησιά). Η Angeza που τώρα βρίσκεται σε ξενώνα αναφέρει να τρέχει κλαίγοντας προς την αστυνομία του camp στη Σάμο μετά από βίαιο ξυλοδαρμό. Η μαρτυρία της είναι δηλωτική του πώς η γλώσσα και η ανάγκη για διερμηνεία αποτελούν μηχανισμό πειθάρχησης και «τιμωρίας» της προσφυγικότητας: «Δεν άκουγαν καν τι τους έλεγαν, παρόλο που έβλεπαν να κλαίω, τους έλεγα ότι χρειάζομαι διερμηνεία, ότι ο άντρας μου με έχει χτυπήσει αλλά αυτοί έλεγαν να πάω στη πόλη να βρω δικηγόρο. Ζητούσα διεύθυνση και έλεγαν δεν μπορούνε... και στη πόλη που πήγα σε Α.Τ. μου είπαν θέλουν διερμηνεία, ότι εγώ έπρεπε να βρω αλλά δεν ήξερα από που... εγώ νόμιζα ότι εδώ στην Ευρώπη δίνουν σημασία στα δικαιώματα των γυναικών αλλά δεν έγιναν έτσι τα πράγματα και αναγκάστηκα να πάω πίσω στο κόνεξ όπου ο άντρας μου γύρισε και μου είπε με θράσος ότι δεν θα μου κάνουν τίποτα εδώ και ότι όποτε θελήσει μπορεί να με σκοτώσει και να φύγει...» Η φαντασίωση της Δύσης και της Ευρώπης ως η «γη της επαγγελίας», το κέντρο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της δημοκρατίας, κλονίστηκε βαθιά για την Angeza ενώ η απορριπτική στάση των αστυνομικών και η έλλειψη σωστής πληροφόρησης είχε σαν αποτέλεσμα να ζήσει άλλον ένα χρόνο με τον κακοποιητή της.

Στη περίπτωση της Sounita οι αστυνομικές αρχές εξέφρασαν απροθυμία να συνδιαλλαγούν μαζί της, ακόμα και όταν προσπάθησε να επικοινωνήσει μαζί τους στα ελληνικά. Η Sounita, 23 χρονών από το Αφγανιστάν, πήγε μόνη της στην αστυνομία τη πρώτη φορά και προσπάθησε να τους πει ότι θέλει να κάνει καταγγελία χρησιμοποιώντας αυτόματη διερμηνεία μέσω του κινητού της. Όπως ανέφερε χαρακτηριστικά στην ερευνήτρια του Κέντρου Διοτίμα οι αστυνομικοί την έδιωξαν αμέσως λέγοντας «εξαρχής μου είπαν, “φύγε, φύγε!” Μετά κοίταξαν το τρίπτυχο και όταν επέμεινα μου είπαν “ή φέρε διερμηνέα ή μην ξανάρθεις” και όταν ρώτησα εάν έχουν διερμηνέα είπαν “φύγε, φέρε διερμηνέα ή μην ξανάρθεις”». Παρόμοια είναι και η ιστορία της Niloofer, μίας 32χρονης προσφύγισας από τη Συρία, που προσπαθούσε με χειρονομίες και με μισά ελληνικά- μισά αγγλικά να επικοινωνήσει στους αστυνομικούς του camp ότι βρισκόταν σε κίνδυνο: «τους είπα με μισά αγγλικά- μισά ελληνικά ότι είχα θέμα με τον άντρα μου και το έβλεπαν κιόλας ότι τα ρούχα μου ήταν σκισμένα και είχα κόκκινο πρόσωπο που έτρεχα και προσπαθούσα με τα χέρια να τους εξηγώ, νομίζω κατάλαβαν ότι ήμουν σε κίνδυνο. Δεν ήμουν κάτι για αυτούς.»

Σε άλλες περιπτώσεις χρησιμοποιούνται ως διερμηνείς μέλη της κοινότητας που τυχαίνει να βρίσκονται στο αστυνομικό τμήμα και να μιλούν τη γλώσσα χωρίς να έχουν καμία σχετική εκπαίδευση ή επαγγελματικό ρόλο (Diotima, 2019: 52). Η Rhazye μία 31χρονη Αφγανή είχε ταλαιπωρηθεί περιμένοντας δύο μήνες να βρεθεί διερμηνέας από τον ξενώνα στον οποίο διέμενε προκειμένου να προβεί σε καταγγελία στο αστυνομικό τμήμα. Κατόπιν δικής της επιμονής πήγε τελικά με τη συνοδεία κοινωνικού λειτουργού από το ξενώνα και εκεί χρησιμοποιήθηκε για διερμηνεία ένας Αφγανός κρατούμενος

που έτυχε να βρίσκεται στο κρατητήριο. Η Rhazye, μία 31χρονη Αφγανή, ένωσε ανακούφιση αλλά και δυσφορία: «είπαν ότι πρέπει να τα πει η ίδια με τα δικά της λόγια και έφεραν φαρσόφωνο διερμηνέα έναν κρατούμενο... ήταν δύσκολο που ήταν άντρας και έπρεπε να περιγράψω τι μου συμβαίνει αλλά δεν είχα άλλη επιλογή, περίμενα δύο μήνες για να μπορέσω να κάνω τη καταγγελία. Θα έπρεπε να είμαι και χαρούμενη, αναγκαστικά το δέχτηκα αυτό το πράγμα».

Σε αντίθεση με τις προσφύγισες/αιτούσες άσυλο που εντάσσονται στο κατά τόπους σύστημα αναφοράς (ενδοχώρα και νησιά) και μπορεί να καταλήξουν στα αστυνομικά τμήματα με συνοδεία δικηγόρου, οι μετανάστριες πηγαίνουν μόνες τους και έχουν μειωμένη πρόσβαση στη παροχή νομικής και ψυχοκοινωνικής υποστήριξης. Στις περιπτώσεις μεταναστριών που μιλούν «σπαστά» ελληνικά και απευθύνθηκαν μόνες τους στα Α.Τ. φαίνεται να αντιμετωπίζουν περαιτέρω διακρίσεις μιας και στα μάτια των αστυνομικών αρχών μιλούν «παιδικά» ή όχι τα «σωστά» ελληνικά, όπως μας λέει η Ζωή, και κατά συνέπεια ο λόγος τους αποκτά μειωμένη εγκυρότητα και ικανότητα να ακουστεί. Στη συνομιλία μου με τη Ζωή, μία Ελληνο-Αργεντίνα μετανάστρια που ήρθε στην Ελλάδα τον περασμένο χρόνο, ο λόγος των αστυνομικών αρχών και της γραφειοκρατίας βιώνεται με τρόπο κανονιστικό, βίαιο και πειθαρχικό. Τα «σπαστά» ελληνικά αποτελούν για τη Ζωή έναν πιθανό λόγο που οι αστυνομικοί «δεν την παίρνουν στα σοβαρά» και που τα λόγια της στερούνται ισχύ και πειστικότητα. Η σωστή χρήση της ελληνικής γλώσσας, με άλλα λόγια, τα μη «σωστά» ελληνικά, ανάγονται σε παράγοντα ευαλωτότητας αλλά και σε κανονιστική συνθήκη που ρυθμίζει το λόγο και το βίωμα των μεταναστριών ως λιγότερο έγκυρο και άξιο προσοχής. Ακολουθούν τα λόγια της Ζωής που μίλησε με αναστοχαστικό τρόπο για την γλωσσική/πολιτισμική της εμπειρία με τις αστυνομικές αρχές: «... εκεί κατάλαβα ότι στο προφορικό λόγο επειδή δεν εκφράζομαι με το σωστό τρόπο, με τον ελληνικό τρόπο... μήπως φαίνεται και παιδικό έτσι που τα λέω, βγαίνω πάντα αδικημένη στο τι θα πω, αυτός θα βάλει πέντε φωνές και να φαίνεται πιο σωστό αυτό που λέει και εγώ θα κολλάω με μία λέξη και να φαίνομαι ψεύτρα δηλαδή, εκεί, μου ήρθε αυτή η σκέψη ότι τα γεγονότα είναι αυτά αλλά φαίνεται αλλιώς πάντα στο τμήμα οπότε αυτό πρέπει να φταίει». Σε άλλες περιπτώσεις, οι γυναίκες που γνωρίζουν μόνο να μιλούν ελληνικά υπογράφουν χωρίς να μπορούν να διαβάσουν τα έγγραφα: «δεν μου το έδειχνε κανείς να το διαβάσω, τώρα τα έγγραφα δεν ξέρω, δεν ξέρω τι έγγραφα» είπε η Erlin, αλβανικής καταγωγής μετανάστρια.

Σε γενικές γραμμές, προσφύγισες και μετανάστριες δηλώνουν ματαιωμένες και δευτερογενώς τραυματισμένες από τις επαφές τους με τις αστυνομικές αρχές. Η γραφειοκρατική/θεσμική βία και αποξένωση αποτυπώνεται στις αφηγήσεις των γυναικών όταν μιλούν για την αδιαφορία των αστυνομικών αρχών. Η επαναλαμβανόμενη φράση της Erlin «τίποτα δεν έκαναν, μόνο έγγραφα, έγγραφα!» στην ερώτησή μου «Και τι έκαναν που σε έβλεπαν με αίμα;» σκιαγραφεί τη συνθήκη γραφειοκρατικής/θεσμικής βίας και αποξένωσης την οποία βιώνουν οι μετανάστριες μέσα στο αστυνομικό τμήμα. Οι μηνύσεις λοιπόν καταγράφονται σε μία «ξένη» για τις γυναίκες γλώσσα ενώ η παρέμβαση της αστυνομίας περιορίζεται στο ρόλο της απλής και μηχανικής καταγραφής του περιστατικού. Μία άλλη πτυχή της γραφειοκρατικής/θεσμικής εξουσίας αποτελεί και η «γραφειοκρατική κακοποίηση»

(McIlwaine et al., 2019) όπου οι αστυνομικές αρχές αρνούνται για παράδειγμα να δώσουν αντίγραφο της καταγγελίας στις επιζώσες και/ή στους επαγγελματίες που τις συνοδεύουν. Στη περίπτωση της Rhazye οι αστυνομικές αρχές αρνήθηκαν να της δώσουν αντίγραφο της καταγγελίας λέγοντας ότι κάτι τέτοιο περιττεύει. Η γραφειοκρατική κακομεταχείριση (bureaucratic abuse) αναδύεται και εντός της συζυγικής σχέσης όταν ο κακοποιητής ελέγχει την άδεια παραμονής της επιζώσας. Πιο συγκεκριμένα, η Erlin ανέφερε στην ερευνήτρια του Κέντρου Διοτίμα ότι ο σύζυγός της είχε κόψει την ασφάλειά της για να μη βγει η άδεια παραμονής της και «φώναζε να με δώξουν από τη χώρα και που δεν έχω χαρτί... δεν ήξερε βεβαίωση προσωρινή που είχα».

Το γλωσσικό εμπόδιο συμπλέκεται με την έλλειψη σωστής πληροφόρησης και ενημέρωσης των γυναικών αλλά και με τα πολιτισμικά στερεότυπα και τις πατριαρχικές αντιλήψεις των αστυνομικών αρχών όσον αφορά τις έμφυλες σχέσεις και τη προσφυγική/ μεταναστευτική θέση των γυναικών. Το δικαίωμα στην ακουστότητα της φωνής τους και κατά συνέπεια στην εγκυρότητα του βιώματός τους (the right to be believed) συνιστά ένα διαρκές αίτημα των γυναικών προς την αστυνομία. Τα πολιτισμικά στερεότυπα και οι πατριαρχικές αντιλήψεις των αστυνομικών αρχών φαίνεται να αποτελούν περαιτέρω εμπόδιο στην αναγνώριση περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας και στη λήψη των αναγκαίων μέτρων για την προστασία των επιζωσών.

Δομική βία, πολιτισμικές διακρίσεις και πατριαρχικά στερεότυπα

Πέρα από το γλωσσικό εμπόδιο και την έλλειψη πληροφόρησης και ενημέρωσης για τη διαδικασία αναφοράς της ενδοοικογενειακής βίας αλλά και για τις δομές υποστήριξης επιζωσών έμφυλης βίας, η βιβλιογραφία (European Parliament, 2019; Poteyeva & Wasileski, 2016; Evans & Mcilwaine, 2018; Burman, Smailes & Chantler, 2005) καταδεικνύει πως η έλλειψη ευαισθητοποίησης προς την ετερότητα και η συστηματική αναπαραγωγή πολιτισμικών στερεοτύπων από την πλευρά των αστυνομικών αρχών αποθαρρύνει και ματαιώνει τις μετανάστριες και τις προσφύγισσες στη διαδικασία αναφοράς περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας. Ενδεικτικά εδώ να αναφέρουμε τη μελέτη της Paula Fagan σχετικά με τις υπηρεσίες κοινωνικής υποστήριξης μεταναστριών επιζωσών ενδοοικογενειακής βίας στην Ιρλανδία (2008) όπου τονίζει ότι τα ρατσιστικά στερεότυπα των επαγγελματιών φαίνεται να θρέφουν μία αλυσίδα πρακτικών θεσμικού ρατσισμού (όπως το racial profiling) και διακρίσεων προς γυναίκες που δεν εντάσσονται στο Δυτικό πολιτισμικό πλαίσιο (Fagan, 2008: 57-58). Όπως θα δούμε και παρακάτω, οι αστυνομικές αρχές στην Ελλάδα αναπαράγουν ηγεμονικούς πατριαρχικούς λόγους και δυτικο-κεντρικά πολιτισμικά στερεότυπα και αντιλήψεις για τον Αραβικό κόσμο και τα Βαλκάνια με αποτέλεσμα να υποτιμούν τα βιώματα των γυναικών, να τις ενοχοποιούν (victim-blaming), να «νομιμοποιούν» και να κανονικοποιούν την αδράνεια της αστυνομίας και να συμβάλλουν στον επανατραυματισμό των γυναικών.

Μέσα από τις αφηγήσεις των γυναικών αναδεικνύονται πτυχές της δομικής βίας-ορατής και αόρατης- που υφίστανται οι γυναίκες από τη στιγμή που θα αποφασίσουν

να προχωρήσουν σε καταγγελία της ενδοοικογενειακής βίας. Ο όρος δομική βία εισάγεται από τον Galtung στο άρθρο του «Βία, ειρήνη και έρευνα για την ειρήνη» (1969) για να περιγράψει τη βία που αποτελεί την αιτία της διαφοράς που εντοπίζουμε ανάμεσα στη πραγματικότητα και την ενδεχομενικότητα, δηλαδή ανάμεσα σε αυτό που συμβαίνει και σε αυτό που θα μπορούσε να συμβαίνει. Σε μεταγενέστερες μελέτες για τη διεθνή πολιτική και τις ανθρωπιστικές δράσεις, ο όρος «δομική βία» αναφέρεται στο ρόλο του κράτους στο να προξενεί πόνο. Δηλαδή η μη ανακούφιση ατόμων από βλάβες που θα μπορούσαν να αποφευχθούν θεωρείται ως καθαυτή μορφή βίας. Στην ίδια λογική, η αδράνεια (και όχι μόνο η δράση) των αστυνομικών αρχών απέναντι στις ανάγκες της επιζώσας συνιστά καθαυτή μορφή βίας όπως και η στρεβλή διαδικασία λήψης αποφάσεων και οι συνεπακόλουθες επιπτώσεις της για την επιζώσα. Όπως ισχυρίζεται η Victoria Canning στο έργο της «Έμφυλη βλάβη και δομική βία στο Βρετανικό σύστημα ασύλου» (2019), «όπου υπάρχει η δυνατότητα οι άνθρωποι να ζήσουν χωρίς να υποφέρουν αλλά δεν υπάρχει πολιτική βούληση να εφαρμοστούν αλλαγές που θα απαλύνουν το υποφέρουν τους (τις ψυχικές και σωματικές δοκιμασίες τους) τότε μιλάμε για δομική βία (και δομική² ευθύνη)» (Canning, 2019, 48).

Οι αφηγήσεις των γυναικών ανέδειξαν διάφορες πρακτικές δομικής βίας: από πολύωρες καθυστερήσεις και παρεμπόδιση καταγγελιών μέχρι κατάφωρη παραβίαση του νόμου περί ενδοοικογενειακής βίας. Η Nilofaar που πήγε στο αστυνομικό τμήμα με τη συνοδεία δικηγόρου ανέφερε πως οι αστυνομικοί δεν ήθελαν να καταγράψουν την καταγγελία αναπαράγοντας πολιτισμικά στερεότυπα: «αυτοί οι άνθρωποι (οι Αραβόφωνοι πρόσφυγες, σύμφωνα με την ερευνήτρια του Κέντρου Διοτίμα) έτσι κάνουν, τσακώνονται και μετά τα βρίσκουν και αποσύρουν την καταγγελία». Αυτή η προσέγγιση φέρει ουσιοκρατικά χαρακτηριστικά μιας και «αυτοί οι άνθρωποι» παρουσιάζονται ως εγγενώς επιρρεπείς στην ενδοοικογενειακή βία. Παρομοίως, στο άρθρο της «Policing battered women», η Kathleen Ferraro (1989) ισχυρίζεται ότι οι αστυνομικοί αντιλαμβάνονταν τις συλλήψεις μεταναστών (καθώς και ομοφυλόφιλων και γηγενών Αμερικάνων/Ινδιάνων) για ενδοοικογενειακή βία ως χάσιμο χρόνου μιας και σε αυτές τις κοινωνικές ομάδες η ενδοοικογενειακή βία αποτελεί «τρόπο ζωής» (Ferraro, 1989). Συνεπώς, η ενδοοικογενειακή βία αναπαρίσταται ως εγγενές/ έμφυτο κομμάτι της ζωής τους και ως κάτι που «εισάγεται» στη χώρα από αυτούς. Επιπλέον, μία αντίληψη που στόχο έχει αποκλειστικά και μόνο να υπογραμμίζει τις πολιτισμικές διαφορές μεταξύ του κράτους προέλευσης και του κράτους υποδοχής (εξωτικοποίηση) συντελεί στο να αποσύρει την ευθύνη για την ανασφάλεια που νιώθουν οι επιζώσες από το κράτος υποδοχής, συμβάλλοντας έτσι στην αποπολιτικοποίηση της βίας ενάντια σε μετανάστριες και προσφύγισες.

Πολύωρες καθυστερήσεις και αναμονές στα αστυνομικά τμήματα με πρόσχημα την αλλαγή βάρδιας ή τον φόρτο εργασίας συνιστούν άλλη μία πρακτική στο πλαίσιο

² Αναφερόμαστε εδώ στην ευθύνη των κρατικών αρχών όπως προκύπτει και από τις λεγόμενες γενικές θετικές υποχρεώσεις του κράτους να επιδεικνύει τη δέουσα επιμέλεια και να λαμβάνει τα αναγκαία μέτρα για να αποτρέπει και να διερευνά τις πράξεις ιδιωτών που παραβιάζουν δικαιώματα, καθώς και να προστατεύει τα θύματά τους.

της δομικής βίας στην οποία εκτίθενται οι επιζώσες. Η Shima, μία 28χρονη Ιρανή με δύο παιδιά, ανέφερε με απορία τις καθυστερήσεις της αστυνομίας: «Δεν καταλαβαίνω, μας είπαν περιμένετε γιατί έχει κόσμος, μας είπαν περιμένετε να αλλάξει η βάρδια, η βάρδια άλλαξε 5μμ και μπήκαμε στις 11.30μμ... στην ουσία ένας κύριος είπε “δεχτείτε τους, από το πρωί περιμένουν, μη το κάνετε δύσκολο, εκείνος επενέβη”». Σε άλλες περιπτώσεις, οι αστυνομικοί αρνούνται να καταγράψουν τις καταγγελίες των γυναικών χρησιμοποιώντας διάφορες προσχηματικές δικαιολογίες που συνιστούν και αυτές αναπόσπαστο κομμάτι πρακτικών της δομικής βίας. Ο αστυνομικός που αρχικά βοήθησε τη Ζωή παρέχοντάς της χρήσιμες πληροφορίες (τη γραμμή 15900 και τη διεύθυνση ενός συμβουλευτικού κέντρου) στη συνέχεια αρνιόταν να καταγράψει τις μηνύσεις της «μου έλεγε, έλα αύριο, τώρα δεν είναι καλή στιγμή, και οι μέρες περνούσαν...» Ενώ στη περίπτωση της Nilofaar, οι αστυνομικοί την αποθάρρυναν από το να κάνει καταγγελία: «μου είπαν ότι θα πάρει 4 μήνες να γίνει και ότι αυτός θα έχει ξεφύγει πριν τιμωρηθεί... και όντως έτσι έγινε...» Υπήρξε μάλιστα και περίπτωση Αλβανής μετανάστριας που κατέφθασε στο αστυνομικό τμήμα με αίματα και οι αστυνομικοί ζήτησαν παράβολο αξίας 100 ευρώ για να προχωρήσουν στη μήνυση παραγνωρίζοντας τις εκκλήσεις της γυναίκας να πάρουν το 15900 να το επιβεβαιώσουν μιας και η ίδια είχε πληροφορηθεί ότι η μήνυση για ενδοοικογενειακή βία γίνεται χωρίς παράβολο.

Οι αστυνομικές αρχές σε αυτές τις περιπτώσεις «νομιμοποιούν» με ευθύ και άμεσο τρόπο την ενδοοικογενειακή βία συμβάλλοντας στη διαίωνιση της απόγνωσης που νιώθουν οι επιζώσες όταν δεν βρίσκουν ασφάλεια ούτε μέσα στα ίδια τα αστυνομικά τμήματα. Η Andreea, μία Ρουμανικής καταγωγής μετανάστρια με περισσότερο από 20 χρόνια στην Ελλάδα και η οποία είχε παντρευτεί άντρα με ελληνική υπηκοότητα, ανέφερε περιστατικό ξυλοδαρμού μέσα στο αστυνομικό τμήμα στο οποίο οι αστυνομικές αρχές αδιαφόρησαν: «Τι να σου λέω παιδάκι μου...με έχει χτυπήσει με το παιδί στην αγκαλιά μέσα στην αστυνομία και η αστυνομία είπε να μην κάθομαι τόσο κοντά... μπροστά σας, στη τζαμαρία σας και δεν βλέπετε και μου είπε “εγώ θα κάτσω να προσέξω εσάς... φύγε και εσύ πιο μακριά του” και είμαστε αυτόφωρο έτσι...» Αυτό που υποβόσκει εδώ είναι η διάχυτη κοινωνική αντίληψη ότι η ενδο-συζυγική/ ενδο-συντροφική βία είναι θέμα της ιδιωτικής (και όχι της δημόσιας) σφαίρας και κατά συνέπεια δεν χρήζει παρέμβασης και δεν αποτελεί προτεραιότητα των κρατικών υπηρεσιών. Στη μελέτη του Euro-Mediterranean Human Rights Network (2008) για την ενδοοικογενειακή βία σε Γαλλία, Ιταλία, Αίγυπτο και Μαρόκο, οι Freedman & Jamal (2008) ισχυρίζονται πως η αναγωγή της έμφυλης βίας στην ιδιωτική σφαίρα τροφοδοτεί την διστακτικότητα, και στην περίπτωση της Shima την απουσία οποιασδήποτε βούλησης των κρατικών φορέων να παρέμβουν. Όπως ισχυρίζεται ο Kofman κ.α. για την ενδοοικογενειακή βία κατά των μεταναστριών στην Ευρώπη: «η περίπτωση της ενδοοικογενειακής βίας συμπυκνώνει την κοινωνική ανοχή απέναντι σε βίαιες πρακτικές της ιδιωτικής σφαίρας, η οποία βρίσκει έρεισμα στην αντίληψη της μη παρέμβασης στα ήθη και έθιμα των άλλων» (Kofman et al., 2000: 101).

Η αναγωγή της έμφυλης βίας στην ιδιωτική σφαίρα συναρθρώνεται με την ελληνική πατριαρχική αντίληψη σχετικά με τους έμφυλους ρόλους, την «ιερότητα» του θεσμού του γάμου, της οικογένειας και τον παραδοσιακό ρόλο της γυναίκας ως μητέρας

και προστάτιδας των παιδιών και της οικίας. Η παραπάνω συνάρθρωση διέπει τη στάση των αστυνομικών αρχών όταν ενοχοποιούν τις επιζώσες και δεν εφαρμόζουν το γράμμα αλλά και την ουσία του νόμου. Η Ζωή διηγείται συναφές περιστατικό όταν κάλεσε την αστυνομία στο σπίτι της και η γυναίκα αστυνομικός την κατηγορήσε ότι δεν επιτελεί σωστά τον ρόλο της ως μητέρα και σύζυγος: «Και εγώ τσακώνομαι με τον σύζυγο, μου έλεγε, τι μάννα είσαι εσύ να γυρνάς το παιδί στις 3πμ στην αστυνομία ενώ πρέπει να είναι στο κρεβάτι του». Στο άρθρο των Poteyeva & Wasileski (2016) «Ενδοοικογενειακή βία μεταξύ Αλβανών μεταναστριών: Αντιμέτωπες με την πατριαρχία», η απόκλιση μεταξύ του νόμου και της ερμηνείας του αποδίδεται στην πατριαρχική δομή του ελληνικού πολιτισμικού συγκείμενου. Οι Αλβανίδες μετανάστριες έρχονται αντιμέτωπες με δύο εκφάνσεις της πατριαρχίας: την οικογενειακή πατριαρχία- την ανδρική κυριαρχία στον οικιακό χώρο- και τη κοινωνική πατριαρχία- ανδρικός έλεγχος και καταχρηστική άσκηση του ανδρικού προνομίου σε κοινωνικό και θεσμικό πλαίσιο (Poteyeva & Wasileski, 2016: 15).

Πράγματι, οι Αλβανίδες μετανάστριες και αυτές από άλλες χώρες των Βαλκανίων έχουν να αντιμετωπίσουν τον ηγεμονικό πατριαρχικό λόγο του συζύγου που προβαίνει σε ξυλοδαρμούς, συναισθηματικούς εκβιασμούς και απειλές κατά της ζωής τους αλλά και τον πατριαρχικό λόγο της αστυνομίας που είτε παίρνει ευθέως το μέρος του κακοποιητή (όπως στη περίπτωση της Andreea) είτε απλά αγνοεί ή/και αδιαφορεί για τα όσα ορίζονται στο νόμο. Στη περίπτωση της Teouta, μίας 35χρονης Αλβανίδας που είχε υποστεί βαριά σωματική βλάβη από τον σύζυγό της και κινδύνευε η ζωή της και των παιδιών της, οι αστυνομικοί αρνήθηκαν να προχωρήσουν σε ανάκριση του κακοποιητή λέγοντάς της ότι έχει περάσει το 24ώρο του αυτόφωρου: «Ξαφνικά όταν έβγαινα έβλεπα μπροστά μου τον πρώην μου να μπαίνει και εκείνος μέσα. Και απευθύνομαι στον αστυνομικό και του λέω “αυτός με έχει χτυπήσει. Με βλέπετε.” και ότι του έχω κάνει μήνυση. Και όμως μου λέει ότι έχει περάσει το εικοσιτετράωρο. Και του λέω “ναι, αλλά μέσα στο εικοσιτετράωρο δεν ξέρατε πού είναι. Είχε εξαφανιστεί. Τώρα τον βλέπετε εδώ. Γιατί δεν τον κρατάτε; Γιατί δεν του κάνετε ανάκριση; Βλέπετε το χαρτί του ιατροδικαστή”». Η έλλειψη ορατότητας- «Με βλέπετε» λέει η Teouta και η δήλωση-ερώτηση που απευθύνει στον αστυνομικό εμπεριέχει επιτελεστικά και την απάντησή της- διαπερνά τους λόγους των επιζωσών.

Στην πλειοψηφία τους οι επιζώσες ενδοοικογενειακής βίας στερούνται το δικαίωμα στην ορατότητα και κατά συνέπεια στην αναγνώριση του βιώματός τους. Απευθύνονται στην αστυνομία όχι γιατί περιμένουν να λάβουν προστασία αλλά πολύ συχνά προκειμένου να έχουν στα χέρια τους κάποιο αποδεικτικό στοιχείο, κάποιο επίσημο έγγραφο που να πιστοποιεί τη κατάστασή τους και το οποίο θα μπορούν να προσκομίσουν στην εκδίκαση του διαζυγίου και της επιμέλειας των παιδιών. Σε γενικές γραμμές, οι αστυνομικές αρχές δεν παραπέμπουν τις επιζώσες σε κανέναν φορέα (με εξαίρεση τη Ζωή) για νομική και ψυχοκοινωνική υποστήριξη. Οι προσφύγισες πήγαιναν στα αστυνομικά τμήματα με τη συνοδεία δικηγόρου από κάποιο φορέα (ΜΚΟ) που είχε αναλάβει την υπόθεσή ενώ οι μετανάστριες πήγαιναν μόνες τους. Όσες φορές οι προσφύγισες πήγαν μόνες τους το ζήτημα της διερμηνείας αποτελούσε το κύριο ανάχωμα αλλά και το εργαλείο άσκησης εξουσίας και δομικής βίας που παράγεται

και αναπαράγεται μέσα από το κατά τόπους σύστημα αναφοράς (ενδοχώρα και νησιά). Οι πολιτισμικές προκαταλήψεις των αστυνομικών για τους Αραβικούς Άλλους καθώς και οι πατριαρχικές αξίες και αντιλήψεις τους για τις οποίες μίλησαν οι μετανάστριες επιζώσες διαπλέκονται με πρακτικές δομικής βίας που αποτυπώνονται στην απόκλιση του γράμματος του νόμου από την ερμηνεία του, στην παραγνώριση του κινδύνου στον οποίο βρίσκεται η επιζώσα (όπως η περίπτωση της Andreea και της Teouta) αλλά και στην περαιτέρω συναισθηματική κακοποίηση τους από τις αστυνομικές αρχές (ενοχοποίηση, αδιαφορία, gaslighting³).

Διαρκής ανασφάλεια, απομόνωση & επικοινωνία με την οικογένεια & την κοινότητα

Ο φόβος εξοστρακισμού από την οικογένεια και την κοινότητα έχει επισημανθεί πολλαπλώς στη διεθνή βιβλιογραφία (Anitha, 2010; 2011, Buccì, 2012; Menjivar & Salcido, 2002 McIlwaine et al., 2019; European Parliament, 2019) ως λόγος που οι μετανάστριες και προσφύγισες που βιώνουν ενδοοικογενειακή βία δεν καταλήγουν να ζητούν βοήθεια από τις αστυνομικές αρχές. Όπως ισχυρίζεται η Fagan (2008), οι μετανάστριες έχουν να αντιμετωπίσουν το διττό πρόβλημα του ρατσισμού από τις αστυνομικές αρχές και την ευρύτερη κοινωνία αλλά και την απόρριψη από την κοινότητά τους εάν καταγγείλουν την κακοποίηση. Για αυτές τις γυναίκες, η πραγματικότητα του οριενταλιστικού ρατσισμού δημιουργεί εσωτερική σύγκρουση μεταξύ της ενδοοικογενειακής βίας, του ρατσισμού της αστυνομίας και του κινδύνου που βιώνουν από την οικογένεια και την κοινότητα τους. Υπάρχει δηλαδή ο φόβος ότι η αναφορά της ενδοοικογενειακής βίας μπορεί να προξενήσει περαιτέρω βία και ρατσιστικές αντιδράσεις από τη πλευρά της αστυνομίας (Dobash and Dobash 1992; Southall Black Sisters, 2003; Burman, 2004).

Οι αφηγήσεις των προσφυγισσών αναδεικνύουν μια διαρκή ανασφάλεια απέναντι στη κοινότητα και την οικογένεια από την οποία βιώνουν απομόνωση καθώς και απειλές κατά της ζωής τους. Συνήθως, μετά τη καταγγελία της ενδοοικογενειακής βίας θα βρεθούν χωρίς κανένα δίκτυο υποστήριξης. Η Nilofaar που επέστρεψε στο camp (και στη κοινότητά της) αφού διέμεινε εφτά μήνες σε ξενοδοχείο έλεγε ότι έχει να αντιμετωπίσει τα επικριτικά βλέμματα των μελών της κοινότητας αλλά και τις διαρκείς απειλές της οικογένειάς της που βρίσκεται πίσω στη Συρία: «δεν έχω σχέση με την οικογένεια γιατί απειλούν να με σκοτώσουν... και η κοινότητα για μένα, μιλούν πίσω από την πλάτη μου... με κοιτούν περίεργα λόγω του διαζυγίου, φοβούνται που πήρα διαζύγιο ότι τώρα που χώρισα δεν είμαι καλός άνθρωπος». Η Shima, επιζώσα εξαναγκαστικού γάμου και ενδοοικογενειακής βίας, ανέφερε πως μετά τον χωρισμό είχε επικοινωνία μονάχα με τη μητέρα της στο Ιράν ενώ ο πατέρας της όπως λέει «πάντα με υποβάθμιζε, ποτέ δεν θα μου σταθεί». Η Marwa, 30 χρονών από το Ιράκ με τρία παιδιά, επίσης

³ Σύμφωνα με το Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας (ΚΕΘΙ), το «Gaslighting» είναι η απόπειρα χειραγώγησης κάποιου/-ου με στόχο να αμφισβητηθεί η ορθότητα της σκέψης της/του. Ο όρος προέρχεται από το βρετανικό θεατρικό έργο «Gas Light» του Patrick Hamilton το 1938, όπου ένας σύζυγος προσπαθεί να τρελάνει τη σύζυγό του μέσα από διάφορες τεχνικές, για να αμφισβητήσει η ίδια τη λογική της. Πρόκειται για μια ύπουλη μορφή ψυχολογικής κακοποίησης, η οποία κάνει το θύμα να αμφιβάλλει για τα συναισθήματα και τη λογική τους: <https://www.kethi.gr/blog/ti-einai-gaslighting-kai-pos-na-antimetopiseis>

ανέφερε ότι φοβάται για τη ζωή της μιας και δέχεται συνεχείς απειλές από την οικογένειά της επειδή έκανε καταγγελία και πήρε διαζύγιο. Καμία από τις προσφύγισες δεν αναφέρει στην αστυνομία τις απειλές κατά της ζωής τους που δέχονται από την οικογένεια (το επικοινωνούν στη δικηγόρο που έχει αναλάβει την υπόθεσή τους). Ακόμη και στις περιπτώσεις που οι απειλές από την οικογένεια και/ή την κοινότητα κλιμακώνονται, η όποια απεύθυνση στην αστυνομία φαντάζει μάταιη μιας και, όπως θα δούμε παρακάτω, οι αντι-μεταναστευτικές/ αντι-προσφυγικές αντιλήψεις των αστυνομικών δημιουργούν ανυπέρβλητα πολιτισμικά εμπόδια.

Σε αντίθεση με τις προσφύγισες, οι μετανάστριες βρίσκουν στήριξη σε μέλη της οικογένειάς τους (παιδιά, αδέρφια) που αναλαμβάνουν την οικονομική και συναισθηματική ευθύνη να τις φροντίσουν υποκαθιστώντας την απουσία της μακροπρόθεσμης και συστηματικής μέριμνας του κράτους. Η παραπάνω συνθήκη συνάδει με το ελληνικό οικογενειοκεντρικό μοντέλο πρόνοιας όπου το κράτος μετακυλά την ευθύνη για τη φροντίδα ηλικιωμένων, ανηλίκων και επιζωσών έμφυλης βίας στην οικογένεια διατηρώντας, κατά αυτόν τον τρόπο, τον κεντρικό ρόλο της οικογένειας στην κοινωνική, οικονομική και συναισθηματική επιβίωση των μελών της. Η Erlin διαμένει στη γκαρσονιέρα της κόρης της και φροντίζει άλλες ηλικιωμένες κυρίες ενώ η κόρη της έχει αναλάβει τη προστασία της από τον πρώην σύζυγο αλλά και την οικονομική της υποστήριξη. Η Andreea που είχε διαφύγει στη Ρουμανία για να γλιτώσει από το κακοποιητή της λάμβανε οικονομική στήριξη από την αδερφή της για τη φροντίδα του παιδιού αλλά και για την πληρωμή των δικηγόρων.

Στη διεθνή βιβλιογραφία, το μεταναστευτικό καθεστώς, δηλαδή η άδεια παραμονής στη χώρα υποδοχής, συνιστά βασικό εμπόδιο για την καταγγελία ενδοοικογενειακής βίας μιας και οι μετανάστριες επιζώσες φοβούνται ότι θα απελαθούν είτε οι ίδιες είτε τα παιδιά τους (McIlwaine et al., 2018; Freedman & Jamal, 2008; Menjivar & Salcido, 2002; Raj & Silverman, 2002; Erez & Hartley, 2003; Erez, Aldeman & Gregory, 2009; Reina, Lohman & Maldonado, 2014; Ingram, 2007; Bauer et al, 2000; O'Neal & Beckman, 2016; McIlwaine et al., 2019). Πιο συγκεκριμένα, οι Evans & McIlwaine (2018) που πραγματοποίησαν έρευνα με Λατινοαμερικάνες μετανάστριες σε χώρες του Παγκόσμιου Βορρά ισχυρίζονται ότι οι μεταναστευτικές πολιτικές που επικεντρώνονται στους μετανάστες χωρίς χαρτιά και που τους στιγματίζουν μέσα από διάφορα κανονιστικά στερεότυπα, συμβάλλουν στην αποθάρρυνση των επιζωσών μεταναστριών από το να απευθυνθούν στις αστυνομικές αρχές για βοήθεια με αποτέλεσμα να παραμένουν εγκλωβισμένες σε κακοποιητικές σχέσεις. Στην ίδια κατεύθυνση, η μελέτη των Freedman & Jamal (2008) καταδεικνύει ότι οι πολιτικές περιορισμού της μετανάστευσης περιορίζουν και τα δικαιώματα των επιζωσών μεταναστριών που δεν μπορούν να λάβουν υποστήριξη από την αστυνομία ή τις κοινωνικές υπηρεσίες λόγω φόβου ενδεχόμενης απέλασης. Στη περίπτωση των μεταναστριών, η άδεια παραμονής δεν αποτέλεσε εμπόδιο αλλά αυτό είχε να κάνει με το γεγονός ότι οι περισσότερες είχαν τουλάχιστον 20 χρόνια παραμονής στη χώρα. Όσον αφορά τις προσφύγισες/ αιτούσες άσυλο ήταν περισσότερο η γενικευμένη αντι-προσφυγική στάση των αστυνομικών αρχών και μερικές φορές των εργαζόμενων στα

campus που τις αποθάρρυναν και λιγότερο το στάδιο στο οποίο βρίσκεται η αίτηση ασύλου τους.

Το ζήτημα της προστασίας των παιδιών αποτελεί κύριο άγχος και βασικό κίνητρο για τη στροφή των γυναικών στις αστυνομικές αρχές. Ακόμα και σε περίπτωση που γινόταν αναφορά παιδικής κακοποίησης, οι αστυνομικές αρχές δεν προέβαιναν σε περαιτέρω μέτρα προστασίας της επιζώσας. Η Andreea, της οποίας ο γιος κακοποιείτο σεξουαλικά από τον πρώην σύζυγο, περιγράφει μία συνθήκη ανομίας και διαφθοράς όπου ο άντρας της μπαινόβγαίνει στο αστυνομικό τμήμα απειλώνοντας τον διευθυντή του Α.Τ.: «όλοι τον φοβόντουσαν που ήταν τρελός... κανένας δεν ήθελε να έρθει μάρτυρας, αυτός είχε φίλους στην αστυνομία... και όταν τους είπα ότι δεν αφήνω άλλο το παιδί μαζί του μου είπαν, και ο εισαγγελέας ανηλίκων και η αστυνομία, ότι πρέπει να πάρω και εγώ ένα ρίσκο πάνω μου... εκεί το αποφάσισα να φτιάξω θαλίτσα και να φύγω, σκασίλα μου και τα 22 χρόνια που είχα στην Ελλάδα» (αναφερόμενη εδώ στην άδεια παραμονής της, με την ερευνήτρια του Κέντρου Διοτίμα). Αντίστοιχες ιστορίες αστυνομικής διαφθοράς είχε και η Erlin η οποία αποδίδει εκεί εν μέρει και την έλλειψη υποστήριξης της αστυνομίας: «έχει φίλους το γνωρίζουν για αυτό αστυνομία δεν με έχει στηρίξει, όποιος έχει ακούσει λέει άστο...» Το ζήτημα της επιμέλειας των παιδιών αποτελεί βασικό άγχος για τις προσφύγισσες καθώς ο κακοποιητής απειλεί ότι θα τους πάρει τα παιδιά ή ότι θα τις κατηγορήσει για απαγωγή των παιδιών εντός της κοινότητας τους. Στη περίπτωση της Shima, η παρουσία της αστυνομίας έδρασε ενδυναμωτικά τη μέρα που πήγε να πάρει τα παιδιά από το camp: «... εκείνη τη μέρα φοβόμουν πάρα πολύ γιατί στο camp υπήρχαν πολλοί Ιρανοί που θα στήριζαν τον άντρα, εκείνη τη στιγμή που ήταν δύο αστυνομικοί μαζί μου αισθάνθηκα πολύ ασφαλής που ήταν μαζί...»

Στην πλειοψηφία τους όλες οι γυναίκες συνέχιζαν να ζουν υπό το φόβο και τις απειλές του πρώην συζύγου ο οποίος είτε τις παρενοχλούσε τηλεφωνικά είτε τις παρακολούθησε (stalking) είτε εισέβαλλε στον ξενώνα όπου διέμεναν. Οι επιζώσες δεν ένιωθαν ότι η αστυνομία μπορούσε να τις βοηθήσει και από ένα σημείο και μετά η αφήγησή τους στράφηκε στους λόγους για τους οποίους ο κακοποιητής δεν έχει συλληφθεί, η αστυνομία δεν κάνει τη δουλειά της, και οι ίδιες ζουν με αυτό το διαρκές άγχος για τη ζωή τους και αυτή των παιδιών τους. Σταδιακά μέσα από το λόγο τους αναδύεται ένα πολιτικό υποκείμενο που αναστοχάζεται στους εξουσιαστικούς λόγους της αστυνομίας και τοποθετείται κριτικά απέναντι στην πατριαρχία, την αντιπροσφυγική στάση των αστυνομικών αρχών και το καθεστώς της προσφυγικότητας.

Το πολιτικό υποκείμενο της επιζώσας προσφύγισσας

Στο άρθρο τους “Refugeeness as political subjectivity: Experiencing the humanitarian border” οι Kallio, Hakli & Pascucci (2019) εννοιολογούν την προσφυγική υποκειμενικότητα ως μία δυναμική, ανοιχτή (open-ended) κατάσταση που αποτυπώνεται στην εμπειρία της διάστασης/ απόστασης μεταξύ της αντίληψης του/ της εαυτού/ής και της προσφυγικής ταυτότητας που προτάσσεται από τους ανθρωπιστικούς λόγους διεθνών οργανώσεων. Μέσα από την έρευνά τους με αιτούντες άσυλο στη Φινλανδία και στην Ιορδανία συζητούν την προσφυγικότητα ως

υποκειμενικότητα όχι μονάχα σε σχέση με τις τεχνολογίες διακυβέρνησης και θανατοπολιτικής αλλά ως παραγωγική συνθήκη για την ανάδυση πολιτικής εμπρόθετης δράσης. Πιο συγκεκριμένα, στρέφουν τη προσοχή τους σε συναισθηματικά φορτισμένες στιγμές και περιστάσεις όπου διακυβεύονται πράγματα για τους αιτούντες άσυλο και που οι ίδιοι συνειδητοποιούν τις υπεξούσιες θέσεις που προκύπτουν μέσα από τη διαδικασία- του- να- γίνεσαι- πρόσφυγας (becoming refugee). Μέσα από τις αφηγήσεις των επιζωσών προσφυγισσών αναδύεται η διαδικασία συγκρότησης της προσφυγικής υποκειμενικότητάς τους ως εμφυλοποιημένη και σχεσιακή (σε σχέση με τον κακοποιητή, σε σχέση με την κοινότητα και σε σχέση με τις αστυνομικές αρχές).

Στη πλειονότητά τους οι προσφύγισες όταν κλήθηκαν να περιγράψουν τη σχέση τους με τις αστυνομικές αρχές «κατοίκησαν» και μίλησαν από τη θέση της προσφυγικής Άλλης που απευθύνεται στον Έλληνα άνδρα αστυνομικό, φέρνοντας στο προσκήνιο το διαχωρισμό γηγενής/ πρόσφυγας και άνδρας/ γυναίκα ως καταλυτικής σημασίας δίπολα για τη στάση των αστυνομικών αρχών. Η φράση «δεν δίνουν σημασία» επαναλήφθηκε από πολλές προσφύγισες ρίχνοντας φως στο καθεστώς αδιαφορίας (που αποτελεί κομμάτι της δομικής εξουσίας) των αστυνομικών αρχών με το οποίο καλούνται να αντιπαρατεθούν. Η Shima, προερχόμενη από εύπορη οικογένεια στο Ιράν, σχολίασε την ταξική της πτώση ως συνεπακόλουθο της προσφυγιάς ως διαδικασία και ως ταυτότητα και στη συνέχεια μίλησε για το καθεστώς αδιαφορίας που εμφανίζεται σε διάφορα περιβάλλοντα: «όταν είμασταν στο camp, οι εργαζόμενοι δεν έδιναν σημασία στους πρόσφυγες, τώρα εδώ ένα νοσοκομείο να θες να πας εάν δεν ξέρεις τη γλώσσα και αν δεν είσαι Ελληνίδα, έτσι φέρονται δεν δίνουν σημασία, δεν δίνουν προσοχή, σημασία στο αστυνομικό τμήμα έδωσαν επειδή ήμουν με τη Νικολέττα, τη δικηγόρο».

Το καθεστώς αδιαφορίας απέναντι στο πόνο του άλλου συνιστά μία συνθήκη δομικής βίας, όπως σχολιάσαμε παραπάνω, αλλά και ένας μηχανισμός αναγκαίου διαχωρισμού από μια ευαλωτότητα που μας είναι «ξένη» και «ανοίκεια». Η Sounita αναφέρεται στο «δικαίωμα να την πιστεύουν» (the right to be believed- McIlwaine et al., 2019), διεκδικεί δηλαδή την ορατότητά της όταν μιλά για το γεγονός ότι οι εργαζόμενοι/-ες του camp δεν πίστευαν τη κακοποίηση της και για το διαχωρισμό προσφυγισσών-Ελληνίδων στον ξενώνα όπου διέμενε: «μία φορά με χτύπησε μπροστά στα γραφεία της Χ οργάνωσης, οι εργαζόμενοι μπροστά στα μάτια τους είδαν που με χτύπησε, δεν με πίστευαν, δεν ξέρω τι περιμένα να βγάλει μαχαίρι... και σε ξενώνα που ήμουν είχαν άσχημη συμπεριφορά μαζί μας, μας έβλεπαν σαν εχθρούς, δε ξέρω, όλες οι προσφύγισες είχαν πρόβλημα με εργαζόμενους εκτός από δύο Ελληνίδες που δεν είχαν». Στη συνέχεια η Sounita μίλησε για τη στάση της αστυνομίας: «η αστυνομία δεν ήθελαν να βοηθήσουν ακριβώς για αυτό το λόγο επειδή είμαι γυναίκα, η ελληνική αστυνομία δεν μας αντιμετωπίζει με καλό τρόπο και ακριβώς για αυτό επειδή είμαι πρόσφυγας δεν έκανε τη δουλειά της ενώ θα μπορούσαν εάν θέλαν...» Όταν οι προσφύγισες μίλησαν για τη διττή ιδιότητα του να είσαι γυναίκα και πρόσφυγισσα ήταν μία επιτελεστική στιγμή κατά την οποία ανέδειξαν τη δομική εξουσία του καθεστώτος αδιαφορίας («δεν δίνουν σημασία») καθώς και την υπεξούσια θέση της γυναίκας προσφύγισσας, η οποία συγκροτείται σχεσιακά απέναντι στην αστυνομία (ως πρόσφυγισσα) και στη κοινότητά τους (που τις βλέπει ως ηθικά και πολιτισμικά παρεκκλίνουσες γυναίκες).

COVID-19 & ενδοοικογενειακή βία

Η βιοπολιτική συνθήκη του COVID-19 έφερε στην επιφάνεια αλλά και όξυνε προϋπάρχουσες κοινωνικές ανισότητες ενώ ταυτόχρονα επιδείνωσε δραματικά τις ζωές των επιζωσών. Στο σημείο αυτό θα αναφερθούμε πολύ συνοπτικά στο πως η βιοπολιτική συνθήκη του COVID-19 επηρέασε τις υποθέσεις των προσφυγισσών επιζωσών ενδοοικογενειακής βίας. Οι πολύωρες καθυστερήσεις στα αστυνομικά τμήματα έγιναν πολύμηνες με αποτέλεσμα η διαδικασία του αυτόφωρου να μην μπορεί να ενεργοποιηθεί. Η Μαργα μας είπε πως από τη στιγμή που έκλεισε το ραντεβού της μέχρι τελικά να πάει στο αστυνομικό τμήμα να προβεί σε καταγγελία πέρασαν δύο μήνες, ενώ η Angeza ενημέρωσε τη δικηγόρο της για τις απειλές κατά της ζωής της που λαμβάνει από τον πρώην σύζυγό της για να της πει ότι «αυτό είναι απλή απειλή εάν δεν κάνει κάτι δεν μπορούμε να κάνουμε κάτι εμείς και έτσι και αλλιώς είναι εποχή κορονοϊού». Πολλές επιζώσες καθώς και τα παιδιά τους έχουν πάψει να λαμβάνουν ψυχοκοινωνική υποστήριξη λόγω του κορονοϊού και οι γυναίκες ήταν ανήσυχες για την επιδείνωση της ψυχικής υγείας των παιδιών που ήταν ήδη επιβαρυνμένη. Καθώς τα δικαστήρια λειτουργούν υπό όρους πολλές υποθέσεις διαζυγίων και επιμέλειας παιδιών εκκρεμούν με αποτέλεσμα να παρατείνεται η αγωνία και αβεβαιότητα των γυναικών. Η περίπτωση της Souanita ήταν και η πιο κρίσιμη. Ένα πρωί που είχε πάει με το γιο της στην παραλία, ο πρώην σύζυγος το άρπαξε και τελικά το παιδί βρέθηκε σε μία δομή ασυνόδευτων ανηλίκων σε νησί, ο σύζυγος στην ενδοχώρα και αυτή σε κάποιο ξενώνα κοντά στη Θεσσαλονίκη. Μέχρι την εκδίκαση της υπόθεσής της το παιδί θα παραμένει στη δομή για ασυνόδευτα ανήλικα: «νομίζω δε δίνουν και πολύ σημασία, δεν το κυνηγάνε, 4 μήνες περιμένω, είναι κορονοϊός μου λένε...»

Από τη διαρκή ανασφάλεια στις στρατηγικές επιβίωσης: Προβληματοποιώντας την έννοια του σθένους (resilience)

Στη πλειοψηφία τους οι συμμετέχουσες (προσφύγισες και μετανάστριες) περιγράφουν συνθήκες διαρκούς ανασφάλειας, φόβου και κάποιες φορές ακραίας βίας (από τους κακοποιητές). Η εμπειρία των γυναικών στα αστυνομικά τμήματα συνοψίζεται σε συναισθήματα σύγχυσης, αποπροσανατολισμού, έντασης και απελπισίας. Στην πλειοψηφία των περιπτώσεων, οι γυναίκες λαμβάνουν αντιφατικές και αντικρουόμενες πληροφορίες όσον αφορά τη διαδικασία αναφοράς και καταγγελίας της ενδοοικογενειακής βίας, τις υποχρεώσεις των αστυνομικών αρχών, τα ένδικα μέσα που έχουν στη διάθεση τους αλλά και την πορεία των υποθέσεών τους. Στις περιπτώσεις που επιζώσες μετανάστριες καλούσαν την άμεσο δράση (π.χ. για παραβίαση των ασφαλιστικών μέτρων, για μη τήρηση δικαστικών αποφάσεων σχετικά με την υποχρέωση μετοίκησης του δράστη, για φόβο κατά της ζωή τους) οι αστυνομικές αρχές απαντούσαν συντασσόμενες με τη πλευρά του δράστη και αδιαφορώντας για το τι προβλέπει ο ποινικός κώδικας για απειλές και εγκλήματα κατά της ζωής αλλά και ο αστικός κώδικας για παραβίαση δικαστικών αποφάσεων.

Η Ζωή κάλεσε πολλές φορές την άμεσο δράση μιας και τα βράδια κλιμακώνονταν οι απειλές και οι καβγάδες με τον πρώην σύζυγό της. Θυμάται

χαρακτηριστικά τη φορά που πήγε μόνο και μόνο για να επιστρέψει περισσότερο φοβισμένη για τη ζωή της: «ένα βράδυ που ήρθαν πήγαμε στο τμήμα... το παιδάκι γαντζώθηκε πάνω μου και μας άφησαν να γυρίσουμε σπίτι μαζί... και η αστυνομικός μου έβαλε όρο να φύγω σε 15 μέρες από το σπίτι που δεν είναι δικό μου... σκεφτόμουν ότι πήγα για προστασία για το σώμα μου στην αστυνομία και με έβαλαν να γυρίσω σπίτι στις 4πμ στο ίδιο αμάξι με αυτόν που έτρεμα από το φόβο, που ένιωθα πανικό... όλο το καλοκαίρι σκεφτόμουν να πάρω την άμεσο δράση και δεν το έπαιρνα μετά από αυτό...» Η στάση της αστυνομίας αποθάρρυνε τις γυναίκες από το να την καλέσουν για βοήθεια, υπήρχαν φορές που οι ίδιες οι γυναίκες έφεραν τους αστυνομικούς αντιμέτωπους με την αυθαιρεσία και την έλλειψη πληροφόρησης τους (όπως είδαμε παραπάνω την έγκληση της γυναίκας προς τους αστυνομικούς σχετικά με το παράβολο της μήνυσης που οι αστυνομικοί την υποχρέωσαν να πληρώσει στο τέλος παρότι τους έλεγε ότι βάσει νόμου η μήνυση για ενδοοικογενειακή βία είναι άνευ παραβόλου). Υπήρξαν μάλιστα περιπτώσεις που η αστυνομία απείλησε με μηνύσεις. Συγκεκριμένα, η Ζωή αναφέρει να καλεί την αστυνομία για παραβίαση της δικαστικής απόφασης (όσο αφορά τη μετοίκηση του πρώην συζύγου) και ο αστυνομικός να είναι έξαλλος και να λέει «θα σου κάνουμε εμείς μήνυση γιατί καλείς χωρίς λόγο, εγώ να είμαι μες στα νεύρα και το άγχος, το παιδί να κλαίει». Στη μελέτη του PICUM (2010), η οποία αναφέρεται και στην έκθεση του Ευρωπαϊκού κοινοβουλίου (2019), η αστυνομία του ΗΒ στη περίπτωση μίας Ιρανής μετανάστριας που κατήγγειλε τον βιασμό της στην αστυνομία, απείλησε ότι θα τη μηνύσει για κατάχρηση του αστυνομικού χρόνου και ότι θα την αναφέρει στο Αλλοδαπών αφού δεν μπόρεσαν να βρουν αποδεικτικά στοιχεία ή να επιβεβαιώσουν τις τοποθεσίες που ανέφερε η επιζώσα. Καταλήγει η έρευνα του PICUM ότι αστυνομία δεν είχε την εξειδικευμένη γνώση και τις συναισθηματικές δεξιότητες να κατανοήσει ότι η γυναίκα ήταν τρομαγμένη και αποπροσανατολισμένη και άρα δεν θα ήταν σε θέση να δώσει ακριβείς πληροφορίες για το τόπο του βιασμού της (Picum, 2010; European Parliament, 2019).

Η Andreea αλλά και η Teouta, των οποίων η ζωή κινδύνεψε πολλές φορές από το κακοποιητή τους, εγκάλεσαν την αστυνομία ότι δεν κάνει τη δουλειά της (βλ. παραπάνω όπου η Teouta εγκαλεί την αστυνομία που δεν προβαίνει σε ανάκριση του δράστη ενώ έχει προσκομίσει χαρτί από τον ιατροδικαστή και οι αστυνομικοί της απαντούν ότι έχει περάσει το 24ώρο του αυτόφωρου). Η Andreea κάλεσε αρκετές φορές την αστυνομία και τους εγκαλούσε για το παράλογο της αυθαίρετης στάσης τους απέναντι σε ένα ποινικό αδίκημα: «Πήρα τηλέφωνο την αστυνομία ότι είμαι έξω από το σπίτι μου και δε μπορώ να μπω μέσα και φοβάμαι και μου είπε “και εγώ τι να κάνω να έρθω; Και να έρθω αυτός θα εξαφανιστεί” και του είπα “Δηλαδή εάν με σκοτώσει δεν είσαι υποχρεωμένος να έρθεις και να εξαφανιστεί αυτός” και μου απάντησε ότι αυτό είναι άλλη περίπτωση και να κάτσω μαζί του στο τηλέφωνο μέχρι να μπω στο σπίτι... κανένας δεν ήθελε να έρθει...»

Τόσο οι μετανάστριες όσο και οι προσφύγισες εγκαλούσαν την αστυνομία για τη μη εφαρμογή των όσων ορίζει ο νόμος. Αυτό το έκαναν είτε γνωρίζοντας τι προβλέπεται από το νόμο είτε όχι. Πολύ απλά τους φαινόταν παράλογο να κινδυνεύει η ζωή τους και να μη λαμβάνουν προστασία από τις αστυνομικές αρχές. Αυτό ακριβώς

το «καθεστώς παράλογου» προβληματοποιούν όταν ρωτούν, προσφύγισες και μετανάστριες, εάν ο θάνατός τους θα ήταν αυτό που θα κινητοποιούσε τις αρχές- «θα έπρεπε να βγάλει μαχαίρι για να έρθουν», είπε η Rhazye. Οι προσφύγισες λόγω του γλωσσικού εμποδίου αλλά και της ζωής τους μέσα σε κέντρα κράτησης και camps δεν απευθύνουν τέτοιου είδους εγκλήσεις στο «καθεστώς παράλογου» προς τους αστυνομικούς αλλά κατά τη διάρκεια της συζήτησής μας συνέδεσαν το γεγονός ότι δεν τους δινόταν σημασία με το παράλογο του να κινδυνεύει η ζωή τους και η αστυνομία ή οι εργαζόμενοι/-νες στο camp να μην τους ακούνε («έλεγαν ‘περίμενε, περίμενε’ δεν ξέρω περίμεναν ή κάποιος να πεθάνει ή να βγάλει μαχαίρι ώστε να κάνουν κάτι» μας λέει η Sounita).

Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί μία σημαντική μετατόπιση όσον αφορά την στάση των αστυνομικών αρχών από τις αρχές του 2000 μέχρι σήμερα. Στη συζήτηση μας με μία γυναίκα από το Περού, την Aracely, που μετανάστευσε στην Ελλάδα στα τέλη της δεκαετίας του 80, παντρεύτηκε και βίωσε ακραία βία από τον σύζυγό της, μας αναφέρει ότι η αστυνομία δεν έμπαινε στη διαδικασία να απευθυνθεί στην επιζώσα. Όπως μας λέει όταν ερχόταν η αστυνομία στο σπίτι κατόπιν κλήσης των γειτόνων που άκουγαν τις κραυγές της, μιλούσαν στον κακοποιητή λέγοντας: «είσατε ζευγάρι ρε παιδιά, πηγαίνετε σπίτι και θα τα βρείτε». Αναφέρει μάλιστα ότι και τις φορές που πήγαινε η ίδια στο αστυνομικό τμήμα, οι αστυνομικοί τηλεφωνούσαν στο σύζυγο λέγοντας «πρέπει να γίνει κάτι, δεν γίνεται να πάει η κοπέλα έτσι». Η στάση των αστυνομικών αντανακλά μία διάχυτη πατριαρχική αντίληψη που βλέπει τη γυναίκα ως ιδιοκτησία του συζύγου και όπου η επιζώσα αντιμετωπίζεται ως αντικείμενο συναλλαγής μεταξύ ανδρών (αντικείμενο της συνομιλίας του αστυνομικού με τον σύζυγο). Οι αφηγήσεις των γυναικών- επιζωσών στο σήμερα διαφέρουν σημαντικά στο ότι μπορεί ο λόγος τους να μην ακούγεται και να εξακολουθούν να νιώθουν αβοήθητες και μόνες αλλά η αστυνομία δεν εμπλέκει τον κακοποιητή στη διαδικασία αναφοράς αδικημάτων ενδοοικογενειακής βίας.

Οι γυναίκες εξαναγκάζονται να βρουν τρόπους να επιβιώσουν μέσα σε μία συνθήκη διαρκούς φόβου και ανασφάλειας που τροφοδοτείται περαιτέρω από την αστυνομία. Η Ζωή μας αναφέρει ότι κατέγραφε βίντεο και τα έστειλε σε μία φίλη της ώστε «να ξέρει κάποιος τι γίνεται... φοβόμουν μη βρεθώ αγνοούμενη σε κάνα χαντάκι και να μη ξέρει κανείς τι έχει συμβεί». Αντίστοιχα, η Κατερίνα καλούσε τον αδερφό της για υποστήριξη ή πήγαινε να μείνει σπίτι του. Τα παιδιά συνιστούν βασικό κίνητρο για τις γυναίκες προκειμένου να βρίσκουν κάποιες προσωρινές λύσεις. Από την άλλη, οι προσφύγισες που δέχονται μεγαλύτερη πίεση από την οικογένεια και την κοινότητά τους δεν μπορούν το ίδιο εύκολα να βρουν ενδιάμεσες λύσεις με αποτέλεσμα η αδιαφορία της αστυνομίας να αναγκάζει τις γυναίκες να παραμένουν στη κακοποιητική σχέση για αρκετό διάστημα από τη πρώτη φορά που απευθύνονται για βοήθεια σε κάποιο φορέα ή στην αστυνομία του camp ή του νησιού (η περίπτωση της Angeza).

Το πώς μια αβίωτη συνθήκη βίας μπορεί να γίνει «βιώσιμη» για μία γυναίκα ενεργοποιεί συναισθηματικά και την ίδια την ερευνήτρια του Κέντρου Διοτίμα που σε στιγμές αμηχανίας και με καλή προαίρεση τονίζει προς το τέλος της συνομιλίας «το πόσο

γενναία είσαι και το πόση δύναμη έχεις μέσα σου για να έχεις αντέξει όλα αυτά». Η έννοια του σθένους (resilience) αξίζει να προβληματιστεί μια και συμπαρασύρει μαζί της μία σειρά από αντιλήψεις για την προσφυγικότητα, την εμπειρία μετανάστευσης, τον πόνο του Άλλου, και τη βία που εγγράφεται στο σώμα. Στο άρθρο τους «Resilience and Survival: Refugee women and violence» οι Pulvirenti & Mason (2011) που χρησιμοποιούν υλικό από την έρευνά τους με επαγγελματίες κοινωνικών υπηρεσιών για προσφύγισες στη Βικτώρια και στη Νότια Αυστραλία μας παροτρύνουν να επανεξετάσουμε τους όρους με τους οποίους αντιλαμβανόμαστε το σθένος (resilience) του προσφυγικού υποκειμένου. Πιο συγκεκριμένα, οι επαγγελματίες παροχής υπηρεσιών (service providers) υπογράμμισαν την ανάγκη να αντιλαμβανόμαστε το σθένος ως αποτέλεσμα συλλογικής διαδικασίας υποστήριξης και όχι ως ατομικό χαρακτηριστικό που φέρει ή δε φέρει κάποια (κάτι που συνιστά μία κανονικοποιητική και ατομοκεντρική προσέγγιση στην έννοια «σθένος»). Το γεγονός πως οι προσφύγισες έχουν αποκτήσει «υψηλό επίπεδο αντοχής» στη βία δεν απαλλάσσει τους φορείς από την ευθύνη που έχουν για την πενιχρή προληπτική και νομική/ψυχοκοινωνική παρέμβαση. Το σθένος δεν είναι η ικανότητα του να επιβιώνεις και να επανακάμπτεις μόνη σου (bouncing back) αλλά μία διαδικασία μεταμόρφωσης που καλλιεργείται και αναπτύσσεται συλλογικά (μέσα από τις κοινότητες, τους επαγγελματίες, το δίκτυο φορέων υποστήριξης και κυρίως μέσα από την παροχή των αναγκαίων υλικών συνθηκών διαβίωσης- στέγη, εργασία). Κατά τους Pulvirenti & Mason (2011) μία προσέγγιση του σθένους ως ατομικό χαρακτηριστικό έχει ως συνεπακόλουθο την ενοχοποίηση της επιζώσας (victim-blaming) που δεν τα καταφέρνει. Επομένως, μία συζήτηση περί συλλογικού σθένους στο θέμα της ενδοοικογενειακής βίας θα μας βοηθήσει να αντιληφθούμε και να εξετάσουμε τους παράγοντες ρίσκου και τη πρόληψη ενάντια στην ενδοοικογενειακή βία ως κομμάτι ενός ευρύτερου δικτύου που συνδέει την επιζώσα με την οικογένεια, με την κοινότητα, με ευρύτερα κοινωνικά δίκτυα και φορείς καθώς και με την κυβερνητική πολιτική (Pulvirenti & Mason, 2011: 47-48).

Κλείνοντας αυτή τη σύντομη ερευνητική έκθεση συνοψίζουμε κάποια στοιχεία όσο αφορά το ρόλο της αστυνομίας όπως αυτός αποτυπώθηκε μέσα από την παρούσα έρευνα. Πλην μίας, καμία άλλη γυναίκα δεν ανέφερε να την έχει παραπέμψει η αστυνομία σε άλλες υπηρεσίες (αναζήτηση δομών στέγασης, ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, ψυχοκοινωνικής και νομικής υποστήριξης). Με εξαίρεση τη Ζωή που ο αστυνομικός- «ο κύριος Ανδρέας», όπως τον αποκαλούσε- της έδωσε πληροφορίες για το 15900 και τη διεύθυνση ενός Συμβουλευτικού Κέντρου (αλλά μετά την αποθάρρυνε ή αρνιόταν να δεχτεί τις μηνύσεις της), όλες οι άλλες επιζώσες, μετανάστριες και προσφύγισες, δεν ανέφεραν να έχουν λάβει κάποια παραπομπή. Οι μετανάστριες πήγαιναν μόνες τους στα αστυνομικά τμήματα ενώ μάθαιναν μόνες τους ή μέσω άλλων και εν καιρώ την ύπαρξη φορέων υποστήριξης για επιζώσες ενδοοικογενειακής βίας. Η Ζωή πήρε το 15900 και πήγε στο Συμβουλευτικό κέντρο και αργότερα στη Διοτίμα, η Aracely πήρε τηλέφωνο το ΚΕΘΙ (στις αρχές του 2000), η Erlin βρήκε τη Διοτίμα κατόπιν σύστασης ενός ηλικιωμένου κυρίου που φρόντιζε, η Andreea αφού άλλαξε πολλούς δικηγόρους βρήκε τελικά δικηγόρο στη Διοτίμα ενώ η Teouta είχε πάει μόνη της στο Κοινωνικό κέντρο της ActionAid, στο «Επίκεντρο» και εκεί της έδωσαν κάποιες πληροφορίες. Επομένως, η πληροφορία για τους φορείς υποστήριξης δεν προερχόταν

από την αστυνομία αλλά από προσωπικά δίκτυα σχέσεων (φίλους, οικογενειακούς συγγενείς) που τις παρέπεμπαν εκεί.

Οι προσφύγισσες απευθύνονταν στους εργαζόμενους του camp ή στα γραφεία της Διοτίμα και πήγαιναν στο αστυνομικό τμήμα με συνοδεία δικηγόρου ή κοινωνικού λειτουργού. Δεν ανέφεραν να έλαβαν κάποια παραπομπή από την αστυνομία ούτε για τον/την διερμηνέα που έπρεπε να έχουν μαζί τους προκειμένου να προβούν σε καταγγελία. Στη πλειοψηφία των περιπτώσεων, ο/η δικηγόρος που είχε αναλάβει την υπόθεση της προσφύγισσας επιζώσας προχωρούσε στις αναγκαίες διαδικασίες με την αστυνομία. Όσες φορές οι προσφύγισσες απευθύνθηκαν μόνες τους στην αστυνομία, τις έδιωχναν με το πρόσχημα της διερμηνείας ακόμη και όταν προσπαθούσαν να επικοινωνήσουν με μισά ελληνικά- μισά αγγλικά ή μέσω αυτόματης διερμηνείας στο κινητό. Από τα λεγόμενα των γυναικών δεν διαφάνηκε κάποια ενεργή συνεργασία/δικτύωση της αστυνομίας με φορείς και ΜΚΟ πλην ενδεχομένως προσωπικών σχέσεων που μπορεί να έχουν αναπτύξει οι δικηγόροι διαφόρων φορέων με τοπικά Α.Τ. Η Sounita για παράδειγμα μας είπε ότι το θέμα της διερμηνείας υπερκεράστηκε γιατί ήταν μαζί της η δικηγόρος που επέμενε ότι έχει ενημερωθεί η ίδια για το περιεχόμενο της καταγγελίας. Επιπλέον, οι αστυνομικές αρχές στα camps δεν φαίνεται να συνεργάζονται με το κεντρικό αστυνομικό τμήμα του νησιού μιας και οι προσφύγισσες λένε ότι απλώς τις έστελναν στο Α.Τ. χωρίς καμία περαιτέρω πληροφόρηση (διεύθυνση, ανάγκη για διερμηνέα κ.λπ.).

4. Σύνοψη των αποτελεσμάτων των ερευνών

Η έρευνα στο **αστυνομικό προσωπικό** χαρακτηρίζεται από πλούτο πληροφοριών και ενδιαφερόντων ευρημάτων από τα οποία ξεχωρίζουν δύο βασικά θέματα που αναμένεται να τροφοδοτήσουμε σε χρήσιμες πληροφορίες το σχέδιο δράσης του Ariadne 2. Το πρώτο θέμα αφορά στη συνεργασία της αστυνομίας με τις μετανάστριες/προσφύγισσες θύματα ενδοοικογενειακής βίας. Όπως προκύπτει, οι συμμετέχοντες/ουσες στην έρευνα αστυνομικοί υπάλληλοι δεν έχουν μεγάλη εμπειρία συνεργασίας με τον συγκεκριμένο πληθυσμό. Εκτιμούν ότι οι μετανάστριες/προσφύγισσες είτε, λόγω άγνοιας του νόμου και των διαδικασιών, είτε επιρροών από το πολιτισμικό τους υπόβαθρο, είτε ακόμα λόγω της κατάστασης παραμονής τους στη χώρα (αναμονή για άσυλο/άδεια παραμονής) δεν προσέρχονται συχνά στην αστυνομία για να καταγγείλουν ένα περιστατικό ενδοοικογενειακής βίας. Όταν όμως αυτό συμβαίνει, οι αστυνομικοί δηλώνουν ότι συναντούν μεγάλα και πολλές φορές ανυπέρβλητα εμπόδια στην επικοινωνία μαζί τους. Η έλλειψη διαθέσιμων διερμηνέων και πολιτισμικών διαμεσολαβητών/τριών καθιστά την επικοινωνία δύσκολη και την υποβολή μήνυσης ακόμη δυσκολότερη. Επίσης, οι αστυνομικοί αναφέρουν ότι λόγω έλλειψης ειδικών γνώσεων και απουσίας συγκεκριμένων δεξιοτήτων, στέκονται συχνά αμήχανοι απέναντι σε ένα θύμα, που βρίσκεται σε άσχημη ψυχολογική, ενδεχομένως και σωματική κατάσταση, δεν επικοινωνεί σε καμία γλώσσα κοινής συνεννόησης και χρειάζεται στήριξη και προστασία. Για το λόγο αυτό, οι αστυνομικοί παρουσιάζονται δεκτικοί/ές απέναντι σε επιμορφωτικές δράσεις, αλλά και πρωτοβουλίες που μπορεί να ενισχύσουν ένα δίκτυο συνεργασίας με εμπλεκόμενους στο πεδίο φορείς.

Το δεύτερο σημαντικό θέμα που αναδείχθηκε από την έρευνα αφορά στο χαμηλό βαθμό συνεργασίας των αστυνομικών υπηρεσιών με φορείς, οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών και δομές του Δικτύου αρωγής και στήριξης θυμάτων έμφυλης βίας. Προκαλεί εντύπωση ότι συχνά συναντάται τα κατά τόπους αστυνομικά τμήματα να μην έχουν αναπτύξει ένα δίκτυο συνεργασίας με φορείς που δραστηριοποιούνται σε τοπικό επίπεδο και γι' αυτό το λόγο υπάρχει πολύ χαμηλός αριθμός παραπομπών των γυναικών θυμάτων από την αστυνομία σε συμβουλευτικά κέντρα, ή άλλες υπηρεσίες ψυχοκοινωνικής τους στήριξης. Το έλλειμμα της διατομεακής συνεργασίας αξιολογείται από τους αστυνομικούς ως σημαντικό, καθώς οι ίδιοι πιστεύουν ότι η αστυνομική παρέμβαση μπορεί να είναι αποτελεσματική και επωφελής για τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας, όταν υπάρχει η δυνατότητα συνεργασίας με εξειδικευμένους φορείς για την αντιμετώπιση της ψυχικής και σωματικής βλάβης των θυμάτων, την ενδυνάμωσή τους, τη νομική συμπαράσταση, τη φιλοξενία τους σε ξενώνες για την ασφάλεια των ίδιων και των εξαρτώμενων μελών της οικογένειας. Συνεπώς, μετά τη διαπίστωση και την αναγνώριση της ανάγκης, απαιτείται παρέμβαση προς αυτή την κατεύθυνση, δηλαδή την ενδυνάμωση της διατομεακής συνεργασίας, με την αστυνομία να εμφανίζεται έτοιμη για αυτή την παρέμβαση.

Η έρευνα σε **εργαζόμενους/ες και εκπροσώπους των δομών και υπηρεσιών** αρωγής θυμάτων έμφυλης βίας ανέδειξε θέματα που σε μεγάλο βαθμό ταυτίζονται με τα θέματα που ανέδειξε η έρευνα στο αστυνομικό προσωπικό, ιδωμένα όμως από άλλη ματιά. Συγκεκριμένα, ένα σημαντικό θέμα που αναδείχθηκε είναι η έλλειψη ειδικής εκπαίδευσης του αστυνομικού προσωπικού στη μεταχείριση θυμάτων έμφυλης βίας, γεγονός που ερμηνεύει την πλημμελή τους απόδοση. Για το λόγο αυτό, οι προτάσεις των συμμετεχόντων/ουσών αφορούν στην εκπαίδευση και τη διαρκή επιμόρφωση των αστυνομικών σε θέματα έμφυλης και ενδοοικογενειακής βίας, όπως και στη μεταχείριση των γυναικών θυμάτων. Ειδικότερα δε για τον πληθυσμό των μεταναστριών/προσφυγισσών προτείνεται η διαπολιτισμική εκπαίδευση, με στόχο την άρση των προκαταλήψεων, την εξάλειψη των διακρίσεων και την προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ειδικότερα στο θέμα της εκπαίδευσης αναδεικνύεται ως πρόταση η από κοινού εκπαίδευση-κατάρτιση, των αστυνομικών υπαλλήλων και των στελεχών των υπηρεσιών αρωγής και στήριξης θυμάτων βίας (εργαζόμενοι σε συμβουλευτικά κέντρα, ξενώνες κλπ.) στη βάση της ανταλλαγής γνώσης, εμπειριών, καλών πρακτικών και με στόχο την ενδυνάμωση της συνεργασίας για την αποτελεσματικότερη διαχείριση των περιστατικών.

Στον τομέα της διατομεακής συνεργασίας, αξίζει να αναφερθεί ότι οι συμμετέχοντες/ουσες στη συζήτηση δηλώνουν ότι είναι λιγότερο συχνή και αποτελεσματική η συνεργασία τους με την Αστυνομία. Κατά την αιτιολόγηση αυτής της διαπίστωσης, οι λόγοι που αναφέρθηκαν είναι ποικίλοι. Αρχικά σημειώνεται ότι σπάνια η Αστυνομία παραπέμπει κάποια κακοποιημένη γυναίκα σε συμβουλευτικό κέντρο και κυρίως τις μετανάστριες/προσφύγισσες θύματα ενδοοικογενειακής βίας. Οι γυναίκες που έρχονται σε επαφή με την αστυνομία πριν επισκεφτούν τα συμβουλευτικά κέντρα αναφέρουν συνήθως ότι αντιμετωπίζουν μια αδιάφορη και αρνητική συμπεριφορά από την πλευρά των αστυνομικών υπαλλήλων, οι οποίοι τις αποθαρρύνουν από το να μηνύσουν το δράστη κακοποίησης. Αυτή η στάση των αστυνομικών υπαλλήλων έχει διαπιστωθεί ότι είναι πιο έντονη απέναντι στις μετανάστριες/προσφύγισσες. Αν λάβει κανείς υπόψη του και το γεγονός ότι η επικοινωνία δεν μπορεί να γίνει σε γλώσσα που γνωρίζουν και οι δύο πλευρές, τότε γίνεται αντιληπτό ότι η συνεργασία αστυνομίας – θυμάτων είναι πολύ δύσκολη. Ειδικά για τις γυναίκες μετανάστριες/προσφύγισσες τα στελέχη που ασχολούνται με τη νομική συμπαράστασή τους αναφέρουν ότι η αντιμετώπιση των θυμάτων επηρεάζεται από τα στερεότυπα και τις προκαταλήψεις των αστυνομικών υπαλλήλων απέναντί τους, οι οποίοι θεωρούν ότι λόγω πολιτισμικού υπόβαθρου οι γυναίκες έχουν αποδεχτεί την ενδοοικογενειακή βία.

Για την ενίσχυση της διατομεακής συνεργασίας και τη δικτύωση των φορέων αρωγής θυμάτων βίας με την αστυνομία, τονίστηκε ότι θα πρέπει να αφορά καθολικά τους εμπλεκόμενους φορείς, να είναι στοχευμένη, να χαρακτηρίζεται από περιοδικότητα και σταθερότητα, στοιχεία που μπορούν να προβλεφθούν σε ειδικά πρωτόκολλα συνεργασίας της αστυνομίας με τους stakeholders.

Η έρευνα στις **μετανάστριες/ προσφύγισες** ανέδειξε την αδυναμία του συστήματος της αστυνομίας να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά την ενδοοικογενειακή βία που υφίστανται οι προσφύγισες ιδιαίτερα όσες ζουν σε camps. Πιο συγκεκριμένα μέσα από τις αφηγήσεις των επιζωσών αναδύθηκε μία γενικευμένη σύγχυση ως προς τις πληροφορίες που τους έχουν δοθεί, λανθασμένης πληροφόρησης ή και παραπληροφόρησης όσον αφορά τη διαδικασία αναφοράς ενδοοικογενειακής βίας (ειδικότερα, την ύπαρξη ή μη παραβόλου και τη διαδικασία του αυτόφωρου) αλλά και το τι προβλέπει ο νόμος περί ενδοοικογενειακής βίας (π.χ. όταν υπάρχει πρόκληση βαριάς σωματικής βλάβης). Καμία γυναίκα δεν ανέφερε ότι ήρθε σε επαφή με τις εξειδικευμένες υπηρεσίες της αστυνομίας για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας που λειτουργούν σε όλη την επικράτεια. Η συνεργασία της αστυνομίας με τις δικηγόρους και τις/τους διερμηνείς (όταν παρέχονταν από τις ΜΚΟ) στη περίπτωση προσφυγισσών επιζωσών ήταν αποτελεσματική στο να γίνεται η μήνυση χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν ανέκυπταν παρατυπίες και δυσλειτουργίες. Από την άλλη, μετανάστριες επιζώσες δεν ανέφεραν να υπάρχει κάποιου είδους συνεργασία μεταξύ των δικηγόρων τους και της αστυνομίας. Στις περισσότερες περιπτώσεις, οι μετανάστριες βρέθηκαν και αυτές στο αυτόφωρο κατόπιν κατηγοριών του κακοποιητή εναντίον τους.

Οι περισσότερες γυναίκες στρέφονταν στην αστυνομία γιατί δεν είχαν κάπου άλλου να πάνε- ειδικά οι μετανάστριες- και επειδή η αστυνομία εκπροσωπεί τον φορέα που θα μπορούσε να τις προστατεύσει σε τέτοιες συνθήκες βίας. Στη πορεία, και παρά την πλημμελή ενημέρωση / στήριξη από την αστυνομία συνέχισαν να πηγαίνουν επειδή η/ο δικηγόρος τους τις είχε συμβουλέψει να υποβάλλουν τις καταγγελίες μιας και αυτό θα ενισχύσει το φάκελό τους ενώπιον του δικαστηρίου. Επομένως, απευθύνονταν στην αστυνομία κατόπιν προτροπής του/της δικηγόρου ή δικής τους πρωτοβουλίας προκειμένου να έχουν στα χέρια τους κάποιο αποδεικτικό στοιχείο. Σε όλες τις επαφές τους με την αστυνομία οι επιζώσες κλήθηκαν να υπερασπιστούν τα βιώματα τους και τη θέση τους και προχώρησαν στο να εγκαλέσουν την αστυνομία για μη εφαρμογή της ουσίας του νόμου, ενώ ταυτόχρονα υποχρεώθηκαν να συγκρούονται με ένα ογκόλιθο εξουσιών που περιλαμβάνει: δομική βία, ηγεμονικούς λόγους ελληνικότητας και πατριαρχικές αφηγήσεις.

Εν κατακλείδι, οι τρεις διακριτές έρευνες που υλοποιήθηκαν στο πλαίσιο του έργου Αριάνδη 2, κατέληξαν σε τρεις βασικές κοινές διαπιστώσεις, οι οποίες τεκμηριώνονται από τα ευρήματα και των τριών ερευνών παρόλο που αυτές έχουν διεξαχθεί σε διαφορετική ομάδα ερωτωμένων (αστυνομικοί, εργαζόμενοι/ες σε φορείς, προσφύγισες/μετανάστριες θύματα βίας) και με διαφορετικές ερευνητικές μεθόδους (ερωτηματολόγια, ομάδες εστίασης, συνεντεύξεις).

Η πρώτη κοινή διαπίστωση είναι ότι ο τρόπος που η πολιτεία είναι θεσμικά και πρακτικά οργανωμένη να αντιμετωπίσει την ενδοοικογενειακή βία δηλαδή να γίνει αρωγός στις γυναίκες ώστε να απομακρυνθούν από το κακοποιητικό περιβάλλον και να τιμωρηθούν οι δράστες, παρουσιάζει σημαντικές ελλείψεις. Οι υπάρχουσες διαδικασίες δεν οδηγούν σε ικανοποιητικά αποτελέσματα ούτε για τις ίδιες τις γυναίκες ούτε για τα

παιδιά του τυχόν έχουν, ιδιαίτερα όταν αυτές είναι μετανάστριες/προσφύγισσες, ζουν συχνά σε camps, και καλούνται να αντιμετωπίσουν και άλλα προβλήματα καθημερινής επιβίωσης. Η έρευνα στους αστυνομικούς εντόπισε πολλές δυσκολίες στη συνεργασία με τα θύματα λόγω γλώσσας, η έρευνα στους/στις εργαζόμενους/ες σε φορείς εντόπισε ανεπάρκειες στην κατάρτιση αστυνομικών και άλλων κρατικών λειτουργών και η έρευνα στις ίδιες τις μετανάστριες/ προσφύγισσες εικονογράφησε την σύγχυση που δημιουργείται ως τις οδηγίες για το πού πρέπει να απευθυνθούν και με ποιον τρόπο.

Η δεύτερη κοινή διαπίστωση αφορά πιο συγκεκριμένα την διατομεακή συνεργασία η οποία φαίνεται ότι είναι πολύ περιορισμένη ώστε να μπορεί να ανταπεξέλθει το πολύπλοκο θεσμικό και πρακτικό πλαίσιο των πολιτικών αντιμετώπισης της ενδοοικογενειακής βίας κατά των γυναικών, και ιδιαιτέρως των μεταναστριών/προσφυγισσών. Η πρώτη έρευνα στους αστυνομικούς διαπίστωσε τον μικρό βαθμό συνεργασίας της αστυνομίας με άλλους αρμόδιους φορείς, η δεύτερη έρευνα στους/στις εργαζόμενους/ες στους αρμόδιους φορείς εντόπισε την απροθυμία της αστυνομίας να παραπέμψει τις κακοποιημένες γυναίκες στους φορείς υποστήριξης και η έρευνα στις μετανάστριες /προσφύγισσες επισήμανε την αδυναμία των φορέων να συνεργασθούν, ώστε να εξασφαλίσουν από κοινού τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την υποβολή μήνυσης, όπως είναι η διερμηνεία και η νομική βοήθεια.

Η τρίτη κοινή διαπίστωση είναι η συμφωνία των ερωτωμένων ότι θα πρέπει να ληφθούν μέτρα τα οποία να αντιμετωπίσουν τις ελλείψεις των ισχυουσών διαδικασιών, θα βελτιώσουν την αποτελεσματικότητα της διατομεακής συνεργασίας στην αντιμετώπιση των προσφυγισσών/μεταναστριών που υφίστανται ενδοοικογενειακή βία. Οι συγκεκριμένες δυσλειτουργίες που εντοπίστηκαν και αναλύθηκαν από τις τρεις έρευνες είναι επαρκώς τεκμηριωμένες, ώστε να γίνουν αντικείμενο μελέτης ενόψει του επανασχεδιασμού των διαδικασιών. Ζητούμενο όλων των μερών είναι να ενθαρρυνθούν οι προσφύγισσες/μετανάστριες να απευθυνθούν στην αστυνομία και να καταγγείλουν την ενδοοικογενειακή βία και η ελληνική πολιτεία, ως σύνολο φορέων και θεσμών, να γίνει πιο αποτελεσματική στην προστασία των γυναικών και την τιμωρία των δραστών του εγκλήματος, ενός εγκλήματος που διαπράττεται στον κλειστό χώρο της οικογένειας και ως εκ τούτου συχνά μένει στην αφάνεια.

Βιβλιογραφία

- Alam A., Bauer Th., Delille Fr., et al (2019) Migrant, refugee and asylum-seeking women and girls in Europe – Report. Institute of Political Studies – Strasbourg. Produced for the Gender Equality Division of the Council of Europe. <https://rm.coe.int/report-migrant-women-scpo-jan-2019/168092d8cd>
- Anitha A. (2011): “Legislating gender inequalities: the nature and patterns of domestic violence experienced by south Asian women with insecure immigration status in the UK”, *Violence against women*, Vol. 17 (10): 1260-1285, <https://doi.org/10.1177/1077801211424571>
- Anitha, S (2010): “No Recourse, No Support: State Policy and Practice towards South Asian Women Facing Domestic Violence in the UK”, *British Journal of Social Work* (40): 2
- Bauer, H., Michael R., Quiroga, S.S, Flores-Ortiz, Y.G. (2000): “Barriers to health care for abused Latina and Asian women”, *Journal of Health Care for the Poor and Underserved* 11(1): 33-44.
- Bhuyan, R (2012): “The production of the "Battered Immigrant" in public policy and domestic violence advocacy”, *JOURNAL OF INTERPERSONAL VIOLENCE* Volume:23.
- Bucci L. (2012): “An overview of the legal and cultural issues for migrant Muslim women of the European union a focus on domestic violence and Italy”, *Crime Law and Social Change* Vol 58 (1).
- Burman E. & Chantler K. (2005): “Domestic violence and minoritisation: Legal and policy barriers facing minoritized women leaving violent relationships”, *International Journal of Law and Psychiatry* 28
- Canning, V (2019): *Gendered Harm and Structural Violence in the British Asylum System*, London: Routledge.
- Dobash and Dobash (1992): *Women Violence and Social Change*, London: Routledge.
- Erez, E. and Hartley, C.C. (2003): “Battered immigrant women and the legal system: A therapeutic jurisprudence perspective”, *Western Criminology Review* 4(2): 155-159.
- Erez, E., Aldeman, M. and Gregory, C. (2009): “Intersections of immigration and domestic violence: Voices of battered immigrant women”, *Feminist Criminology* 4(1): 32 -56.
- European Parliament (2013): “Access to shelters of undocumented migrant women fleeing domestic violence: the legal and practical situation in the Member States” – Study. By OpCit Research, London, K. McCracken, K. Cook and K. Chantler. European Parliament, *DIRECTORATE GENERAL FOR INTERNAL POLICIES - POLICY DEPARTMENT C: CITIZENS' RIGHTS AND CONSTITUTIONAL AFFAIRS - GENDER EQUALITY* [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2013/493027/IPOL-FEMM_ET\(2013\)493027_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2013/493027/IPOL-FEMM_ET(2013)493027_EN.pdf)
- Fagan P., (2008): “Migrant Women and Domestic Violence in Ireland: The Experience of Domestic Violence Service Providers” UCD Dublin. https://adaptservices.ie/file_uploads/Migrant_Women_and_Domestic_Violence_in_Ireland-The_Experience_of_Domestic_Violence_Service_Providers.pdf
- Φαρμάκης, Ν. (2015). Δειγματοληψία Σκοπιμότητας (ΔΣκ). Στο Δειγματοληψία και εφαρμογές. [ηλεκτρ. βιβλ.] Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Διαθέσιμο στο: <http://hdl.handle.net/11419/4846>.
- Ferraro, K. (1989): “Policing battered women”, *Social Problems* 36 (1): 61-74

Freedman J. & Jamal B. (2008): “Violence against Migrant and Refugee Women in the Euromed Region. Case Studies: France, Italy, Egypt & Morocco”, *Euro-Mediterranean Human Rights Network*, Copenhagen – Denmark. <https://www.arabtradeunion.org/upload/Violence-against-Migrant-and-Refugee-Women-in-the-Euro-Med-region-EN.pdf>

Galtung, J. (1969): “Violence, Peace, and Peace Research”, *Journal of Peace Research* Vol. 6 (3), pp. 167-191

Ingram, E. M. (2007): “A comparison of help seeking between Latino and non-Latino victims of intimate partner violence”, *Violence Against Women* 13(2): 159-171.

Kallio, K. P., Hakli, J. & Pascucci, E. (2019): “Refugeeness as political subjectivity: Experiencing the humanitarian border”, *EPC: Politics and Space*, Vol. 37(7) 1258–1276, doi: 10.1177/2399654418820915

Keygnaert I., Vettenburg N., Temmerman M. (2012): “Hidden violence is silent rape: sexual and gender based violence in refugees asylum seekers and undocumented migrants in Belgium and the Netherlands”, *Culture Health and Sexuality* (14): 5

Kofman, E., Phizacklea, A., Raghuram, P. and Sales, R. (2000), *Gender and International Migration in Europe*, London: Routledge.

McIlwaine, C. J., Granada, L., & Valenzuela-Oblitas, I. (2019): “The Right to be Believed: Migrant women facing Violence Against Women and Girls (VAWG) in the ‘hostile immigration environment’ in London”, *Latin American Women's Rights Service*. [https://kclpure.kcl.ac.uk/portal/en/publications/the-right-to-be-believed\(ofed627f-4879-4803-be35-302bf1f95acd\).html](https://kclpure.kcl.ac.uk/portal/en/publications/the-right-to-be-believed(ofed627f-4879-4803-be35-302bf1f95acd).html)

McIlwaine, Cathy & Evans, Yara (2018) : “Violence Against Migrant Women: a review of risk factors and barriers to accessing help”, https://www.researchgate.net/publication/325711492_Violence_Against_Migrant_Women_a_review_of_risk_factors_and_barriers_to_accessing_help

Menjívar, C. & Salcido, O. (2002): “Immigrant Women and Domestic Violence: common experiences in different countries”, *Gender & Society*, 16(6): 898-920.

O’Neal, E.N. & Beckman, L. (2016): “Intersections of race, ethnicity, and gender: Reframing knowledge surrounding barriers to social services among Latina intimate partner violence victims”, *Violence Against Women* 23 (5): 643-665.

Orloff, L. E. , Hass G.A., Dutton, M.A. (2003): “Battered Immigrant Women's Willingness to Call for Help and Police Response”, *UCLA Women's Law Journal*, 13(1) <https://escholarship.org/uc/item/07q5k83p>

PICUM/ Platform for International Cooperation on Undocumented Migrants (2012), *Strategies to End Double Violence Against Undocumented Women. Protecting Rights and Ensuring Justice*. Report written by E. Geddie and M. LeVoy, with contributions from Kim Anh Nguyen, Marta Mateos, and Sangeetha Iengar. http://picum.org/Documents/Publi/2012/Strategies_to_End_Double_Violence_Against_Undocumented_Women-Protecting_Rights_and_Ensuring_Justice.pdf

Poteyeva M., Wasileski G., (2016): “Domestic Violence against Albanian Immigrant Women in Greece: Facing Patriarchy” *Social Science* 37: (5), doi:10.3390/socsci5030037 <https://www.mdpi.com/2076-0760/5/3/37>

Pulvirenti, M. & Mason, G. (2011): “Resilience and Survival: Refugee Women and Violence”, *Current Issues in Criminal Justice*, 23:1, 37-52, doi: 10.1080/10345329.2011.12035908

Raj, A. & Silverman, J. (2002): “Violence against immigrant women: The roles of culture, context, and legal immigrant status on intimate partner violence”, *Violence Against Women* 8 (3):367-398.

Reina, A.S., Lohman, B. & Maldonado, M. M. (2014): “ ‘He Said They’d Deport Me’: Factors influencing domestic violence help-seeking practices among Latina Immigrants”, *Journal of Interpersonal Violence* 29(4): 593 – 615.

RWI Diotima (2018): “Final Report ACCESSIBILITY AND BARRIERS TO GENDER- BASED VIOLENCE SERVICES FOR REFUGEE AND MIGRANT GIRLS, BOYS, WOMEN AND MEN IN GREECE” – Funded by UNICEF. Research Group: M. Liapi, Scientific Responsible, Ch. Giannopoulou, Senior Researcher, Th. Tyrovolas, Research Assistant, Eug. Kountouri-Tsiami, Junior Researcher, St. Saratsi, Coordinator. <https://diotima.org.gr/en/final-report-research-on-accessibility-and-barriers-to-gender-based-violence-services-for-refugee-and-migrant-girls-boys-women-and-men-in-greece/>

Schoevers MA (2010): “Illegal female immigrants in the Netherlands have unmet needs in sexual and reproductive health” *Journal of psychosomatic obstetrics and gynaecology*, Vol. (31): 4

Southall Black Sisters, (2003): *from homebreakers to jailbreakers*, London: Zed Books Ltd.

United Nations (2015), Combating violence against migrants. Criminal justice measures to prevent, investigate, prosecute and punish violence against migrants, migrant workers and their families and to protect victims. United Nations Office on Drugs and Crime and International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies. https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/UNODC_Combating_Violence_against_Migrants.pdf